

Last(en) van studerende kinderen

De bijdrage van ouders in de studiefinanciering en hun invloed op het leengedrag van studerende kinderen

Onderzoek in opdracht van het Ministerie van OCW
Nijmegen, juli 2005

ITS, Radboud Universiteit Nijmegen
Anja van den Broek
Nardy Welling

Inhoud

SAMENVATTING EN CONCLUSIES -----	5
OVERZICHT TABELLEN EN FIGUREN-----	11
1 ACHTERGRONDEN EN OPZET VAN HET ONDERZOEK -----	15
1.1 Inleiding -----	15
1.2 Karakteristieken van het Nederlandse studiefinancieringsstelsel -----	15
1.3 De rol van de overheid: kengetallen -----	16
1.4 De bijdrage van ouders in de studiefinanciering -----	18
1.5 De invloed van ouders op het leengedrag van studerenden-----	20
1.6 Methoden van onderzoek-----	24
1.7 Steekproef en weging-----	24
1.8 Opbouw van het rapport-----	26
2 DE BIJDRAGE VAN OUDERS IN DE STUDIEFINANCIERING -----	27
2.1 Inleiding -----	27
2.2 Gezinskarakteristieken-----	27
2.3 De bijdrage van ouders aan studerenden -----	30
2.4 De hoogte van de ouderlijke bijdrage-----	32
2.5 Ouderlijke bijdrage na een echtscheiding -----	37
2.6 Afspraken en voorwaarden-----	39
2.7 Werken naast de studie -----	41
2.8 Consequenties voor het bestedingspatroon van ouders-----	43
3 LEENGEDRAG EN LEENAVERSIE -----	45
3.1 Inleiding -----	45
3.2 Opvattingen van ouders over studielening-----	47
3.3 Rol van ouders bij studielening-----	48
3.4 Argumentatie voor opvattingen over studielening -----	49
3.5 Oordeel studiefinancieringsstelsel en kennis studielening-----	51
3.6 Kwalitatieve verdieping -----	55
TABELLENBOEK -----	63
UITWERKING INTERVIEWS -----	121
GEBRUIKTE TERMEN EN AFKORTINGEN-----	127

Samenvatting en conclusies

Aanleiding voor het onderzoek

Het studiefinancieringsbeleid in Nederland is gebaseerd op de overweging dat de financiële ondersteuning van studerenden de gedeelde verantwoordelijkheid is van drie partijen: de overheid, studenten en hun ouders. Alle drie leveren een bijdrage aan het inkomen van de student. Tezamen moeten deze bijdragen toereikend zijn voor de financiering van het genormeerde maandbudget. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW) heeft als doelstelling om het beleid ten aanzien van de studiefinanciering vijfjaarlijks te evalueren.

Dit rapport bevat de resultaten van de evaluatie van de rol van ouders. Het gaat hierbij om ouders van studerenden die recht hebben op studiefinanciering (zowel gift als lening). Dit betreft voltijd studerenden van 18 jaar en ouder in de beroepsopleidende leerweg van het mbo en studenten in het hbo en wo. Het ministerie is om twee redenen geïnteresseerd in de rol van de ouders.

Ten eerste om een bijdrage te leveren aan de doelstelling het studiefinancieringsbeleid vijfjaarlijks te evalueren. Hierbij gaat het om een evaluatie van de bijdrage van de ouders aan de financiering van de opleiding van hun kinderen.

Een tweede reden om via onderzoek aandacht te besteden aan de rol van ouders in de studiefinanciering is de voorziene invoering van nieuw beleid ten aanzien van de collegegelden, de studieduur en studiefinanciering. Deze maatregelen komen neer op een uitbreiding van de leenmogelijkheden met als doel de studievoortgang te bevorderen en tijd die studenten besteden aan betaalde arbeid terug te dringen. Vanuit dit perspectief heeft de overheid behoefte aan informatie over de attitude van ouders ten aanzien van een studielening. In een later stadium zal men nagaan welke communicatiestrategie het meest efficiënt kan worden ingezet om een eventueel geconstateerde leenaversie bij studenten en hun ouders te ontcrachten.

Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van de volgende vragen:

- 1 Wat is de (financiële) rol van ouders in de studiefinanciering? Deze vraagstelling is uiteengelegd in de volgende subvragen:
 - a Welke studentkenmerken, gezinsfactoren en opvattingen van ouders zijn van invloed op het al dan niet verstrekken van een ouderlijke bijdrage en op de hoogte van deze bijdrage?
 - b Hoeveel ouders stellen (welke) voorwaarden aan een gift of lening?
 - c Wat zijn opvattingen van ouders ten aanzien van het verrichten van betaalde arbeid door studerenden?
 - d Welke druk leggen de financiële lasten van studerende kinderen op de financiële situatie van de ouders?

- 2 Welke rol spelen ouders bij het afsluiten van een studielening?
 - a Welke opvattingen hebben ouders over een studielening en welke argumentatie ligt ten grondslag aan deze opvattingen?
 - b Hebben ouders invloed gehad bij het besluit al dan geen studielening af te sluiten en wat was de aard van deze invloed?
 - c In welke mate houden opvattingen over lenen verband met gezinskenmerken enerzijds en opvattingen en kennis over studiefinanciering en studieleningen anderzijds?

Onderzoeksopzet

Om de vraagstellingen te beantwoorden is gekozen voor een combinatie van kwantitatief en kwalitatief onderzoek. Onder een steekproef van ouders van studiefinancieringsgerechtigden heeft een websurvey plaatsgevonden. De ouders hebben via de Informatie Beheer Groep (IB-Groep) een brief op het ouderlijk adres ontvangen met een verwijzing naar een website en een persoonlijke code om te kunnen inloggen in de vragenlijst. De vragenlijst is in nauw overleg met het departement samengesteld, de respons bedraagt 33 procent; de bruikbare respons 31 procent.

Verder zijn tien ouders benaderd voor een kwalitatieve verdieping. Het doel van deze kwalitatieve verdieping is het verkrijgen van achterliggende informatie over het al dan niet aanwezig zijn van leenaversie en het verzamelen van suggesties voor het ontkrachten van deze weerstanden. De gesprekken zijn gehouden op basis van een interviewprotocol waarin thema's worden beschreven die aandacht verdienen in de gesprekken.

In het onderstaande volgen aan de hand van de onderzoeksvragen de belangrijkste bevindingen van het onderzoek.

De (financiële) rol van ouders in de studiefinanciering

Welke studentkenmerken, gezinsfactoren en opvattingen van ouders zijn van invloed op het al dan niet verstrekken van een ouderlijke bijdrage en de hoogte van deze bijdrage?

Het systeem van studiefinanciering functioneert naar behoren als we kijken naar de inkomsten van studerenden in relatie met hun achtergrond: uitwonenden ontvangen een hogere bijdrage dan thuiswonenden; de aanvullende beurs is hoger voor de lagere SES-groepen en de ouderbijdrage is hoger voor de hogere SES-groepen. Dat studerenden in mbo en hbo minder bijdrage ontvangen dan in het wo is te verklaren uit het feit dat de sociale herkomst van studerenden in wo hoger is dan in hbo en in hbo hoger dan in mbo.

In 77 procent van de gezinnen (het betreft hier totaal 87 procent van de studerenden) wordt een (financiële) ouderlijke bijdrage verstrekt. Indien we de bijdrage van de ex-partner meerekenen, gaat het om 90 procent van de studerenden.

De financiële lasten zijn gemiddeld € 161 per kind en € 225 totaal voor alle kinderen. Indien ouders een bijdrage in natura verstrekken (ongeveer de helft van de gezinnen) ligt de hoogte van deze bijdrage voor alle kinderen samen op ruim € 460 per maand. Vanuit het perspectief van studenten: een student ontvangt van zijn of haar ouders gemiddeld € 155 per maand.

In grote gezinnen wordt een kleiner bedrag aan ouderlijke bijdrage verstrekt dan in kleine gezinnen.

Meer draagkracht leidt tot een hogere ouderlijke bijdrage. Indien ouders in sterke mate van mening zijn dat zij primair verantwoordelijk voor de kosten van de opleiding van hun kinderen zijn, verstrekken zij ook een hogere ouderlijke bijdrage aan hun kinderen. Zijn ouders van mening dat studerenden zelf verantwoordelijk zijn voor de opleidingskosten, dan is de ouderbijdrage doorgaans iets lager.

Negen procent van de studerenden heeft gescheiden ouders. De helft van deze groep ontvangt een bijdrage van de ex-partner. De tevredenheid over de regelingen na echtscheiding heeft vooral te maken met de bereidheid van de ex-partner om een bijdrage te leveren, niet zozeer met de hoogte van het bedrag.

Hoeveel ouders stellen (welke) voorwaarden aan een gift of lening?

De ouderbijdrage is voor 35 procent van de studerenden niet vrij te besteden. Voor hen zijn met de ouders afspraken gemaakt over de besteding van deze gelden. Dit gebeurt in de hogere SES-groepen vaker dan in de lagere SES-groepen. De ouderlijke bijdrage is voor eenderde van *thuis- en uitwonende* studenten in het hbo en *uitwonende* studenten in het wo bestemd voor het betalen van collegegeld. In de hogere sociale milieus is verder een relatief groot percentage bedoeld voor wonen en een relatief laag deel van de ouderbijdrage is bestemd voor levensonderhoud.

Naast afspraken over de besteding blijkt de helft van de ouders die een financiële bijdrage of een bijdrage in natura levert, ook voorwaarden hieraan te stellen. In het wo verbinden ouders minder voorwaarden aan hun bijdrage dan in het hbo en mbo. Een kwart van de ouders die voorwaarden stellen is van mening dat de kinderen ook zelf geld moeten bijverdienen. Deze mening leeft sterker in de lagere SES-groepen en hbo en mbo. Een op de vijf ouders stelt als eis dat hun kinderen binnen een bepaalde tijd moeten afstuderen. Deze eis geldt met name in de hogere SES-groepen en het wo.

Slechts zes procent van de ouders leent geld aan hun kind. In meer dan de helft van de gevallen gaat het om een renteloze lening en iets minder dan de helft betaalt deze terug als zij een baan hebben.

Wat zijn opvattingen van ouders ten aanzien van het verrichten van betaalde arbeid door studerenden?

Ouders oordelen neutraal over het feit dat hun kinderen naast de studie en baan hebben (voor bijna 70 procent van de studerenden is dit het geval). De helft van de ouders beschouwt werken naast de studie als een noodzakelijk kwaad. Bijna alle ouders zijn van mening dat dit niet ten koste mag gaan van de studie. Vier van de tien ouders ziet voordelen in een bijbaan vanwege de werkervaring die de jongeren hiermee opdoen. Ouders die zichzelf sterk verantwoordelijk achten voor de studiekosten van hun studerende kinderen, oordelen doorgaans minder positief over het feit dat hun kinderen een bijbaan hebben.

Welke druk leggen de financiële lasten van studerende kinderen op de financiële situatie van de ouders?

Gemiddeld gaat een vijfde deel van het gezinsinkomen naar studerende kinderen: voor gezinnen met één kind is dit 18 procent; in gezinnen met twee studerende kinderen gaat het om 21 procent; in gezinnen met drie of meer studerende kinderen gaat bijna een kwart van het inkomen naar studiegerelateerde kosten.

Wat moeten ouders zich onttzeggen? Meer dan de helft bezuinigt op luxe en uitstapjes. In één op de vijf gezinnen ziet men zich genoodzaakt meer te gaan werken of te bezuinigen op levensonderhoud. Des te slechter de financiële situatie van een student, des te meer ouders consequenties ervaren in het eigen bestedingspatroon.

Conclusies rol van ouders bij lenen

Twaalf procent van de studerenden maakt gebruik van de mogelijkheid tot lenen bij de IB-Groep. In het wo (22 procent) ligt dit percentage veel hoger dan in het hbo (13 procent) of het mbo (vier procent). Drie van de tien leners combineert de lening, met een basisbeurs; 27 procent heeft een basisbeurs en aanvullende beurs (in het wo 13 procent) en 40 procent van alle lenende studenten heeft alleen een lening. In het wo heeft 60 procent van de lenende studenten uitsluitend een studielening.

Het gemiddelde leenbedrag van studerenden bedraagt € 378. Het leenbedrag is hoger voor studenten met alleen een lening (€ 522) dan voor studenten die een lening combineren met alleen een basisbeurs (€ 323) of een basisbeurs en aanvullende beurs (€ 231).

Welke opvattingen hebben ouders over een studielening en welke argumentatie ligt ten grondslag aan deze opvattingen?

Het merendeel van de ouders (ruim 70 procent) staat niet per definitie afwijzend tegenover een studielening. Zij zijn van mening dat lenen onder bepaalde voorwaarden acceptabel is. Een groot deel van deze ouders is van mening dat een financiële noodzaak een lening rechtvaardigt (bijvoorbeeld als de draagkracht van ouders onvoldoende is). Tweederde laat het oordeel over een lening afhangen van de kansen op de arbeidsmarkt.

Verder zijn ook studiedoeleinden (stage, buitenland, studiegerelateerde kosten) in tweederde van de gevallen een geaccepteerde reden om een studielening af te sluiten.

Leenaversie treffen we aan bij 20 procent van de ouders. Ouders met leenaversie scoren hoog op principiële punten. Men vindt het onverstandig om op jonge leeftijd al schulden te hebben en is van mening dat jongeren de consequenties van een lening niet kunnen overzien. Zij leggen de nadruk op sparen en niet op lenen. Dit in tegenstelling tot de echte voorstanders van lenen (10 procent), die juist wel de nadruk leggen op de eigen verantwoordelijkheid van de kinderen en waarvan tweederde van mening is dat terugbetaling geen probleem is en de voorwaarden bij de IB-Groep gunstig zijn.

Uit de gesprekken met ouders van lenende kinderen zijn gevoerd komen over het algemeen geen dominante beelden of opvattingen met betrekking tot een studielening naar voren. Er worden vooral praktische argumenten genoemd om een studielening af te sluiten.

Deze ouders hebben zich goed geïnformeerd en vinden over het algemeen de terugbetalingsregelingen ‘alleszins acceptabel’.

Ouders met kinderen die in een slechte financiële situatie zitten, maar geen studielening hebben, hebben echter veel meer dominante beelden over een studielening en leningen in het algemeen. Lenen, of beter gezegd, schulden maken moet zo veel mogelijk vermeden worden. Deze opvatting is traditioneel sterk verankerd en soms versterkt door eigen negatieve ervaringen met afbetalen van leningen. Deze ouders zijn vaak slecht op de hoogte van de mogelijkheden die lenen in het kader van studiefinanciering geboden worden en verdiepen zich hierin als het echt noodzakelijk is.

Hebben ouders invloed gehad bij het besluit al dan geen studielening af te sluiten en wat was de aard van deze invloed?

Bij 45 procent van de *lenende* studenten hebben ouders hun kinderen *aangeraden* een studielening te nemen. Bij vier van de tien studenten hebben ouders hierin geen rol gespeeld en bij 13 procent van de lenende studenten hebben de ouders een studielening afgeraden.

Van de ouders van *niet-lenende* studenten heeft meer dan de helft hun kind *afgeraden* een lening te nemen. In een van de drie gevallen hebben ouders hierbij geen rol gehad; 17 procent van de studerende heeft geen lening genomen, ondanks het advies van hun ouders dit wèl te doen. We constateerden een relatie tussen de opvattingen van ouders over lenen (voorstander of tegenstander), de rol die ouders hebben gespeeld bij het al dan niet afsluiten van een lening en het leengedrag van studenten: het effect van afraden door tegenstanders is groter dan het effect van aanraden door voorstanders.

In welke mate houden opvattingen over lenen verband met gezinskenmerken enerzijds en opvattingen en kennis over studiefinanciering en studieleningen anderzijds?

Aspecten van studiefinanciering worden gunstig beoordeeld. Alleen de hoogte van de basisbeurs is een bron van kritiek. Over de mogelijkheden die de overheid biedt voor het afsluiten van een studielening zijn ouders doorgaans positief. Ouders van lenende studenten zijn in de regel positiever over het fenomeen ‘studielening’ dan ouders van niet-lenende studenten. Het oordeel over een lening hangt samen met de kennis van de voorwaarden van lenen. Hebben studerende kinderen een studielening, dan hebben ouders zich beter geïnformeerd.

Ouders met weinig draagkracht zijn vaker tegenstander van een studielening en ouders die vinden dat studenten zelf verantwoordelijkheid moeten dragen voor de opleidingskosten zijn vaker voorstander van een studielening. Van alle gezinskenmerken tezamen is de sociaal-economische status van de ouders uiteindelijk de belangrijkste factor: de hogere SES-groepen staan positiever tegenover een studielening dan de lagere SES-groepen.

De kennis over aspecten van lenen is echter onder de maat. Dit kennishiaat bepaalt ook voor een deel het oordeel over lenen. Het recht op een lening, de hoogte van de lening, de periode waarin studenten kunnen lenen en de terugbetaling kunnen nog rekenen op enige bekendheid; rente, draagkrachtvaststelling, kwijtschelding en achterstallige schuld, zijn onderwerpen waar tweederde van de ouders niet van op de hoogte is.

Slotbeschouwing

Ouders dragen bij aan de financiering van de studie van hun kinderen. De omvang van de bijdrage is inkomensafhankelijk en hiaten worden opgevangen door de aanvullende beurs. Studenten vullen het inkomen aan met een bijbaan; pas in laatste instantie grijpt men naar een lening.

Studieleningen treffen we vooral aan in het hbo en wo, bijna één op de vijf wo-studenten leent en 13 procent van de hbo'ers. Dit komt overeen met 30 procent van alle wo'ers met recht op studiefinanciering en 18 procent van de hbo-studiefinancieringsgerechtigden.

In het wo heeft 13 procent van *alle studerenden* alléén een rentedragende lening (in het hbo vier procent). Voor deze groep is de nominale studieduur en daarmee het recht op een basisbeurs of aanvullende beurs verstreken. In het mbo komt lenen beduidend minder voor.

Ouders hebben een zekere aversie tegen lenen, maar zelfs bij notoire tegenstanders van lenen lopen kinderen soms aan tegen financiële grenzen en ziet men lenen als een noodzakelijk kwaad. Kinderen van ouders met minder weerstanden tegen lenen gaan ondanks een soms ongunstige financiële situatie meestal toch niet over tot lenen. Voor studiegerelateerde uitgaven achten ouders een studielening doorgaans acceptabel, maar slechts indien alternatieven zijn uitgeput.

Weerstand tegen lenen lijkt traditioneel verankerd in de houding en het handelen van mensen. Dit onderzoek levert aanknopingspunten om dit beeld enigszins te nuanceren: een studielening is niet het equivalent van 'schulden maken', maar zal meer onder de aandacht gebracht moeten worden als een investering in de eigen toekomst. Nadruk op zelfstandigheid en de eigen verantwoordelijkheid van studenten is hierbij onontbeerlijk. Meer investeren in de studie, bijvoorbeeld door het uitbreiden van stagemogelijkheden of studeren in het buitenland zou op lange termijn de gevolgen van een studielening ruimschoots kunnen compenseren.

Dat er een relatie is tussen kennis bij ouders over (studie)lenen, het leengedrag van kinderen en het oordeel en de opvattingen over lenen, komt uit deze studie naar voren. Hoe deze aspecten elkaar in de tijd beïnvloeden, kan met behulp van dit onderzoek echter niet worden bepaald. Vragen als: 'leidt meer kennis over lenen bij ouders tot een ander leengedrag bij hun kinderen' of 'leidt het leengedrag van kinderen tot meer kennis bij ouders' moeten worden beantwoord door longitudinale onderzoekstrajecten. Het volgen van een groep ouders van studerenden en eventueel ook van scholieren in het voortgezet onderwijs over langere tijd, bijvoorbeeld door middel van een vast internetpanel, kan meer zicht geven op deze causaliteit.

Eén slotsom is duidelijk: de kennis over studieleningen is onder de maat. Een betere communicatie naar ouders is een van de aanbevelingen die we beleidsmakers kunnen meegeven. Aversie komt evenzeer voort uit onwetendheid en gebrek aan kennis als uit principes. Of, zoals een van de ouders haar leenaversie treffend verwoordde: "Het is meer een principiële gevoel dan dat het iets met de werkelijkheid te maken heeft".

Overzicht tabellen en figuren

Figuur 1:	Typologieconstructie -----	23
Figuur 2:	Design -----	23
Figuur 3:	Indeling ouders in vier typen op basis van pedagogische en financiële dimensie	45
Tabel 1:	Maximale maandbedragen hoger onderwijs en (januari t/m augustus 2005) en mbo (januari t/m juli 2005) -----	16
Tabel 2:	Uitgaven studiefinanciering (x € 1 miljoen) -----	17
Tabel 3:	Onderwijsuitgaven OCW ten opzichte van BBP en Rijksuitgaven-----	17
Tabel 4:	Studenten (mbo en ho) naar aard studiefinanciering en hoogte van leenbedrag --	21
Tabel 5:	Bedragen studiefinanciering (in € per maand) -----	22
Tabel 6:	Respons ouder niveau (alleen bruikbare respons) -----	25
Tabel 7:	Respons en weegfactoren op studentniveau -----	26
Tabel 8:	Overzicht respons op studentniveau -----	27
Tabel 9:	Typering gezinnen naar leeftijd kinderen en gezinsgrootte-----	28
Tabel 10:	Gemiddeld aantal broers of zussen in mbo, hbo of wo en aantallen/percentages broers of zussen in mbo, hbo of wo-----	29
Tabel 11:	Sociaal-economische status studerende op basis van hoogst genoten opleiding, beroepsniveau en gezinsinkomen ouders (N=5761) -----	29
Tabel 12:	Inkomsten uit studiefinanciering in € per maand: alle studiefinancieringsgerechtigden (bron: IB-Groep) en respondentgroep (studentniveau; valide N=4013)-----	30
Tabel 13:	Ouderlijke bijdrage (financieel en natura) gemiddeld per kind en voor alle studerende kinderen getotaliseerd (€ per maand) naar het aantal studerende kinderen -----	30
Tabel 14:	Inkomstenbronnen van studerende naar SES en onderwijssoort -----	31
Tabel 15:	Resultaten variantie- en correlatie-analyses naar het effect van onderwijssoort en SES op de hoogte van het inkomen van studerende: gemiddelde bedragen in € -----	33
Tabel 16:	Bivariate correlaties tussen de inkomsten uit verschillende bronnen-----	34
Tabel 17:	Ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten voor de invloed van studentkenmerken, gezinskenmerken en opvattingen van ouders op de hoogte van de ouderlijke bijdrage (N=4084) -----	35
Tabel 18:	Ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten voor de invloed van studentkenmerken, gezinskenmerken en opvattingen van ouders op de hoogte van het totale inkomen (N=5174) -----	36
Tabel 19:	Ouderlijke bijdrage na echtscheiding-----	37
Tabel 20:	Ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten voor de invloed van gezinskenmerken en opvattingen van ouders op de tevredenheid van financiële regelingen na echtscheiding (N=318)-----	38
Tabel 21:	Gemiddeld percentage dat volgens afspraak besteed moet worden aan leven, wonen, collegegeld en studie -----	39

Tabel 22:	Aantal en percentage studenten met gift en lening en voorwaarden die ouders hieraan stellen -----	40
Tabel 23:	Bivariate correlaties tussen de inkomsten, tijdsbesteding aan werk, gezinskenmerken en opvattingen van ouders-----	42
Tabel 24:	Ervaren consequenties door ouders als gevolg van de studie van hun kinderen --	43
Tabel 25:	Ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten voor de invloed van gezinskenmerken en opvattingen van ouders over ervaren consequenties als gevolg van financiële lasten van studerende kinderen (N=2553)-----	44
Tabel 26:	Typen ouders naar onderwijssoort en SES-----	46
Tabel 27:	Opvattingen van ouders over een studielening naar type ouders-----	47
Tabel 28:	Lenende en niet-lenende studenten naar opvattingen van ouders over studielening -----	47
Tabel 29:	Rol die ouders hebben gespeeld bij het al dan niet aangaan van en studielening-	48
Tabel 30:	Voorstanders, voorstanders onder voorwaarden en tegenstanders van lenen en hun argumentatie -----	49
Tabel 31:	Oordeel van ouders over aspecten van studiefinanciering -----	52
Tabel 32:	Kennis van ouders over aspecten van studielening -----	52
Tabel 33:	Gemiddelde factorscores op de factoren oordeel beurs, oordeel studielening, kennis over studielening, onderscheiden naar opvattingen over studielening-----	53
Tabel 34:	Ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten voor de invloed van studentkenmerken, gezinskenmerken en opvattingen van ouders op het oordeel over een studielening (N=1345) -----	54
Tabel 35:	Interviews naar SES-groep, fase en geslacht -----	56
Tabel 36:	Kort verslag gesprekken: ouders van studerenden met lening -----	58
Tabel 37:	Kort verslag gesprekken: ouders van studerenden zonder lening-----	60
Tabel 38:	Samenstelling gezinnen naar gezinsinkomen, aantal kinderen en leeftijd kinderen -----	63
Tabel 39:	Percentage gezinnen met studerende kinderen met getoonde inkomstenbronnen	64
Tabel 40:	Hoogte bijdrage gezinnen aan studerende kinderen (alleen voor gezinnen waar bijdrage wordt verstrekt) -----	65
Tabel 41:	Hoogte bijdrage gezinnen aan studerende kinderen (alle gezinnen: N=4663) ----	66
Tabel 42:	Hoogte bijdrage ex-partner aan studerende kinderen (betreft alle gescheiden gezinnen)-----	67
Tabel 43:	Hoogte bijdrage ex-partner aan studerende kinderen (betreft alleen gescheiden gezinnen waar ex-partner bijdraagt) -----	68
Tabel 44:	Percentage dat ex-partner bijdraagt aan het totale inkomen van studerende kinderen en percentage dat andere (natuurlijke) ouder bijdraagt aan inkomen van studerende kinderen-----	69
Tabel 45:	Overige inkomsten studerende kinderen (alleen indien inkomstenbron van toepassing is) -----	70
Tabel 46:	Overige inkomsten studerende kinderen (alle gezinnen)-----	71
Tabel 47:	Inkomsten studerende kinderen per gezin geclusterd en totale inkomsten (alleen indien inkomstenbron van toepassing is)-----	72

Tabel 48:	Inkomsten studerende kinderen per gezin geclusterd en totale inkomsten (alle gezinnen: N=4994)-----	73
Tabel 49:	Percentage gezinnen waarin afspraken zijn gemaakt over verdeling ouderlijke bijdrage en wenselijke verdeling over verschillende uitgavenposten (totaal aantal gezinnen met afspraken over verdeling=1492)-----	74
Tabel 50:	Aantal ouders dat geld leent aan studerende kinderen en condities lenen (%)----	75
Tabel 51:	Aantal ouders dat geld geeft aan studerende kinderen en condities financiële bijdrage (%)-----	76
Tabel 52:	Aantal gezinnen met studerenden die bijverdienen en oordeel ouders (gemiddelden) over bijbaan-----	77
Tabel 53:	Aantal gezinnen met studerenden die bijverdienen en oordeel ouders (% eens) over bijbaan-----	78
Tabel 54:	Aantal gezinnen met studerenden die bijverdienen, verdienen, aantal uren werk en oordeel ouders over financiële situatie studerende kinderen-----	79
Tabel 55:	Aantal gezinnen met ten minste één studerend kind van ex-partner, percentage ex-partners dat bijdraagt, bijdrage ex-partner gemiddeld per kind en totaal alle kinderen en tevredenheid over financiële regeling-----	80
Tabel 56:	Gemiddeld gezinsinkomen, vaste lasten, percentage bijdrage aan studerende kinderen, totale bijdrage aan studerende kinderen en inkomsten studerenden (N=4172)-----	81
Tabel 57:	Consequenties studie kinderen voor eigen bestedingspatroon ouders-----	82
Tabel 58:	Oordeel over draagkracht ouders en verantwoordelijkheid voor financiering opleiding en kosten levensonderhoud studerenden (N=4162)-----	83
Tabel 59:	Oordeel van ouders over verdeling inkomsten studenten (1=vooral voor levensonderhoud; 10=vooral bedoeld voor studie: N=4237)-----	84
Tabel 60:	Oordeel van ouders afsluiten studielening bij IB-Groep (percentages: N=4234)-	85
Tabel 61:	Belangrijkste argumenten voorstanders studielening IB-Groep (N=631)-----	86
Tabel 62:	Belangrijkste argumenten voorstanders studielening IB-Groep onder bepaalde voorwaarden (N=2921)-----	87
Tabel 63:	Belangrijkste argumenten tegenstanders studielening IB-Groep (N=682)-----	88
Tabel 64:	Invloed die ouders al dan niet hebben gehad bij het afsluiten van een studielening door hun studerende kinderen (percentages: N=4207)-----	89
Tabel 65:	Mening ouders over diverse aspecten van het studiefinancieringsstelsel (gemiddelden: N=4026)-----	90
Tabel 66:	Mening ouders over diverse aspecten van het studiefinancieringsstelsel (percentages positief oordeel)-----	91
Tabel 67:	Kennis ouders van leenvoorwaarden (gemiddelden: N=4151)-----	92
Tabel 68:	Kennis ouders van leenvoorwaarden (percentage ouders die helemaal niet of slecht op de hoogte zijn van deze aspecten: N=4151)-----	93
Tabel 69:	Typering steekproef studentniveau-----	94
Tabel 70:	Aard studiefinanciering-----	95
Tabel 71:	Inkomstenbronnen anders dan studiefinanciering-----	96
Tabel 72:	Nadere specificatie van inkomstenbronnen verstrekt door ouders (of ex-partner)-----	97

Tabel 73:	Inkomsten uit diverse bronnen (gemiddeld in € per maand) -----	98
Tabel 74:	Inkomsten uit diverse bronnen (gemiddeld in € per maand) -----	99
Tabel 75:	Aandeel inkomstenbronnen ten opzichte van totale inkomsten -----	100
Tabel 76:	Aandeel componenten ouderbijdrage ten opzichte van totale ouderbijdrage----	101
Tabel 77:	Percentage studenten van gescheiden ouders, bijdrage andere ouder en tevredenheid -----	102
Tabel 78:	Hoogte bijdrage gescheiden ouder -----	103
Tabel 79:	Percentage studenten met afspraken over verdeling ouderlijke bijdrage -----	104
Tabel 80:	Verdeling ouderlijke bijdrage over verschillende posten -----	105
Tabel 81:	Percentage studenten met afspraken over verdeling ouderlijke bijdrage -----	106
Tabel 82:	Voorwaarden die ouders stellen aan lening (%)-----	107
Tabel 83:	Voorwaarden die ouders stellen aan gift (%)-----	107
Tabel 84:	Oordeel van ouders van studerenden over betaalde arbeid (%) -----	107
Tabel 85:	Percentage studerenden met baan, aantal uren werk en percentage met slechte financiële situatie-----	108
Tabel 86:	Gemiddeld gezinsinkomen, vaste lasten, totale bijdrage aan studerende kinderen -----	109
Tabel 87:	Consequenties studie kinderen voor eigen bestedingspatroon ouders-----	110
Tabel 88:	Oordeel over draagkracht en verantwoordelijkheid kosten opleiding-----	111
Tabel 89:	Clusters typen ouders op basis van oordelen over draagkracht en verantwoordelijkheid kosten opleiding-----	112
Tabel 90:	Mening van ouders over het aandeel van bijdragen en inkomsten bedoeld voor studie-----	113
Tabel 91:	Oordeel van ouders over studielening bij IB-Groep (aantallen) -----	114
Tabel 92:	Oordeel van ouders over studielening bij IB-Groep (percentages) -----	115
Tabel 93:	Belangrijkste argumenten voorstanders studielening IB-Groep (N=542) -----	116
Tabel 94:	Belangrijkste voorwaarden waaronder lenen bij IB-Groep acceptabel is (N=3838) -----	116
Tabel 95:	Belangrijkste argumenten tegenstanders studielening IB-Groep (N=1054)-----	116
Tabel 96:	Invloed die ouders al dan niet hebben gehad bij het afsluiten van een studielening (aantallen)-----	117
Tabel 97:	Invloed die ouders al dan niet hebben gehad bij het afsluiten van een studielening (percentages) -----	118
Tabel 98:	Aantallen studenten (zonder en met lening) met ouders die positief oordelen over weergegeven aspecten van studiefinanciering-----	119
Tabel 99:	Percentages studenten (zonder en met lening) met ouders die positief oordelen over weergegeven aspecten van studiefinanciering-----	119
Tabel 100:	Aantallen studenten (zonder en met lening) met ouders die geen of zeer weinig kennis hebben van leenvoorwaarden -----	120
Tabel 101:	Percentages studenten (zonder en met lening) met ouders die geen of zeer weinig kennis hebben van leenvoorwaarden -----	120

1 Achtergronden en opzet van het onderzoek

1.1 Inleiding

Studeren kost geld. Het studiefinancieringsbeleid in Nederland is gebaseerd op de opvatting dat de financiële ondersteuning van studerenden de gedeelde verantwoordelijkheid is van drie partijen: de overheid, studenten en hun ouders. Alle drie leveren een bijdrage aan het inkomen van de student. Tezamen moeten deze bijdragen toereikend zijn voor de financiering van het genormeerde maandbudget. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW) heeft als doelstelling om het beleid ten aanzien van de studiefinanciering vijfjaarlijks te evalueren.

Dit jaar is de rol van ouders opnieuw geëvalueerd. Het gaat hierbij om ouders van studerenden die recht hebben op studiefinanciering (zowel gift als lening). Dit betreft voltijd studerenden van 18 jaar en ouder in de beroepsopleidende leerweg van het mbo en studenten in het hbo en wo. Het ministerie is om twee redenen geïnteresseerd in de rol van de ouders. Ten eerste om een bijdrage te leveren aan de doelstelling het studiefinancieringsbeleid vijfjaarlijks te evalueren. Hierbij gaat het om een evaluatie van de bijdrage van de ouders aan de financiering van de opleiding van hun kinderen. Een tweede reden om via onderzoek aandacht te besteden aan de rol van ouders in de studiefinanciering is de voorbereiding van nieuw beleid ten aanzien van de collegegelden, de studieduur en studiefinanciering. Naar verwachting zal dit met ingang van 2007 worden ingevoerd. De maatregelen komen neer op een uitbreiding van de leenmogelijkheden met als doel de studievoortgang te bevorderen en de tijd die studenten besteden aan betaalde arbeid terug te dringen. Vanuit dit perspectief heeft de overheid behoefte aan informatie over de attitude van ouders ten aanzien van een studielening. In een later stadium zal men nagaan welke communicatiestrategie het meest efficiënt kan worden ingezet om een eventueel geconstateerde leenaversie bij studenten en hun ouders te ontcrachten. Dit rapport doet verslag van het onderzoek naar de rol van ouders in de studiefinanciering waarbij deze twee thema's aan de orde komen.

1.2 Karakteristieken van het Nederlandse studiefinancieringsstelsel

Het volgen van voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs en hoger onderwijs kost geld. Voor elk van deze onderwijsvormen is echter financiële ondersteuning mogelijk.

Voor leerlingen in het voortgezet onderwijs en voor deelnemers jonger dan 18 jaar in het middelbaar beroepsonderwijs is er de Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten (WTOS). De tegemoetkoming is afhankelijk van de hoogte van het inkomen van de ouders of het eigen inkomen.

Jongeren vanaf 18 jaar in het beroepsonderwijs en studenten in het hoger onderwijs, de doelgroep van dit onderzoek, kunnen een beroep doen op de Wet studiefinanciering 2000 (WSF 2000).

Belangrijk onderdeel van de WFS 2000 is de prestatiebeurs in het hoger onderwijs. De student ontvangt in de zogenaamde nominale fase van de opleiding (de nominale opleidingsduur) een basisbeurs en – afhankelijk van het ouderlijk inkomen – een aanvullende prestatiebeurs. Deze prestatiebeurs wordt uitgekeerd in de vorm van een lening die bij voldoende prestatie, dat wil zeggen binnen tien jaar de opleiding afronden, wordt omgezet in een gift. In het hoger onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs gelden momenteel verschillende regelingen.

Ook in het mbo (beroepsopleidende leerweg niveau 3 en 4) zal met ingang van het schooljaar 2005-2006 een prestatiebeurs worden ingevoerd. De beurs wordt als lening aan de student verstrekt. Bij het behalen van het diploma wordt de lening omgezet in een gift. De duur van de prestatiebeurs in het mbo is vier jaar. Deze beurs wordt verstrekt als lening en bij het halen van het diploma (niveau 3 en 4) omgezet in een gift.

Naast de basis- en aanvullende beurs en de OV-studentenkaart kunnen studenten een rentedragende studielening afsluiten bij de Informatie Beheer Groep (IB-Groep). Ook na het verstrijken van de nominale studieduur kan de student nog drie jaar het volledige normbedrag lenen. Ten minste twee jaar na het afronden of beëindigen van de opleiding begint de student met terugbetalen van de rentedragende lening. De termijn hiervoor is 15 jaar. In 2004 is het rentepercentage vastgesteld op 3.35 procent. De IB-Groep hanteert de volgende normbedragen voor uitwonende en thuiswonende studenten in het hoger en het beroepsonderwijs (Tabel 1).

Tabel 1: Maximale maandbedragen hoger onderwijs en (januari t/m augustus 2005) en mbo (januari t/m juli 2005)

	soort ziekte- kosten verze- kering	basisbeurs	aanvullende beurs	lening	totaal
<i>hoger onderwijs</i>					
uitwonend	particulier	233,08	239,76	258,69	731,53
	ziekenfonds	233,08	202,27	258,69	694,04
thuiswonend	particulier	75,70	221,37	258,69	555,76
	ziekenfonds	75,70	183,88	258,69	518,27
<i>middelbaar beroepsonderwijs</i>					
uitwonend	particulier	214,42	324,14	141,48	679,62
	ziekenfonds	214,42	286,65	141,48	642,55
thuiswonend	particulier	57,05	305,74	141,48	504,27
	ziekenfonds	57,05	268,25	141,48	466,78

Bron: IB-Groep.

1.3 De rol van de overheid: kengetallen

Tabel 2 toont een aantal kengetallen over studiefinanciering. Er is onderscheid gemaakt tussen de uitgaven voor de basisbeurs, de aanvullende beurs en de reisvoorziening. De totale uitgaven aan studiefinanciering voor 2005 zijn begroot op 2.601 miljoen euro.

Tabel 2: *Uitgaven studiefinanciering (x € 1 miljoen)*

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
basisbeurs	741	744	780	836	823	849	871
reisvoorziening	472	528	549	563	584	605	627
aanvullende beurs	445	485	508	521	531	544	560
rentedragende lening	579	736	764	765	833	856	880
	2.237	2.492	2.601	2.684	2.771	2.853	2.938

Bron: Rijksbegroting 2005

In 2004 bedroegen studiefinancieringsuitgaven ongeveer 12 procent van de totale uitgaven van OCW (niet in tabel). Verder gaat ongeveer 20 procent van de uitgaven naar het hoger onderwijs (hbo en universiteiten) en 12 procent naar de bve-sector. Ruim de helft van de uitgaven zijn bestemd voor het primair en voortgezet onderwijs, waar verhoudingsgewijs de meeste onderwijsvragenden te vinden zijn.

Tabel 3 laat de onderwijsuitgaven van het ministerie van OCW zien naar onderwijssoort en studiefinanciering als ook naar percentage van het Bruto Binnenlands Product (BBP) en Rijksuitgaven.

Tabel 3: *Onderwijsuitgaven OCW ten opzichte van BBP en Rijksuitgaven*

	2000	2001	2002	2003	2004
Bruto Binnenlands Product	402.291	429.345	445.160	454.276	466.300
Rijksuitgaven (exclusief uitgaven Nationale Schuld)	98.264	111.667	114.143	119.950	120.300
<i>totaal OCW (x € 1 mln.)</i>	<i>18.730</i>	<i>20.255</i>	<i>21.311</i>	<i>22.591</i>	<i>23.362</i>
totaal als percentage van het BBP	4,7	4,7	4,8	5,0	5,0
onderwijssectoren	4,1	4,2	4,4	4,4	4,4
studiefinanciering	0,5	0,5	0,4	0,5	0,6
totaal als percentage van de Rijksuitgaven	19,1	18,1	18,7	18,8	19,4
onderwijssectoren	16,9	16,3	17,0	16,8	17,2
studiefinanciering	2,2	1,8	1,6	2,0	2,3

Bron: Kerncijfers 2000-2004 OCW.

De totale onderwijsuitgaven van OCW vormen vijf procent van het BBP. De uitgaven aan onderwijs bedragen 4,4 procent van het BBP; de studiefinanciering neemt hiervan 0,6 procent in beslag, de totale onderwijskosten betreffen dus vijf procent van het BBP.

Ten opzichte van de Rijksuitgaven geeft de overheid ruim 19 procent uit aan onderwijs: ruim 17 procent aan de onderwijssectoren en ruim twee procent aan studiefinanciering.

1.4 De bijdrage van ouders in de studiefinanciering

Dit onderzoek levert een bijdrage aan de doelstelling om het beleid vijfjaarlijks te evalueren. Allereerst gaat het om een evaluatie van de bijdrage van de ouders aan de financiering van de opleiding van hun kinderen te evalueren. Anderzijds is het ministerie geïnteresseerd in de mate waarin en de wijze waarop ouders invloed uitoefenen op het leengedrag van studerenden. De eerste vraag heeft betrekking op de noodzaak om de rol van de ouders in relatie tot de financiering van de opleiding van hun kinderen te evalueren en is als volgt geformuleerd:

- 1 Wat is de (financiële) rol van ouders in de studiefinanciering?
 - a Welke studentkenmerken, gezinsfactoren en opvattingen van ouders zijn van invloed op het al dan niet verstrekken van een ouderlijke bijdrage en de hoogte van deze bijdrage?
 - b Hoeveel ouders stellen (welke) voorwaarden aan een gift of lening?
 - c Wat zijn opvattingen van ouders ten aanzien van het verrichten van betaalde arbeid door studerenden?
 - d Welke druk leggen de financiële lasten van studerende kinderen op de financiële situatie van de ouders?

De Studentenmonitor Hoger Onderwijs geeft inzicht in de hoogte van de ouderlijke bijdrage per studerende. Nagegaan is wat de hoogte is van de financiële ouderlijke bijdrage en de bijdrage in natura aan studie en levensonderhoud van studerende kinderen. Hierbij is onderscheid gemaakt naar achtergrondkenmerken van studerenden (leeftijd; onderwijsonderwijssoort; woonsituatie), gezinskenmerken (sociaal-economische status; gezinssamenstelling (ook: echtscheiding); leeftijd van de kinderen of gezinsleden en opvattingen van de ouders (verantwoordelijkheden; draagkracht).

De Studentenmonitor geeft geen informatie over de verhouding tussen de kosten voor studerende kinderen en de overige uitgaven vanuit het perspectief van het gezin. In dit onderzoek komt dit uitgebreid aan de orde.

Het leengedrag van studenten is in diverse onderzoeken aan de orde geweest¹. Uit deze onderzoek is gebleken dat de kennis over het stelsel van studiefinanciering bij (aanstaande) studenten en hun ouders ontoereikend is. Het betreft hier vooral aspecten als de inkomensafhankelijkheid van de beurs en de afwikkeling van de studieschuld. De rol van de ouders in de financiering van de opleiding van hun kinderen is voor het laatst in 1998 onderzocht².

Zo was bijna de helft van de ondervraagden in 1998 van mening dat de hoogte van de basisbeurs afhankelijk was van het ouderlijk inkomen. Ook was er bij ongeveer de helft van de respondenten onduidelijkheid over de terugbetaling van de basisbeurs bij onvoldoende studievoortgang of het niet tijdig afstuderen. Daarnaast kwam uit dit onderzoek naar voren dat het afsluiten van een studielening niet kan rekenen op veel bijval: voor slechts een derde van de ondervraagden zou een studielening kunnen leiden tot minder werken en korter studeren.

¹ Mattens, V., Oomen, P & Veltman, M. (2003). *Leengedrag studenten*. Amsterdam: Nipo; Biermans, M, Graaf, D. de, Jong, U. de, Leeuwen, M. van, Veen, I van der (2003). *Leengedrag van studenten in het hoger onderwijs*. Amsterdam: SEO/SCO.

² Intomart, 1998.

Naast de vergoeding van het collegegeld (dat bij ongeveer tweederde van de ondervraagden door ouders wordt betaald) droeg in 1998 77 procent van de ouders ook op andere wijze (financieel of in natura) bij aan de opleiding van hun kinderen; minimaal € 90 per maand voor thuiswonenden en minstens € 140 voor uitwonende studenten.

Verder bleek uit dit onderzoek dat 18 procent van de ouders hun studerende kinderen geen financiële steun gaf, met name omdat voor een kwart van de ouders het inkomen ontoereikend was. Daarnaast was ongeveer 30 procent van de ouders van mening dat de financiering van de studie een verantwoordelijkheid is van de student zelf.

In de jaarlijkse *Studentenmonitor*³ komt de rol van de ouders impliciet aan de orde. Echter, het gaat hier alleen om de inkomsten die studenten zelf aangeven van hun ouders te ontvangen. Zo blijken studenten (voltijd- en deeltijdstudenten) uit het hbo maandelijks gemiddeld € 75 ouderlijke bijdrage te ontvangen. Studenten in het wo ontvangen gemiddeld € 149.

Uit het meest recente rapport van Eurostudent⁴ blijkt dat Nederland wat ouderlijke bijdrage betreft in Europa in de middenmoot valt. Dit is sterk afhankelijk van het studiefinancieringsstelsel in de betreffende landen. Nederlandse ouders dragen voor 28 procent bij aan het inkomen van de uitwonende student. In de meeste andere Europese landen is dat meer. In Portugal dragen de ouders bijvoorbeeld voor 70 procent bij aan het inkomen van de studenten; ouders in Finland dragen het minst bij, namelijk 11 procent. In de overige deelnemende landen ligt dit percentage tussen 30 en 50 procent.

Uit de *Studentenmonitor 2003* blijkt dat de gemiddelde inkomsten per maand voor voltijdstudenten in het hoger onderwijs voor het hbo € 696 en het wo € 738 bedragen. Het inkomen van de totale groep (voltijdstudenten hbo en wo) bestaat voor ongeveer 25 procent uit beurs (basisbeurs en aanvullende beurs); voor ruim 10 procent uit een lening, voor 17 procent uit ouderlijke bijdrage en 48 procent uit inkomsten uit betaald werk. Het aandeel dat afkomstig is uit betaald werk is voor het hbo groter dan voor het wo, namelijk 52 procent versus 43 procent.

Studenten in het hbo besteden gemiddeld 33 uur per week aan de studie, studenten in het wo besteden hieraan gemiddeld 29 uur per week. Gemiddeld wordt door de totale groep ongeveer 15 uur per week aan betaald werk besteed. Hierbij is nauwelijks onderscheid te zien tussen studenten in het hbo en wo. Er is wel onderscheid tussen uitwonend en thuiswonend. De studenten die bij hun ouders wonen besteden gemiddeld minder tijd aan betaald werk en hebben iets meer vrije tijd dan uitwonende studerenden.

De verhouding tussen studie en werk bij voltijdstudenten is gemiddeld 69 procent (studie) en 31 procent (werk) en verschilt per onderwijssoort.

Op de vraag of er een negatief effect uitgaat van de tijd die studenten aan een betaalde baan besteden op de tijd die zij aan de opleiding besteden en hun studievoortgang, kon op basis van de resultaten uit de *Studentenmonitor 2003* geen eenduidig antwoord worden gegeven.

³ A. van den Broek, J. Kerstens, M. Hulsen, en R. Sijbers (2004). *Studentenmonitor 2003. Studeren in het hoger onderwijs*. Beleidsgerichte studies Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek 108. Ministerie van OCW. Nijmegen, ITS.

⁴ Eurostudent *Report 2005*. Social and Economic Conditions of Student Life in Europe 2005. Synopsis of Indicators for Austria, Finland, France, Germany, Ireland, Italy, Latvia, Portugal, Spain, The Netherlands and United Kingdom (England and Wales).

Hoewel werken ten koste gaat van de tijdsbesteding aan de studie, blijkt vooral de kwaliteit van de inzet voor de studie en niet de feitelijke tijd die in de studie wordt gestoken (kwantitatief) een verklaring te bieden voor de verschillen in studievoortgang.

De inkomsten van Nederlandse studenten (uitwonend) uit betaald werk verschilt over het algemeen niet met studenten uit andere Europese landen⁵ (rondom de 45 procent). Alleen studenten uit Finland (52 procent) en Ierland (57 procent) hebben meer inkomsten uit betaald werk. Studenten uit Engeland (17 procent) en Portugal (21 procent) het minst (Eurostudent 2005). Een verklaring voor deze verschillen wordt niet gegeven, maar deze wordt ongetwijfeld mede veroorzaakt door verschillen in het studiefinancieringsbeleid in de betreffende landen.

1.5 De invloed van ouders op het leengedrag van studerenden

Het beleid ten aanzien van collegegelden, studieduur en studiefinanciering zal binnenkort worden gewijzigd. Een van de wijzigingen bestaat eruit dat er een splitsing zal worden gemaakt tussen een voorziening ten behoeve van het collegegeld en een voorziening voor levensonderhoud en overige studiekosten. Voor het collegegeld komt een zogenaamd collegegeldkrediet. Dit is een leenvoorziening ter hoogte van het collegegeld, die na de studie kan worden terugbetaald. Dat betekent dat de studerenden hun collegegeld niet meer uit de reguliere inkomsten bekostigen (ouderlijke bijdrage, beurs, inkomsten uit arbeid) zodat in het nieuwe stelsel de beurs volledig beschikbaar komt voor de kosten van levensonderhoud. De regelingen op het gebied van de prestatiebeurs blijven daarnaast grotendeels ongewijzigd. Studenten krijgen gedurende de nominale duur van hun opleiding een basisbeurs en OV-studentenkaart, op basis van het ouderlijk inkomen eventueel een aanvullende beurs en een maandelijkse leenvoorziening. Na de nominale duur van de opleiding bestaat er nog 36 maanden de mogelijkheid om te lenen. Daarnaast behouden studenten gedurende deze 36 maanden hun recht op een OV-studentenkaart.

Naar verwachting zal hierdoor het besteedbare inkomen van studenten stijgen met € 130. Met de invoering van dit nieuwe beleid wil de overheid studerenden meer keuzeruimte bieden in hun studiefinanciering en hoopt ze dat studenten minder tijd gaan besteden aan betaalde arbeid, meer gaan investeren in hun opleiding en hierdoor sneller de studie zullen afronden.

De hiervoor geschetste ontwikkelingen komen neer op een uitbreiding van de mogelijkheden tot lenen. Op basis van de percentages lenende studenten (Tabel 4) kunnen we afleiden dat veel studenten mogelijk een zekere aversie tegen lenen hebben. Deze aversie kan mede zijn ingegeven door opvattingen over lenen in het gezin van herkomst. Bij de introductie van deze nieuwe regelingen wordt leenangst bij studenten en hun ouders dan ook als een serieus probleem beschouwd. Dit probleem wordt ondervangen door een systeem van terugbetaling dat meer rekening houdt met de omstandigheden van de debiteur dan momenteel het geval is. Ook gaat men in de communicatie naar studenten en ouders serieus aandacht besteden aan deze leenaversie. Alvorens een communicatiestrategie te bepalen, wil het ministerie allereerst in kaart brengen welke rol ouders spelen en wat de invloed van deze rol is op het leengedrag van studenten.

⁵ Eurostudent Report 2005.

De tweede onderzoeksvraag heeft betrekking op de rol of de invloed van ouders bij het al dan niet aangaan van een studielening en luidt als volgt:

- 2 Welke rol spelen ouders bij het afsluiten van een studielening?
 - a Welke opvattingen hebben ouders over een studielening en welke argumentatie ligt ten grondslag aan deze opvattingen?
 - b Hebben ouders invloed gehad bij het besluit al dan geen studielening af te sluiten en wat was de aard van deze invloed?
 - c In welke mate houden opvattingen over lenen verband met gezinskenmerken enerzijds en opvattingen en kennis over studiefinanciering en studieleningen anderzijds?

In december 2004 kent Nederland in totaal 598.894 studiefinancieringsgerechtigde studenten (Tabel 4): 30 procent van de studiefinancieringsgerechtigden studeren in het mbo, 44 procent in het hbo en 26 procent in het wo. Van alle studiefinancieringsgerechtigde studenten heeft 18 procent een rentedragende lening (ruim 105.000 studenten)⁶. Samen lenen zij een bedrag van € 378 per maand (alleen leners).

In het mbo heeft zeven procent van de studiefinancieringsgerechtigden een lening; in het hbo 18 procent en in het wo 29 procent (ten opzichte van het totaal aantal studenten is dit respectievelijk vier, 13 en 22 procent). Na de nominale fase heeft in het wo nog 17 procent een lening; in het hbo leent zes procent van de studenten nadat de nominale studieduur is verstreken. In deze zogenaamde 'leenfase' is ook het leenbedrag veel hoger, namelijk € 522.

Tabel 4: Studenten (mbo en ho) naar aard studiefinanciering en hoogte van leenbedrag

	mbo			hbo			wo			totaal		
	N	%	€	N	%	€	N	%	€	N	%	€
alleen bb	73.939	42		126.418	48		67.055	42		267.412	45	
bb+ab	90.901	51		68.250	26		20.981	13		180.132	30	
bb+rl	4.058	2	332	17.940	7	326	12.761	8	316	34.759	6	323
bb+ab+rl	8.403	5	177	14.258	5	255	6.080	4	251	28.741	5	231
alleen rl		0		14.775	6	534	27.698	17	516	42.473	7	522
0-lening		0		19.227	7		26.150	16		45.377	8	
totaal												
studiefinancieringsgerechtigd	177.301	100		260.868	100		160.725	100		598.894	100	
totaal studerenden (2004)	295.787			352.655			213.073			861.515		
totaal lenen t.o.v. totaal												
studiefinancieringsgerechtigd	12.461	7	227	46.973	18	370	46.539	29	427	105.973	18	378
totaal lenen t.o.v. alle												
studerenden	12.461	4		46.973	13		46.539	22		105.973	12	

Aantallen mbo betreft alleen de groep voltijd bol. Bron: Informatie Beheer Groep, peildatum december 2004. Aantallen kunnen per maand fluctueren. Deze tabel geeft een globale indicatie.

Van de totale groep studerenden in de nominale fase (511.044) heeft 12 procent, naast een basis- of aanvullende beurs een studielening (7 procent mbo; 14 procent hbo en 18 procent wo).

⁶ Exclusief 0-lening: studenten die een lening van € 0 afsluiten en daarbij het recht op een OV-kaart behouden.

Iets meer mannen dan vrouwen hebben een lening. Studenten in de leenfase zijn gemiddeld 25 jaar; studenten met een lening in de nominale fase zijn gemiddeld 22 jaar (in het mbo 21 jaar); studenten zonder lening in de nominale fase zijn gemiddeld 20,5 jaar (21 jaar in hbo en wo en 20 jaar in mbo).

Van alle studenten die gebruik maken van de mogelijkheid tot lenen, combineert 33 procent deze lening met een basisbeurs; 27 procent met een basisbeurs en aanvullende beurs en 40 procent heeft alleen een rentedragende lening. Van alle leners is het aandeel wo'ers met alleen een lening het grootst (60 procent tegenover 31 procent in het hbo).

Tabel 5 geeft een overzicht van alle bedragen die studenten ontvangen uit studiefinanciering, onderscheiden naar basisbeurs, aanvullende beurs en rentedragende lening.

Tabel 5: Bedragen studiefinanciering (in € per maand)

	mbo	hbo	wo	totaal
basisbeurs (alleen indien van toepassing)	97	138	178	132
basisbeurs (gemiddeld alle studiefinancieringsgerechtigden)	97	120	118	113
aanvullende beurs (alleen indien van toepassing)	233	160	163	195
aanvullende beurs (gemiddeld alle studiefinancieringsgerechtigden)	131	51	27	68
lening (alleen indien van toepassing)	227	370	427	378
lening (gemiddeld alle studiefinancieringsgerechtigden)	16	67	124	67

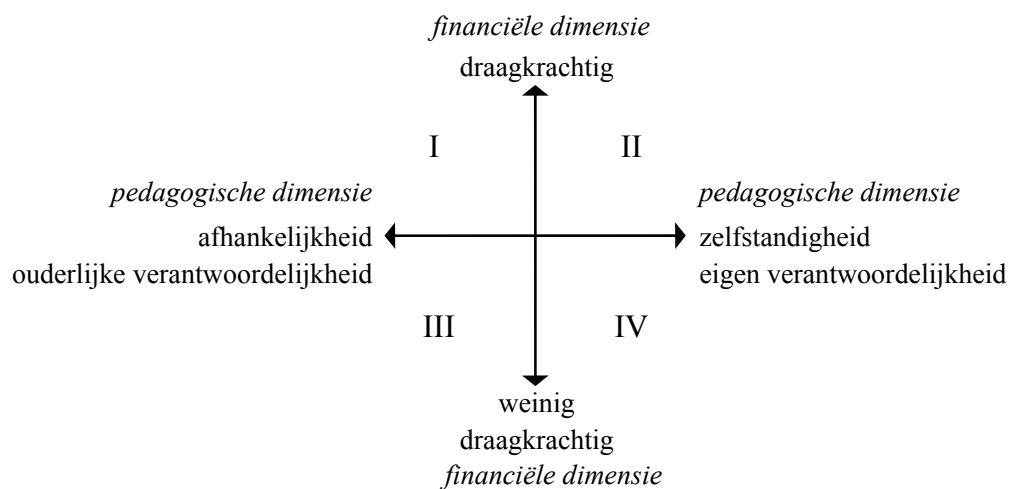
Bron: IB-Groep december 2004. Bij de berekening van de waarden voor alle studiefinancieringsgerechtigden hebben alle studenten die de bedragen niet ontvangen, de waarde '0' gekregen.

Tal van factoren kunnen invloed hebben op de opvattingen van ouders tegenover lenen. We denken hierbij bijvoorbeeld aan de financiële situatie of draagkracht van ouders zelf. Deze factoren kunnen medebepalend zijn voor de noodzaak een studielening af te sluiten. Ook kan de eigen attitude van ouders ten aanzien van lenen (hypotheek, consumptief) of sparen van invloed zijn op de attitude ten aanzien van studieleningen. Bovendien kan de opvoedingsstrategie van ouders (opvoeden tot zelfstandigheid versus afhankelijkheid) hun kinderen stimuleren meer zelf verantwoordelijkheden te nemen en mogelijk een studielening aan te gaan.

Een studielening betekent schulden na het afstuderen. Wellicht zullen in dit hele proces – dat leidt tot de keuze om te gaan lenen – de bekendheid bij ouders met aspecten van lenen en zaken als terugbetalingsperiode, terugbetalingstermijnen, rentepercentage, aflofase, achterstalige schuld en draagkrachtvaststelling alsook de toekomstverwachting die ouders hebben ten aanzien van baankansen en inkomen van hun kinderen een rol spelen.

We kunnen bovenstaande factoren indelen in twee dimensies. De eerste dimensie heeft betrekking op het al dan niet stimuleren van een studielening vanuit het perspectief van het niet 'kunnen' betalen van de opleiding van kinderen. Dit is de dimensie van 'draagkracht' waarop de ouders kunnen worden geplaatst.

De andere dimensie is het niet ‘willen’ betalen van de opleiding. Dit is een pedagogische dimensie waarvan één uiterste getypeerd wordt als ‘afhankelijkheid en ouderlijke verantwoordelijkheid’ (ouders zijn van mening dat zij indien mogelijk de zorg voor hun studerende kinderen op zich moeten nemen en verantwoordelijk zijn voor de opleiding van hun kinderen). Dit creëert een zekere afhankelijkheid tussen ouders en kinderen. Het andere uiterste van deze dimensie is omschreven als ‘zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid’. Dit betekent dat in de pedagogische omgang tussen ouders en kinderen veel meer de nadruk ligt op zelfstandigheid en ‘investeren in de eigen toekomst’. De verwachting is dat vanuit deze dimensie ouders (ongeacht de eigen draagkracht) hun kinderen meer of minder zullen stimuleren om naast de studie te werken of te lenen. In Figuur 1 worden deze dimensies tegenover elkaar geplaatst.

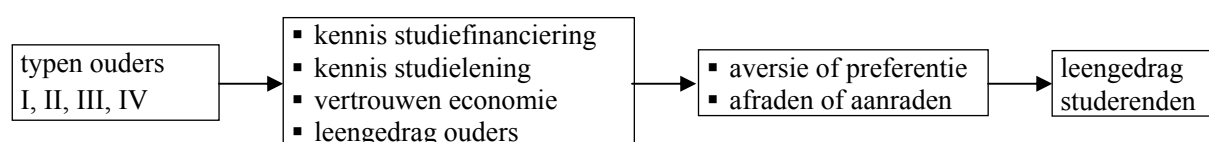

Figuur 1: Typologieconstructie

De meeste ouders bevinden zich naar verwachting in de kwadranten I en IV: aan de ene kant de ouders die de opleiding van hun kinderen kunnen bekostigen en dit ook doen; aan de andere kant de ouders die de opleiding niet kunnen bekostigen en vanuit dat perspectief vinden dat de verantwoordelijkheid hiervoor bij de kinderen ligt.

Minder ouders bevinden zich waarschijnlijk in de kwadranten II en III. Dit zijn enerzijds de ouders die ondanks het feit dat zij de opleiding van hun kinderen kunnen betalen, toch vinden dat de studenten zelf in hun toekomst moeten investeren. Anderzijds zijn dit de ouders die het eigenlijk niet kunnen betalen, maar door bijvoorbeeld extra te werken of extra zuinig te leven toch aan hun ‘verplichtingen’ kunnen voldoen.

In onderstaande figuur worden de veronderstelde samenhangen en effecten in beeld gebracht:

Figuur 2: Design

1.6 Methoden van onderzoek

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden is gekozen voor zowel kwantitatieve als kwalitatieve methoden van onderzoek.

Websurvey

Onder een steekproef van ouders van studiefinancieringsgerechtigden heeft een websurvey plaatsgevonden. De enquêtes zijn geprogrammeerd met het pakket SPSS MR Interview. De ouders hebben via de IB-Groep een brief op het ouderlijk adres ontvangen met een verwijzing naar een website en een persoonlijke code om te kunnen inloggen in de vragenlijst. De vragenlijst is in nauw overleg met het departement samengesteld. Uitgangspunt bij de instrumentontwikkeling vormden de factoren zoals opgenomen in de grafische weergave van de veronderstelde effecten (Figuur 2). De dataverzameling vond plaats in de periode december 2004-februari 2005.

Kwalitatieve verdieping: casestudies

In overleg met het departement zijn tien cases (ouders) benaderd voor een kwalitatieve verdieping. In de enquête is de ouders gevraagd of zij bereid zijn mee te werken aan een telefonisch interview. Elk afzonderlijk interview is voorbereid met behulp van de antwoorden die de ouders/studenten hebben gegeven. Het doel van deze kwalitatieve verdieping is het verkrijgen van achterliggende informatie over het al dan niet aanwezig zijn van leenaversie en het verzamelen van suggesties voor het ontkrachten van deze weerstanden. De gesprekken zijn gehouden op basis van een interviewprotocol waarin thema's worden beschreven die aandacht verdienen in de gesprekken. In deze gesprekken is eveneens nader ingegaan op het vermeende effect van ouderopvattingen op het leengedrag van studenten.

1.7 Steekproef en weging

De onderzoekers hadden in het kader van dit onderzoek de beschikking over de studiefinancierings(SF)-bestanden van de IB-Groep, peildatum december 2004. Dit zijn de registraties van alle studiefinancieringsgerechtigden. Allereerst zijn op basis van de correspondentie-nummers uit CRIHO de studenten hoger onderwijs geïdentificeerd; de resterende groep volgt een opleiding in het mbo. Dit laatste gegeven is nog gecheckt aan de hand van de LCS-bestanden (les- en collegegeld). De SF-bestanden van de IB-Groep bevatten de hoogte van de bedragen van basisbeurs, aanvullende beurs en lening. Op basis hiervan zijn de groepen naar de aard van de studiefinanciering geïdentificeerd.

Hierna is een aselechte steekproef van ouders van studenten getrokken uit de volgende subgroepen:

- onderwijssoort: wo-hbo-mbo (drie strata):
 - a middelbaar beroepsonderwijs;
 - b hoger beroepsonderwijs;
 - c wetenschappelijk onderwijs.

- soort studiefinanciering (zes strata):
 - a alleen basisbeurs;
 - b basisbeurs en aanvullende beurs;
 - c basisbeurs en rentedragende lening;
 - d basisbeurs, aanvullende beurs en rentedragende lening;
 - e alleen rentedragende lening (geen mbo);
 - f 0-lening (lening van 0 euro met recht op OV-kaart; geen mbo).

Dit houdt in dat er 16 strata in het onderzoek zijn onderscheiden: 3 x 4: (groep a, b en c in mbo, hbo en wo) en 2 x 2 (groep e en f in hbo en wo). Uitgaande van een benodigde minimum omvang per stratum van ongeveer 300 respondenten in de netto-steekproef, is een totale netto-steekproef van 4800 respondenten voldoende voor een betrouwbare generalisatie naar de totale populatie. Een voorzichtige responschatting van 33 procent betekende dat een aselecte (bruto) steekproef is getrokken binnen de aangegeven strata van totaal 14.400 studeren- den, waarvan de ouders benaderd zijn.

Tabel 6 toont de respons van de ouders, naar de kenmerken van de studenten waarvan de ou- ders zijn aangeschreven. De gemiddelde respons bedroeg voor correctie 33 procent. De bruik- bare respons bedraagt 31 procent (N=4.768); dit komt nagenoeg overeen met het gewenste aantal van ongeveer 4800.

Tabel 6: Respons ouderniveau (alleen bruikbare respons)

	mbo				hbo				wo				totaal			
	popu- latie	uit- gezet	net- to	%	popu- latie	uit- gezet	net- to	%	popu- latie	uit- gezet	net- to	%	popu- latie	uit- gezet	net- to	%
alleen bb	65.894	788	281	36	110.028	970	416	43	66.573	992	482	49	242.495	2.750	1.179	43
bb+ab	85.008	834	200	24	67.762	999	329	33	12.983	974	385	40	165.753	2.807	914	33
bb+rl	2.659	856	196	23	10.419	958	318	33	9.230	938	374	40	22.308	2.752	888	32
bb+ab+rl	1.291	941	149	16	1.349	973	255	26	1.180	966	332	34	3.820	2.880	736	26
alleen rl					1.255	987	243	25	27.520	994	306	31	28.775	1.981	549	28
0-lening					1.326	977	207	21	25.953	992	295	30	27.279	1.969	502	25
totaal	154.852	3.419	826	24	192.139	5.864	1.768	30	143.439	5.856	2174	37	490.430	15.139	4.768	31

Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering

Ouders hebben informatie verstrekt over hun kinderen (studerenden en andere onderwijsvra- gende kinderen en overige gezinsleden). Omdat de ouders zijn geselecteerd op basis van ten minste één van hun studerende kinderen, was het niet verantwoord dit ouderbestand te wegen naar de juiste proporties in de populatie. De aantallen (studerende) kinderen per gezin en de onderwijssoort waarin deze kinderen onderwijs volgen is immers voor de totale populatie ou- ders van studerende niet bekend. Naast een ouderbestand is daarom ook een bestand op stu- dentniveau geconstrueerd, dat alleen studerende met recht op studiefinanciering bevat. Hier- aan zijn de gezinskenmerken gekoppeld. Multiniveau-analyses waren – vanwege onvoldoende eenheden op het laagste niveau – niet mogelijk. Daarom zijn de gegevens, verzameld op twee niveaus (gezin en studerende), samengebracht in één databestand.

Omdat de populatie studerenden met studiefinanciering wel bekend is, zijn de data gewogen naargelang de juiste proporties in de populatie.

Tabel 7 toont de aantallen en responspercentages van de studerende kinderen van de ouders die de enquête hebben ingevuld en de toegekende weegfactoren.

Tabel 7: Respons en weegfactoren op studentniveau

	populatie		respons studentniveau		weegfactoren
	N	%	N	%	
<i>mbo</i>					
alleen bb	65894	13	475	8	1,65
bb+ab	85008	17	322	6	3,15
bb+rl	2659	1	154	3	0,21
bb+ab+rl	1291	0	153	3	0,10
<i>hbo</i>					
alleen bb	110028	22	853	15	1,54
bb+ab	67762	14	463	8	1,74
bb+rl	10419	2	433	7	0,29
bb+ab+rl	1349	0	380	7	0,04
alleen rl	2581	1	127	2	0,24
<i>wo</i>					
alleen bb	66573	14	901	15	0,88
bb+ab	12983	3	436	7	0,35
bb+rl	9230	2	499	9	0,22
bb+ab+rl	1180	0	443	8	0,03
alleen rl	53473	11	206	4	3,09
totaal	490430	100	5845	100	

Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering

De beschrijving van de resultaten is in de meeste gevallen gebaseerd op het studentenbestand. Daar waar analyses zijn verricht op het bestand van ouders, is dit expliciet vermeld. Het tabellenboek (vanaf pagina 63 en verder) bevat een overzicht van alle gevraagde gegevens van zowel het ouderbestand alsook van het studentenbestand.

1.8 Opbouw van het rapport

In dit rapport staat het studentperspectief centraal. Een verantwoording is in het vorenstaande beschreven. In de volgende twee hoofdstukken besteden we aandacht aan beantwoording van de onderzoeksvraag. Allereerst komt de financiële rol van ouders in de studiefinanciering aan de orde (hoofdstuk 2) aan de orde. Hoofdstuk 3 beschrijft de rol of de invloed van ouders bij het al dan niet aangaan van een studielening. In dit hoofdstuk is eveneens een verslag opgekomen van verdiepende gesprekken die met ouders zijn gevoerd. Dit rapport sluit af met achtereenvolgens een tabellenboek, een transcriptie van de interviews en een overzicht met gebruikte termen en afkortingen.

2 De bijdrage van ouders in de studiefinanciering

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk staat de volgende vraagstelling centraal: ‘Wat is de (financiële) rol van ouders in de studiefinanciering’? Deze vraagstelling is uiteengelegd in de volgende subvragen:

- Welke studentkenmerken, gezinsfactoren en opvattingen van ouders zijn van invloed op het al dan niet verstrekken van een ouderlijke bijdrage en de hoogte van deze bijdrage?
- Hoeveel ouders stellen (welke) voorwaarden aan een gift of lening?
- Wat zijn opvattingen van ouders ten aanzien van het verrichten van betaalde arbeid door studerenden?
- Welke druk leggen de financiële lasten van studerende kinderen op de financiële situatie van de ouders?

Allereerst beschrijven we de respondentgroep naar de gezinskenmerken. Daarna zal door middel van multivariate analyses worden nagegaan welke gezinskenmerken de hoogte van de ouderlijke bijdrage bepalen. Alle beschrijvende gegevens zijn weergegeven in het tabellenboek vanaf pagina 63.

2.2 Gezinskenmerken

Tabel 8 toont de gegevens van de respondentgroep. Het betreft hier gegevens die de ouders zelf hebben aangegeven. Indien ouders niet op de hoogte waren van de studiefinancierings situatie van hun kinderen, is het betreffende kind gekarakteriseerd als niet-studiefinancieringsgerechtigd.

Tabel 8: Overzicht respons op studentniveau

	SF-		SF+		totaal	
	N	%	N	%	N	%
po	277	4			277	2
so-po	19	0			19	0
so-vo	46	1			46	0
vmbo-havo	59	1			59	0
havo-vwo	85	1			85	1
vmbo	391	6			391	3
havo	434	7			434	4
vwo	612	10			612	5
mbo	459	7	1.104	19	1.570	13
hbo	430	7	2.256	39	2.686	22
wo	652	11	2.485	43	3.137	26
ander onderwijs	49	1			49	0
werk	1.828	30			1.828	15
werkloos	180	3			180	1
anders	655	11			655	5
totaal	6.176	100	5.845	100	12.028	100

Ongewogen respons. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering. SF-: niet-studiefinancieringsgerechtigd; SF+: studiefinancieringsgerechtigd.

In totaal hebben 4994 ouders voor 12.028 kinderen gegevens ingevuld. Ruim 61 procent van de kinderen volgt een opleiding in het mbo, hbo of wo. Van deze groep kinderen ontvangt 79 procent studiefinanciering (in totaal 5.845 studerenden van de totaal 7.393 studerenden in mbo, hbo en wo).

Zo'n 1.541 studerenden in mbo, hbo en wo ontvangen dus geen studiefinanciering (respectievelijk 29 procent, 16 procent en 21 procent in de betreffende onderwijssoorten). Het relatief hoge percentage studerenden in het mbo zonder studiefinanciering is te wijten aan het aantal bbl-deelnemers – die geen recht hebben op studiefinanciering – en het relatief grote aantal studerenden jonger dan 18.

Van de totale groep studiefinancieringsgerechtigde kinderen studeren 1.176 kinderen in het mbo (19 procent); 2.456 kinderen studeren in het hbo (39 procent) en 2.485 kinderen (43 procent) volgen een opleiding in het wo.

Ruim 16 procent van de kinderen waarvoor een vragenlijst is ingevuld, volgt onderwijs in het primair en voortgezet onderwijs. Ruim 15 procent van de kinderen heeft een betaalde baan; ongeveer zeven procent heeft andere bezigheden.

Op basis van de gezinsgrootte en het aantal kinderen onder en boven de 18 jaar zijn de gezinnen van herkomst van de studenten getypeerd. Op basis van een clusteranalyse zijn drie clusters onderscheiden: allereerst de relatief kleine gezinnen met oudere kinderen (gemiddeld aantal kinderen 2,36; gemiddelde leeftijd 21,5 jaar), vervolgens de middelgrote gezinnen met naast oudere, ook jongere kinderen (gemiddeld aantal kinderen 4,09; gemiddelde leeftijd 19 jaar) en tenslotte de grote gezinnen met vooral oudere kinderen (gemiddeld aantal kinderen 4,71; gemiddelde leeftijd 23,33).

De aantallen studerende kinderen binnen deze gezinstypen zijn weergegeven in Tabel 9. De steekproef lijkt qua gezinssamenstelling sterk op elkaar: van alle 6323 kinderen waarvoor een vragenlijst is ingevuld komt bijna 80 procent uit een type-1 gezin, bijna 12 procent is afkomstig uit een type-2 gezin en iets minder dan 10 procent komt uit een type-3 gezin.

Tabel 9: Typering gezinnen naar leeftijd kinderen en gezinsgrootte

	type-1: klein gezin, oudere kinderen (N=4648)	type-2: middelgroot gezin, gemengde leeftijd (N=654)	type-3: groot gezin, oudere kinderen (N=543)	totaal
totaal aantal kinderen	2,4	4,1	4,7	2,8
aantal kinderen jonger dan 18	0,2	1,5	0,3	0,4
aantal kinderen 18 jaar en ouder	2,1	2,1	4,2	2,3
gemiddelde leeftijd kinderen	21,2 jr.	18,7 jr.	23,0 jr.	21,1 jr.

Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

De studerenden zijn afkomstig uit gezinnen met gemiddeld 2,8 kinderen (met een minimum van '1' en een maximum van '7'). Vijf procent van de studenten heeft een broer of zus in het primair onderwijs; van tweederde volgt een broer of zus een opleiding in het voortgezet onderwijs; zes procent van de studerenden heeft een (niet-studiefinancieringsgerechtigde) broer of zus in het mbo.

Tabel 10 laat het gemiddeld aantal studiefinancieringsgerechtigde broers en zussen zien: 63 procent (3.664) van de studerenden (totaal 5.845) heeft een broer of zus met recht op studiefinanciering.

Tabel 10: Gemiddeld aantal broers of zussen in mbo, hbo of wo en aantallen/percentages broers of zussen in mbo, hbo of wo

	mbo			hbo			wo			totaal		
	gem	N	%	gem	N	%	gem	N	%	gem	N	%
overige sf-gerechtigde gezinsleden in mbo	0,15	274	14	0,16	380	16	0,07	105	7	0,13	759	13
overige sf-gerechtigde gezinsleden in hbo	0,37	650	33	0,32	682	28	0,25	345	23	0,32	1.677	29
overige sf-gerechtigde gezinsleden in wo	0,24	429	22	0,32	710	29	0,43	545	37	0,32	1.684	29
overige studerende gezinsleden (totaal)	0,75	1.217	62	0,80	1.546	64	0,75	901	61	0,77	3.664	63

Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 11 geeft de indeling van de studerenden weer naar sociaal-economische status. Deze indeling is gebaseerd op een factoranalyse met daarin opleidingsniveau, inkomen en beroepsniveau van de ouders (hoogste score) waarbij de regressie-factorscores zijn verdeeld in drie groepen met als snijpunt het 33ste en 66ste percentiel ('laag': ondergemiddeld; 'midden': gemiddeld en 'hoog': bovengemiddeld). Dit leidt tot een verdeling van de studenten in drie gelijke groepen. Verschillen worden zichtbaar als we onderscheid maken naar de onderwijssoort: in het mbo is bijna de helft (48 procent) afkomstig uit de lagere sociale milieus; in het wo komt ruim 50 procent uit de hogere sociale milieus. In het hbo is de verdeling overeenkomstig de totale groep.

Tabel 11: Sociaal-economische status studerenden op basis van hoogst genoten opleiding, beroepsniveau en gezinsinkomen ouders (N=5761)

	mbo		hbo		wo		totaal	
	N	%	N	%	N	%	N	%
laag	851	48	701	31	255	19	1.807	34
midden	570	32	767	34	425	31	1.762	33
hoog	347	20	768	34	694	51	1.809	34

Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 12 toont de inkomsten van de studentpopulatie uit studiefinanciering (SF-bestanden van de IB-Groep) en de respondentgroep. Voor de hele respondentgroep wijken de totale inkomsten uit studiefinanciering 27 euro af van de inkomsten van studerenden in de populatie. De grootste verschillen zien we bij de mbo-deelnemers: het bedrag voor de aanvullende beurs dat ouders noemen is in de respondentgroep lager dan in de populatie (190 versus 233 euro); dit geldt eveneens voor de inschatting van het leenbedrag (238 versus 291 euro).

Deze verschillen kunnen te maken hebben met steekproefeffecten⁷ of met een te hoge of lage inschatting van ouders van het inkomen van hun kinderen. Niet altijd waren ouders van studenten op de hoogte van de specifieke maandbedragen.

Tabel 12: Inkomsten uit studiefinanciering in € per maand: alle studiefinancieringsgerechtigden (bron: IB-Groep) en respondentgroep (studentniveau; valide N=4013)

	mbo		hbo		wo		totaal	
	populatie	respons	populatie	respons	populatie	respons	populatie	respons
basisbeurs	94	103	128	141	185	169	128	133
aanvullende beurs	233	190	160	149	169	147	198	170
rentedragende lening	291	238	353	263	461	404	423	367
totaal studiefinanciering	231	188	209	195	311	276	242	215

Gegevens in respondentgroep zijn gewogen voor steekproefafwijkingen. Bedragen zijn alleen weergegeven indien van toepassing (dus exclusief de waarde '0'). De aangegeven bedragen in de populatie hebben betrekking op de totale populatie. Het was niet mogelijk de studerendeen waarvoor de vragenlijsten zijn ingevuld uit de populatie te identificeren. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

2.3 De bijdrage van ouders aan studerendeen

In 77 procent van de gezinnen wordt een bijdrage verstrekt aan studerende kinderen. Het betreft hier in totaal 87 procent van de studerendeen. Tabel 13 laat zien dat ouders gemiddeld € 137 per maand betalen aan hun studerende kinderen (opgeteld voor alle studerende kinderen). Het bedrag dat in natura wordt betaald ligt veel hoger (€ 301 per maand). Het gemiddelde bedrag per kind per maand hangt niet tot nauwelijks samen met het aantal studerende kinderen. Het totale bedrag dat ouders betalen aan hun studerende kinderen hangt uiteraard wél significant samen met het aantal studerende kinderen.

Tabel 13: Ouderlijke bijdrage (financieel en natura) gemiddeld per kind en voor alle studerende kinderen getotaliseerd (€ per maand) naar het aantal studerende kinderen

aantal studerendeen	per studerend kind		financieel totaal alle studerende kinderen		N (gezinnen)		gemiddeld per studerend kind		natura totaal alle studerende kinderen		N (gezinnen)	
1	95	(166)	95	(166)	2.165	(1.238)	205	(336)	205	(336)	2.165	(1.320)
2	104	(157)	184	(277)	1.317	(874)	227	(323)	418	(594)	1.317	(925)
3	98	(149)	249	(380)	230	(151)	210	(293)	540	(752)	230	(165)
4>	135	(189)	519	(727)	14	(10)	105	(264)	401	(624)	14	(9)
totaal	98	(161)	137	(225)	3.726	(2.273)	213	(327)	301	(464)	3.726	(2.419)

Tussen haakjes zijn de bedragen weergegeven alleen indien de bijdrage verstrekt wordt; zonder haakjes zijn de bedragen inclusief de waarde '0' (als de bijdrage niet verstrekt wordt). Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering. Het bedrag per kind kan binnen een gezin variëren omdat ouders soms verschillende bijdragen geven aan hun kinderen. Vandaar dat de totaalkolom *niet* het product is van het bedrag per kind en het aantal kinderen.

⁷ Een oververtegenwoordiging van de hogere sociale milieus in de steekproef kan de relatief lagere bedragen voor aanvullende beurs verklaren. Vanwege het ontbreken van gegevens over het milieu van herkomst in de populatie, is het echter niet mogelijk voor dit effect te corrigeren.

Het leveren van een financiële bijdrage aan studerende kinderen heeft voor een groot deel te maken met de financiële situatie van ouders. Het ouderlijk inkomen maakt onderdeel uit van de factor sociaal-economische status. Ongeveer 80 procent van de gezinnen in de laagste SES-groep geeft studerende kinderen een financiële bijdrage, tegenover 90 procent in de middengroep en 95 procent in de hoogste SES-groep. Bestuderen we de gegevens op studentniveau (Tabel 14), dan blijkt dat het al dan niet krijgen van een ouderlijke bijdrage verschilt per SES-groep en per onderwijssoort. Hieruit blijkt dat:

Verschillen in inkomstenbronnen tussen SES-groepen:

- in de hogere SES-groepen relatief meer studerenden een ouderlijke bijdrage ontvangen dan in de lagere SES-groepen (95, 90 en 80 procent);
- in de lagere SES-groepen relatief meer studerenden een aanvullende beurs ontvangen dan in de hogere SES-groepen (63, 37 en 11 procent);
- in de hogere SES-groepen relatief meer studerenden een studielening bij de IB-Groep hebben afgesloten dan in de lagere SES-groepen (negen, 12 en 14 procent).

De ouderlijke bijdrage wordt vooral gecompenseerd door de aanvullende beurs en niet per definitie door betaalde arbeid: er is geen reden om aan te nemen dat meer studerenden uit lagere sociale milieus betaalde arbeid verrichten dan in de hogere sociale milieus. Indien onderscheid wordt gemaakt tussen de drie onderwijssoorten, dan blijken er soortgelijke verschillen als eerder geschetst bij de analyse van populatiegegevens⁸.

Tabel 14: Inkomstenbronnen van studerenden naar SES en onderwijssoort

	SES						onderwijssoort						totaal	
	laag		midden		hoog		mbo		hbo		wo		N	%
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
bijdrage ouder (gift of natura)	1.462	80	1.582	90	1.691	95	1.612	83	2.098	87	1.337	90	5.048	86*
gift ouder natura	632	35	937	53	1154	65	771	39	1187	49	908	61	2866	49
natura ouder beide	721	39	1024	58	1225	69	813	42	1334	55	955	64	3103	53
beide	409	22	684	39	886	50	521	27	860	36	686	46	2067	35
lening ouder	95	5	85	5	86	5	109	6	116	5	69	5	294	5
gift ex	80	4	86	5	48	3	100	5	75	3	59	4	234	4
lening ex	11	1	7	0	3	0	12	1	5	0	5	0	23	0
basisbeurs	1.759	96	1.649	94	1.624	91	1.954	100	2.392	99	1.135	77	5.482	94*
aanvullende beurs	1.162	63	653	37	192	11	1.098	56	925	38	226	15	2.248	38*
studielening	166	9	217	12	254	14	52	3	164	7	479	32	695	12*
lening overig	7	0	17	1	17	1	6	0	18	1	22	1	46	1
arbeid	1.273	72	1.192	69	1.182	67	1.230	66	1.705	73	958	67	3.894	69*
uitkering	33	2	13	1	14	1	28	1	24	1	16	1	67	1
overige inkomsten	116	6	131	7	122	7	164	8	151	6	79	5	394	7
totaal	1.831	100	1.762	100	1.778	100	1.954	100	2.408	100	1.483	100	5.845	100

Betreft alleen studenten met recht op studiefinanciering. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bijdrage ouders betreft aantallen en percentages studerenden met financiële bijdrage OF bijdrage in natura. Percentages betreffen kolompercentages; * significante verschillen op basis van χ^2 ($p < 0.01$). Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

⁸ De interacties tussen SES en onderwijssoort zijn niet getoetst, deze komen bij de analyse van de bedragen aan bod. Vanwege een ongelijke SES-verdeling binnen onderwijssoorten kan dit interactie-effect aanwezig zijn.

Verschillen in inkomstenbronnen tussen onderwijssoorten:

- in het wo ontvangen relatief meer studerenden een ouderlijke bijdrage dan de andere onderwijssoorten (wo: 90, hbo: 87 en mbo: 83 procent) en iets minder wo-studenten ontvangen een basisbeurs (77, 99 en 100 procent); ook ontvangen meer studenten uit de hogere SES-groepen een ouderlijke bijdrage dan studenten in de lagere SES-groepen;
- relatief meer studerenden in het mbo ontvangen een aanvullende beurs (mbo: 56, hbo: 38 en wo: 15 procent (in de populatie is deze verdeling mbo: 35, hbo: 25 en wo: 10 procent); het betreft hier vooral de lagere SES-groepen;
- in het wo hebben meer studenten een studielening dan in de overige onderwijssoorten (wo: 32, hbo: 7 en mbo: 3 procent); in de populatie is deze verdeling wo: 29, hbo: 18 en mbo zeven procent;
- in vergelijking met mbo en wo verrichten relatief iets meer hbo-studenten betaalde arbeid (hbo: 73, versus mbo 66 en wo: 67 procent).

2.4 De hoogte van de ouderlijke bijdrage

De overheid is van mening dat drie partijen verantwoordelijk zijn voor de kosten van de opleiding van studerenden in mbo, hbo en wo: de overheid (door de bekostiging van onderwijsinstellingen, door het verstrekken van een inkomensonafhankelijke basisbeurs en de OV-studentenkaart), ouders (door het verstrekken van een ouderlijke bijdrage) en de studerende zelf (door het verrichten van betaalde arbeid of het afsluiten van een studielening). Indien ouders niet in staat zijn bij te dragen aan de studie van hun kinderen, kan dit worden gecompenseerd door een aanvullende beurs. Hieraan zijn criteria verbonden die betrekking hebben op het ouderlijk inkomen en de samenstelling van het gezin.

In de vorige paragraaf is aandacht besteed aan de ouderlijke bijdrage vanuit het perspectief van de ouders en de inkomstenbronnen van studenten. In deze paragraaf gaan we nader in op de hoogte van de bijdrage vanuit het perspectief van de studerenden. Alle inkomensgegevens zijn opgenomen in het tabellenboek op pagina 63. Hier doen we verslag van nadere analyses om na te gaan welke studentkenmerken, gezinskenmerken en opvattingen van ouders van invloed zijn op de financiële bijdrage van ouders aan hun studerende kinderen.

Allereerst is middels een variantie-analyse nagegaan in welke mate de inkomsten van studenten uit afzonderlijke bronnen verband houden met het milieu van herkomst of de onderwijssoort waarin de student studeert. Allereerst zijn de hoofdeffecten bestudeerd (de relatie van het inkomen met SES of onderwijssoort afzonderlijk). Eveneens is nagegaan of er sprake is van interactie-effecten. Interactie-effecten kunnen optreden wanneer de verdeling van SES binnen de onderwijssoorten ongelijk is. Aangezien dit het geval is (in het wo zitten meer hogere SES-groepen dan in het mbo) kunnen bijvoorbeeld effecten van SES zich wellicht alleen voordoen binnen één onderwijssoort.

Ook zijn de correlaties berekend van de factorscores voor sociaal-economische status (op basis waarvan de clustering in laag-midden-hoog is geconstrueerd).

Tabel 15 toont de resultaten. Studerenden in hbo en wo ontvangen meer bijdrage van hun ouders dan in het mbo; dit geldt zowel voor de financiële bijdrage als voor de bijdrage in natura. In het mbo ontvangen studerenden een hogere aanvullende beurs; in het wo worden hogere rentedragende leningen uitgekeerd. Het totale inkomen van studerenden in het wo is het hoogst, gevolgd door hbo-studenten en mbo-deelnemers.

Tabel 15: Resultaten variantie- en correlatie-analyses naar het effect van onderwijssoort en SES op de hoogte van het inkomen van studenten: gemiddelde bedragen in €

	onderwijssoort				SES				interactie F	SES R ²
	mbo	hbo	wo	F	laag	midden	hoog	F		
financieel ouder	80	114	163	18,63 *	68	110	171	226,94 *	2,53	0,38 *
natura ouder	190	231	241	9,43 *	175	216	279	50,41 *	6,14	0,21 *
lening ouder	2	4	4	0,08	3	2	4	0,40	0,28	0,02
overige leningen	0	2	2	0,98	0	2	2	4,79	1,34	0,03
arbeid	82	107	106	6,90	97	96	102	0,09	0,29	0,03
overig	7	4	5	1,10	5	4	7	0,53	5,18	0,02
basisbeurs	69	91	87	22,02 *	68	82	104	22,83 *	2,09	0,15 *
aanvullende beurs	54	29	11	51,00 *	60	31	6	104,99 *	22,26 *	-0,29 *
rentedragende lening	4	10	108	204,08 *	23	36	40	23,04 *	19,71 *	0,06 *
totale inkomsten	342	432	584	45,09 *	359	439	565	54,58 *	5,90	0,26 *

(*) Significantie $p < 0,01$. Betreft alleen studenten met recht op studiefinanciering. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Verschillen in bedragen hebben betrekking op ontbrekende waarden. Vanwege kleine aantallen zijn de bijdragen van andere ouders na echtscheiding achterwege gelaten; deze bedragen zijn wel opgeteld bij het totale inkomen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

De hogere SES-groepen ontvangen beduidend meer ouderlijke bijdrage, zowel financieel als in natura. Dit verschil wordt gecompenseerd door de aanvullende beurs, die voor de lagere SES-groepen hoger is dan voor de hogere SES-groepen. Ook is het totale inkomen van studenten uit de hogere SES-groepen aanmerkelijk hoger dan dat uit de lagere SES-groepen.

De verschillen tussen de SES-groepen in hoogte van de rentedragende lening treffen we alleen aan in het wo; in hbo en mbo, waar lenen veel minder voorkomt, zien we deze verschillen tussen de SES-groepen niet of nauwelijks.

Het interactie-effect voor de verschillen in aanvullende beurs kunnen we verklaren uit het feit dat meer studenten in het mbo een aanvullende beurs ontvangen (in deze onderwijssoort zitten immers meer studenten uit de lagere SES-groepen) en dientengevolge de bedragen hoger zijn. De omvang van de verschillen in bedragen voor de aanvullende beurs tussen de SES-groepen in het mbo zijn groter dan in het hbo en wo.

De tweede vraag heeft betrekking op de compensatie van gebrek aan inkomsten uit de ene bron met inkomsten uit een andere bron. Te denken valt aan:

- studenten die geen ouderlijke bijdrage ontvangen compenseren dit door een studielening of inkomsten uit betaalde arbeid;
- studenten waarvan de ouders minder kapitaalkrachtig zijn, krijgen hun inkomen gecompenseerd uit een aanvullende beurs;
- studenten mogelijk niet-werken compenseren door het aangaan van een studielening.

Verder is het interessant om na te gaan, indien er sprake is van compensatie van het inkomen door middel van betaalde arbeid, hoeveel arbeidsuren per week dit betreft.

Door middel van een correlatie-analyse is nagegaan op welke wijze studenten hun inkomen compenseren. Tabel 16 toont de resultaten. De totale inkomsten worden vooral bepaald door de bijdrage in natura van de ouders, de basisbeurs, financiële bijdrage van de ouders en de inkomsten uit de rentedragende lening en arbeid.

Tabel 16: Bivariate correlaties tussen de inkomsten uit verschillende bronnen

	natura ouder	lening ouder	overige leningen	arbeid	overig	basis- beurs	aan- vullende beurs	rente- dragende lening	totale inkomen
financieel ouder	0,17*	0,03	0,01	-0,06	-0,01	0,19 *	-0,15 *	0,01	0,40 *
natura ouder		0,03	0,04	0,02	0,01	0,17 *	-0,10 *	-0,05	0,70 *
lening ouder			-0,00	0,04	-0,01	0,01	0,01	0,04	0,13 *
overige leningen				0,00	0,00	0,01	-0,00	-0,00	0,09 *
arbeid					-0,01	0,07 *	-0,03	0,06 *	0,40 *
overig						0,06 *	0,02	-0,00	0,12 *
basisbeurs							0,12 *	-0,14 *	0,48 *
aanvullende beurs								-0,08 *	0,15 *
rentedragende lening									0,34 *

(*) Significantie $p < 0,01$. Betreft alleen studenten met recht op studiefinanciering. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Er zijn weinig opvallende samenhangen tussen de inkomsten uit de diverse bronnen. De financiële bijdrage van ouders en de bijdrage in natura vertonen een (positieve) samenhang. Dit geldt eveneens voor de bijdrage uit de basisbeurs en de bijdrage die studenten ontvangen in natura. Ook zien we in de correlaties dat naarmate studenten minder (financiële) bijdrage ontvangen van hun ouders, zij meer inkomsten genereren uit een aanvullende beurs.

Bovendien blijkt dat naarmate studerenden minder inkomsten ontvangen uit een basisbeurs, de inkomsten uit een lening stijgen. De resultaten geven geen aanleiding te veronderstellen dat studerenden een mogelijk tekort vanwege een geringe ouderlijke bijdrage compenseren door inkomsten uit betaalde arbeid. Verder is er een zeer zwakke samenhang tussen de inkomsten uit betaalde arbeid en de inkomsten uit een studielening ($R^2=0,06$). Deze samenhang is ook positief, waarmee de veronderstelling dat lenen te beschouwen is als een compensatie van inkomsten uit arbeid niet op basis van de onderzoeksresultaten kan worden onderbouwd. Tenslotte is door middel van analyses nagegaan hoe groot de invloed is van gezinskenmerken op de hoogte van de ouderlijke bijdrage en de hoogte van het totale inkomen van studerenden. De student- en gezinskenmerken zijn onderscheiden in:

- studentkenmerken
 - a woonsituatie (thuiswonend, uitwonend), mbo-hbo-wo, leeftijd studerende;
- gezinskenmerken
 - a gezinstype (2,4 kind-21 jr.; 4,1 kind-19 jr.; 4,7 kind-23 jr.);
 - b sociaal-economische status gezin;
 - c aantal (overige) studerende kinderen, aantal kinderen jonger dan 18, aantal kinderen ouder dan 18, totaal aantal kinderen, aantal kinderen in primair/voortgezet onderwijs;
- opvattingen ouders:
 - a oordeel draagkracht bekostiging opleiding en levensonderhoud studerende kinderen;
 - b verantwoordelijkheden ten aanzien van opleiding (bij student of ouders);
 - c mate waarin studerende verantwoordelijk is voor opleidingskosten.
 - d mate waarin ouders of overheid verantwoordelijk zijn voor opleidingskosten;

Tabel 17 toont de kenmerken met de grootste invloed op de hoogte van de ouderlijke bijdrage⁹. Hiertoe zijn regressieanalyses uitgevoerd. De tabel geeft een overzicht van de unieke invloed van afzonderlijke kenmerken op de totale ouderlijke bijdrage (onder constanthouding van de overige kenmerken). In eerste instantie zijn alle variabelen toegevoegd in de analyses. De variabelen met een onvoldoende bijdrage ($p > 0,001$) zijn verwijderd.

Tabel 17: Ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten voor de invloed van studentkenmerken, gezinskenmerken en opvattingen van ouders op de hoogte van de ouderlijke bijdrage (N=4084)

	B	β	t	sig
(gecorrigeerd gemiddelde)	316,74		6,96	0,00
<i>studentkenmerken</i>				
woonsituatie (0=thuis; 1=uit)	42,20	0,09	5,35	0,00
mbo versus hbo-wo	44,19	0,08	5,11	0,00
leeftijd	-6,64	-0,06	-3,34	0,00
<i>gezinskenmerken</i>				
sociaal-economische status	54,34	0,22	12,92	0,00
aantal kinderen	-32,96	-0,14	-6,08	0,00
gezin type 1 versus overige gezinnen	43,00	0,07	3,13	0,00
<i>opvattingen ouders</i>				
verantwoordelijkheid kosten opleiding (1=studerende; 10=ouders)	16,61	0,13	8,48	0,00
draagkracht ouders (1=onvoldoende; 10=ruim voldoende)	8,86	0,08	4,92	0,00
mate waarin student zelf moet bijdragen aan opleiding	-4,99	-0,05	-3,72	0,00

Variantie verklaard: 39 procent (adjusted 15 procent). Betreft alleen studenten met recht op studiefinanciering. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Invloed van studentkenmerken op de ouderlijke bijdrage:

- uitwonende studenten ontvangen een hogere ouderlijke bijdrage dan thuiswonende studenten;
- studenten in hbo en wo ontvangen een hogere ouderbijdrage dan studenten in het mbo;
- jongere studenten ontvangen een hogere ouderbijdrage dan oudere studenten.

Invloed van gezinskenmerken op de ouderlijke bijdrage:

- studerenden uit hogere sociale milieus ontvangen meer ouderbijdrage dan die uit lagere sociale milieus;
- naarmate een gezin meer kinderen telt daalt de ouderlijke bijdrage;
- in relatief kleine gezinnen met oudere kinderen (type 1) is de ouderbijdrage hoger dan in de beide andere gezinstypen.

Invloed van de opvattingen van ouders op de ouderlijke bijdrage:

- ouders die van mening zijn dat zij primair verantwoordelijk zijn voor de kosten van de opleiding van hun kinderen, verstrekken een hogere ouderlijke bijdrage dan ouders die van mening zijn dat de studerende zelf primair verantwoordelijk is voor de kosten van de opleiding;
- naarmate ouders zichzelf meer draagkracht toedichten, geven zij een hogere bijdrage aan hun studerende kinderen;
- ouders die van mening zijn dat de studerende (in tegenstelling tot ouders en overheid) zelf verantwoordelijk is voor de opleidingskosten, betalen doorgaans een lagere ouderlijke bijdrage.

⁹ De ouderbijdrage is berekend door een sommatie van de bijdrage van de (niet-gescheiden) ouder van de financiële bijdrage en de bijdrage in natura. De bijdrage van de andere natuurlijke ouder na echtscheiding is hierbij achterwege gelaten, vanwege het feit dat er een koppeling is gemaakt met overige aspecten van de vragenlijst zoals door de eerste natuurlijke ouder is ingevuld. Ouderbijdrage na een echtscheiding komt in paragraaf 2.5 separaat aan de orde.

Eerder (Tabel 16) is geconstateerd dat de ouderlijke bijdrage een groot aandeel heeft in het totale inkomen. Om ook het totale inkomen van studerenden nader uiteen te leggen, is een zelfde analyse uitgevoerd met het totale maandinkomen als afhankelijke variabele. Tabel 18 toont de resultaten.

Tabel 18: Ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten voor de invloed van studentkenmerken, gezinskenmerken en opvattingen van ouders op de hoogte van het totale inkomen (N=5174)

	B	β	t	sig
(gecorrigeerd gemiddelde)	423,68		15,17	0,00
<i>studentkenmerken</i>				
woonsituatie (0=thuis; 1=uit)	139,17	0,20	14,58	0,00
wo versus mbo-hbo	-85,52	-0,11	-7,44	0,00
mbo versus hbo-wo	39,39	0,05	3,70	0,00
<i>gezinskenmerken</i>				
sociaal-economische status	46,48	0,14	9,07	0,00
aantal kinderen	-21,79	-0,07	-5,06	0,00
<i>opvattingen ouders</i>				
mate waarin student zelf moet bijdragen aan opleiding	-9,51	-0,07	-5,71	0,00
draagkracht ouders (1=onvoldoende; 10=ruim voldoende)	9,72	0,06	4,29	0,00
verantwoordelijkheid kosten opleiding (1=studerende; 10=ouders)	9,53	0,05	3,89	0,00

Variantie verklaard: 40 procent (adjusted 16 procent). Betreft alleen studenten met recht op studiefinanciering. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Invloed van studentkenmerken op het totale inkomen:

- uitwonende studenten hebben een hoger inkomen dan thuiswonende studenten;
- studenten in mbo en hbo hebben een lager inkomen dan studenten in het wo;
- studenten in mbo hebben een lager inkomen dan studenten in het hbo en wo.

Invloed van gezinskenmerken op het totale inkomen:

- studerenden uit hogere sociale milieus hebben een hoger inkomen dan studerenden uit lagere sociale milieus;
- naarmate een gezin meer kinderen telt daalt het inkomen van studerenden.

Invloed van de opvattingen van ouders op het totale inkomen:

- in gezinnen waar ouders van mening zijn dat zij primair verantwoordelijk zijn voor de kosten van de opleiding van hun kinderen, is het inkomen van studerenden hoger dan in gezinnen waar ouders van mening zijn dat de studerende zelf primair verantwoordelijk is voor de kosten van de opleiding;
- naarmate ouders zichzelf meer draagkracht toedichten, is het totale inkomen van hun studerende kinderen hoger.

2.5 Ouderlijke bijdrage na een echtscheiding

Deze paragraaf handelt over de bijdrage van ouders aan hun studerende kinderen na een echtscheiding. Negen procent van de ouders van de studerenden waarvoor een vragenlijst is ingevuld, is gescheiden (Tabel 19).

Tabel 19: Ouderlijke bijdrage na echtscheiding

	steekproef	gescheiden ouders		ouderlijke bijdrage na echtscheiding		bijdrage financieel		bijdrage in natura		
		N	%	N	%	totaal gemiddeld	indien van toepassing	totaal gemiddeld	indien van toepassing	
<i>onderwijssoort</i>										
mbo	1954	221	11	100	45	65	189	8	96	
hbo	2408	182	8	75	41	46	169	28	205	
wo	1483	128	9	59	46	60	182	20	170	
totaal onderwijssoort	5845	532	9	234	44 ¹⁰	57	181	18	160	
<i>SES</i>										
laag	1831	202	11	80	40	37	150	14	92	
midden	1762	162	9	86	53	76	180	36	285	
hoog	1778	87	5	48	55	97	204	8	103	
totaal SES	5371	451	8	214	48 ⁸	62	177	20	160	

Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Het percentage studenten met gescheiden ouders ligt iets hoger in het mbo en in de lagere SES-groep (11 procent) en relatief laag in de hogere SES-groepen (negen procent). In totaal betreft het 532 studerenden in de respondentgroep. Deze groep is uitgangspunt bij de analyses in deze paragraaf. Twaalf procent van de studerenden van gescheiden ouders ontvangt geen ouderbijdrage van één van de ouders; zes procent ontvangt alleen een bijdrage van de andere ouder dan degene die de vragenlijst heeft ingevuld 39 procent ontvangt alleen een bijdrage van de ouder die de vragenlijst heeft ingevuld en 42 procent van de studerenden ontvangt een bijdrage van beide ouders¹¹. In totaal is bij 48 procent van studerenden van gescheiden ouders sprake van een bijdrage van de ex-partner.

Er zijn geen verschillen gevonden in het al dan niet bijdragen door de ex-partner tussen de onderwijssoorten. Tussen de SES-groepen zijn de verschillen significant: in de hogere sociale milieus dragen relatief meer 'gescheiden' ouders bij dan in de lagere SES-groepen. De ver-

¹⁰ Percentages en aantallen bij van onderwijssoort en SES zijn ongelijk vanwege ontbrekende waarden.

¹¹ Deze percentages zijn niet weergegeven in de tabel.

schillen in de hoogte van het financiële bedrag dat studenten ontvangen variëren significant voor de onderscheiden SES-groepen.

Tenslotte is gevraagd naar de tevredenheid over de regeling aangaande de financiering van de opleiding van studerende kinderen na een echtscheiding. Ruim 43 procent van de ouders is ontevreden met de regelingen na een echtscheiding. Om de tevredenheid nader te specificeren is een regressie-analyse uitgevoerd met alle studentkenmerken, gezinskenmerken en ouderopvattingen, die in de vorige paragraaf zijn beschreven. Tabel 20 geeft een overzicht van de resultaten.

Tabel 20: Ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten voor de invloed van gezinskenmerken en opvattingen van ouders op de tevredenheid van financiële regelingen na echtscheiding (N=318)

	B	β	t	sig
(gecorrigeerd gemiddelde)	2,32		10,14	0,00
gift (ex)ouder (0=nee; 1=ja)	1,35	0,48	10,28	0,00
draagkracht ouders (1=onvoldoende; 10=ruim voldoende)	0,12	0,20	4,24	0,00
verantwoordelijkheid kosten opleiding (1=studerende; 10=ouders)	-0,12	-0,17	-3,64	0,00

Tevredenheid: 1=zeer ontevreden; 5=zeer tevreden. Variantie verklaard: 58 procent (adjusted 33 procent). Betreft alleen studenten met gescheiden ouders. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

De verklarende variabelen zijn allereerst samen in het model ingevoerd; daarna zijn met behulp van de methode ‘backward’ de minst krachtige factoren successievelijk verwijderd.

De grootste verklaringskracht voor de tevredenheid over financiële regeling na een echtscheiding is het feit of de ex-partner een bijdrage levert, niet de omvang van het bedrag. Daarnaast is ook de draagkracht van de ouder die de vragenlijst heeft ingevuld bepalend voor de tevredenheid. Tenslotte is gebleken dat ouders die in hoge mate vinden dat *zij zelf* verantwoordelijk zijn voor de kosten van opleiding van hun kinderen, doorgaans minder tevreden zijn met regelingen na een echtscheiding dan ouders die vinden dat de *studenten* verantwoordelijk dragen voor de opleidingskosten. Dit ongeacht het feit of de ex-partner betaalt.

Echtscheiding:

- van negen procent van de studerenden zijn de ouders gescheiden;
- de helft van deze groep wordt (deels) onderhouden door de ex-partner;
- ruim 40 procent van de ouders is ontevreden over de financiële regeling voor studerende kinderen na de echtscheiding: het betreft met name die ouders waarvan de ex-partner niet bijdraagt;
- naarmate de ouder zelf minder draagkrachtig is, neemt de ontevredenheid toe;
- naarmate de ouder van mening is dat de studenten vooral zelf verantwoordelijk zijn voor de kosten van de opleiding, neemt de ontevredenheid af.

2.6 Afspraken en voorwaarden

Voor ongeveer 35 procent van de studerenden geldt dat er afspraken zijn gemaakt over de besteding van de ouderlijke bijdrage. In de hogere SES-groepen worden verhoudingsgewijs (significant) vaker afspraken gemaakt over de besteding dan in de lagere SES-groepen.

Ook variëren de onderwijssoorten in de verdeling van de ouderlijke bijdrage over de verschillende posten die de ouders wensen. Hierin is een relatief hoog percentage bestemd voor collegegeld (thuis- en uitwonende studenten in het hbo) en een hoog percentage voor wonen (uitwonende studenten in het wo).

Vooraf voor de ouderbijdrage in de hogere sociale milieus geldt dat voor uitwonende studenten een groter percentage bedoeld is voor *wonen* en een iets lager percentage voor *levensonderhoud*. Voor thuiswonende studenten zijn er geen verschillen tussen de SES-groepen.

Tabel 21: Gemiddeld percentage dat volgens afspraak besteed moet worden aan leven, wonen, collegegeld en studie

	onderwijssoort				SES			
	mbo	hbo	wo	totaal	laag	midden	hoog	totaal
<i>thuiswonend (N)</i>	174	124	48	346	116	102	102	320
levensonderhoud	39	31	35	35*	36	31	35	34
wonen	18	13	16	16*	17	16	13	16
collegegeld	23	38	32	31*	28	33	34	31
studie	20	18	18	19	19	20	18	19
<i>uitwonend (N)</i>	161	306	266	733	119	223	360	701
levensonderhoud	31	21	20	23*	29	24	19	23*
wonen	27	27	36	30*	24	26	35	30*
collegegeld	26	36	32	32*	32	36	31	33
studie	16	16	12	15*	15	14	15	14

* $p < 0,001$. Betreft alleen studenten waarmee afspraken gemaakt zijn én waarvan de verdeling bekend is. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Aan de ouders is de vraag voorgelegd of er voorwaarden zijn gesteld aan de gift of de lening die ouders aan hun studerende kinderen verstrekken. Tabel 22 geeft de resultaten weer per onderwijssoort, per SES-groep en voor de totale groep studerenden.

Van alle ouders die een financiële bijdrage leveren in de vorm van een gift of een bijdrage in natura, stelt de helft een voorwaarde aan deze bijdrage. In het wo worden door minder ouders voorwaarden gesteld aan de gift dan in het hbo en mbo.

Een kwart van de ouders is van mening dat de kinderen ook zelf geld moeten bijverdienen; in de hogere SES-groepen en in het wo ligt dit percentage lager.

Ongeveer 20 procent stelt als eis dat studerenden binnen een bepaalde tijd afstuderen. Dit geldt in sterkere mate voor de hogere SES-groepen en het wo.

Verder wordt aan acht procent van de studerenden de eis gesteld dat zij alle tijd besteden aan de studie.

Tabel 22: Aantal en percentage studenten met gift en lening en voorwaarden die ouders hieraan stellen

	onderwijssoort				SES			
	mbo	hbo	wo	totaal	laag	midden	hoog	totaal
% gift	86	90	92	89	85	93	96	91
<i>voorwaarden gift:</i>								
zelf bijverdienen	28	28	20	26	31	28	21	26
binnen bepaalde tijd afstuderen	15	22	24	20	14	22	25	21
alle tijd besteden aan studie	10	7	7	8	12	7	6	8
geen tijd besteden aan werk	1	1	1	1	1	1	1	1
andere voorwaarden	13	11	9	11	9	13	10	11
geen voorwaarden	47	48	54	49	48	47	52	49
% lening bij ouders	8	7	7	7	8	7	8	7
<i>voorwaarden lening:</i>								
renteloos	56	51	53	53	45	59	59	54
terugbetalen indien betaald werk na studie	45	43	39	43	45	32	47	42
zelf bijverdienen	17	29	21	23	22	29	18	23
binnen bepaalde tijd afstuderen	10	9	9	9	8	15	5	10
meteen na afstuderen terugbetalen	5	6	6	6	6	6	3	5
alle tijd besteden aan studie	8	4	1	5	6	4	2	4
rente betalen	2	4	2	3	0	0	6	2
geen tijd besteden aan werk	2	0	0	1	3	0	0	1
andere voorwaarden	13	18	10	15	6	23	17	15
geen voorwaarden	26	25	23	25	34	23	21	26

Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering. Percentages tellen niet op tot 100 vanwege multirespons-mogelijkheid.

Een klein percentage van de studerenden heeft een lening afgesloten bij de ouders. Voor de meeste studenten is deze lening renteloos. Ten aanzien van lenen stelt ruim 20 procent van de ouders de voorwaarde dat studenten zelf ook bijverdienen (dit geldt in sterkere mate voor ouders van hbo-studenten dan voor ouders van de andere studerenden). In ruim 40 procent van de gevallen betalen de studenten de lening terug op het moment dat zij betaald werk hebben.

De besteding van ouderlijke bijdrage:

- ongeveer een derde deel van de bijdrage is bedoeld voor collegegeld;
- het geringste percentage van de ouderlijke bijdrage is bedoeld voor overige studiedoeleinden;
- voor thuiswonenden is de ouderlijke bijdrage vooral bedoeld voor levensonderhoud en collegegeld;
- voor uitwonenden is de bijdrage vooral bedoeld voor wonen en collegegeld en in mindere mate voor levensonderhoud;
- ouders van uitwonende wo-studenten en ouders uit hogere SES-groepen leggen naar verhouding meer nadruk op de besteding van de ouderlijke bijdrage voor wonen.

Voorwaarden:

- de helft van de ouders heeft voorwaarden geformuleerd bij de ouderlijke bijdrage;
- in het wo stellen verhoudingsgewijs minder ouders voorwaarden bij de gift;
- ouders stellen vooral als eis dat studenten ook zelf bijverdienen (26 procent) en/of binnen een bepaalde tijd afstuderen (21 procent);
- ouders van studenten in het hbo leggen verhoudingsgewijs meer de nadruk op zelf bijverdienen.

Lenen bij ouders:

- slechts een klein gedeelte van de studerenden leent bij ouders (acht procent);
- de lening bij ouders is in meer dan de helft van de gevallen renteloos;
- iets minder dan de helft van de studerenden betaalt de lening terug als zij betaald werken.

2.7 Werken naast de studie

Bijna 70 procent van de studerenden heeft naast de studie een betaalde baan; dit aandeel ligt in het hbo iets hoger dan in het mbo en wo (73 versus 67 procent in het wo en 66 procent in het mbo). Volgens ouders werken de studerende kinderen gemiddeld 10,5 uur per week. Er zijn geen verschillen tussen de SES-groepen, noch tussen de onderwijssoorten in het aantal uren dat de studenten werken. Ouders uit de hogere SES-groepen beoordelen de financiële situatie van hun kinderen iets positiever dan de ouders uit de lagere SES-groepen. Volgens ouders is de financiële situatie van wo-studenten het best, gevolgd door de hbo'ers en daarna de mbo-deelnemers.

Aan de ouders is gevraagd hun mening te geven over het feit dat hun kind naast de studie een baan heeft. Over het algemeen zijn ouders van mening dat werken naast de studie te beschouwen is als een noodzakelijk kwaad. Werken naast de studie wordt over het algemeen niet onverstandig gevonden, mits er voldoende tijd overblijft voor de studie. Er zijn geen duidelijke verschillen tussen de onderwijssoorten of de SES-groepen.

Op basis van drie van de zes afzonderlijke vragen is één factor geconstrueerd¹². Het betreft de volgende items (factorladingen tussen haakjes).

- stimuleren werken voor inkomsten (0,88);
- stimuleren werken voor werkervaring (0,87);
- werken naast studie onverstandig (-0,45).

Het oordeel van ouders over het verrichten van betaalde arbeid door studerenden laat zich moeilijk verklaren door andere factoren. Regressie-analyses geven nauwelijks een consistent beeld en verklaren weinig variantie.

Uit bivariate correlatie kunnen we concluderen dat naarmate ouders van mening zijn dat zij zelf verantwoordelijk zijn voor de opleiding van hun kinderen, zij iets minder enthousiast zijn over het verrichten van betaalde arbeid door de studenten.

De hogere SES-groepen zijn iets minder positief over werken naast de studie dan de lagere SES-groepen. Naarmate de ouderbijdrage hoger is, zijn ouders iets minder positief over het feit dat hun kinderen betaalde arbeid verrichten.

Uit Tabel 23 blijkt dat inkomensgerelateerde kenmerken bepalend zijn voor de financiële situatie (draagkracht ouders, sociaal-economische status, het aantal uren dat studenten besteden aan werk en de inkomsten die zij genereren uit betaalde arbeid). Ook blijkt dat er een relatie bestaat tussen de mate waarin ouders zichzelf verantwoordelijk achten voor de opleiding van hun kinderen, de draagkracht van de ouders en de ouderlijke bijdrage aan studerenden.

¹² Verklaarde variantie 45 procent; alpha=0,62.

Tabel 23: Bivariate correlaties tussen de inkomsten, tijdsbesteding aan werk, gezinskenmerken en opvattingen van ouders

	basisbeurs	aanvullende beurs	rentedragende lening	ouderlijke bijdrage	SES	draagkracht ouders (1=onvoldoende; 10=ruim voldoende)	verantwoordelijkheid kosten opleiding (1=studerende; 10=ouders)	uren werk per week	financiële situatie student	inkomsten arbeid
attitude t.a.v. over betaald werk naast studie	-0,03	-0,01	-0,03	-0,09*	-0,06*	0,00	-0,11*	0,07*	0,05	0,15*
basisbeurs		0,12*	-0,14*	0,23*	0,15*	0,13*	0,07*	-0,06*	0,00	0,07*
aanvullende beurs			-0,08*	-0,14*	-0,29*	-0,16*	-0,12*	-0,03	-0,02	-0,03
rentedragende lening				-0,02	0,06*	-0,02	-0,04	-0,01	-0,05*	0,06*
ouderlijke bijdrage					0,31*	0,25*	0,21*	-0,08*	0,04	0,01
SES						0,44*	0,18*	-0,00	0,12*	0,03
draagkracht ouders (1=onvoldoende; 10=ruim voldoende)							0,26*	-0,02	0,29*	0,05
verantwoordelijkheid kosten opleiding (1=studerende; 10=ouders)								-0,06*	0,10*	0,01
uren werk per week									-0,01	0,44*
financiële situatie student										0,18*

(*) Significantie $p < 0,01$. Gearceerde cellen geven de correlaties weer van 0,20 of hoger. Betreft alleen studenten met recht op studiefinanciering. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Oordeel van ouders over betaald werk naast de studie:

- ouders oordelen redelijk neutraal over het feit dat studenten werken naast hun studie;
- ouders achten het van belang dat er voldoende tijd overblijft voor de opleiding;
- naarmate ouders zich meer zelf verantwoordelijk achten voor de opleiding van hun kinderen en ook meer ouderbijdrage verstrekken, is het oordeel over het verrichten van betaald werk gematigder.

2.8 Consequenties voor het bestedingspatroon van ouders

Gemiddeld genomen gaat 21 procent van het gezinsinkomen naar de studerende kinderen (18 procent bij gezinnen met één studerend kind; 21 procent met twee studerende kinderen en 24 procent in gezinnen met drie of meer studerend kinderen). Dit percentage is redelijk stabiel en varieert niet voor de onderscheiden onderwijssoorten of SES-groepen.

De hogere inkomens hebben meer vaste lasten dan de lagere inkomens; het aandeel voor de studerende kinderen blijft gelijk.

Aan ouders is gevraagd in of zij consequenties ervaren in het eigen bestedingspatroon als gevolg van financiële lasten van studerende kinderen. Aan deze consequenties is de waarde 1 of 0 toegekend. Vervolgens is er door middel van een sommatie een nieuwe factor geconstrueerd die aangeeft hoeveel consequenties ouders ervaren.

Tabel 24: Ervaren consequenties door ouders als gevolg van de studie van hun kinderen

	N	%	waarde toegekend
geen consequenties	454	9	0
geen consequenties: gespaard	849	17	0
minder sparen	3131	63	0
bezuinigen op luxe	2757	56	1
bezuinigen op uitstapjes	2684	54	1
meer werken	1089	22	1
bezuinigen op levensonderhoud	948	19	1
partner meer werken	882	18	1
geleend voor eigen levensonderhoud	274	6	1
geleend voor studie kinderen	272	5	1

Aantallen en percentages en de toegekende waarde voor vaststelling van de zwaarte van de consequenties. Deze factor loopt van '0' (geen directe consequenties ervaren) tot '7' (zeer veel directe consequenties ervaren). Het betreft hier het aantal studenten waarvan de ouders deze consequenties ervaren. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering. Percentages tellen niet op tot 100 vanwege multi-respons mogelijkheid.

Negen procent van de ouders ervaart geen enkele consequentie (Tabel 24). Ruim de helft van de ouders bezuinigt op luxe en/of op uitstapjes; 19 procent bezuinigt op levensonderhoud. Voor ongeveer 20 procent geldt dat de ouder of partner meer is gaan werken. Lenen voor studie en/of eigen levensonderhoud is bij ongeveer zes procent van de ouders het gevolg van de studie van hun kinderen. Het gemiddelde aantal domeinen waarin ouders consequenties ervaren voor hun eigen bestedingspatroon is 1,7. In de hogere SES-groepen ervaren ouders minder consequenties dan in de lagere SES-groepen.

Tabel 25 laat de resultaten zien van een regressie-analyse om de verschillen in de ervaren consequenties als gevolg van financiële lasten van studerende kinderen te duiden aan de hand van studentkenmerken, gezinskenmerken en opvattingen van ouders. Via de methode 'backward' zijn alle predictoren die geen significante inbreng hadden, geëlimineerd.

Tabel 25: Ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten voor de invloed van gezinskenmerken en opvattingen van ouders over ervaren consequenties als gevolg van financiële lasten van studerende kinderen (N=2553)

	B	β	t	sig
(gecorrigeerd gemiddelde)	3,21		26,39	0,00
draagkracht ouders (1=onvoldoende; 10=ruim voldoende)	-0,31	-0,49	-26,51	0,00
aantal overige studerenden	0,18	0,09	5,29	0,00
aantal kinderen jonger dan 18	0,18	0,09	5,16	0,00
bedrag ouderlijke bijdrage (€)	0,00	0,07	4,33	0,00
oordeel ouders over financiële situatie student	-0,10	-0,07	-4,21	0,00
verantwoordelijkheid kosten opleiding (1=studerende; 10=ouders)	0,06	0,08	4,54	0,00
mate waarin bijdrage ouders moet worden besteed aan studie	-0,03	-0,06	-3,25	0,00

Alle predictoren: $p < 0,001$. Coëfficiënten geven de unieke inbreng van predictoren weer. Variantie verklaard: 53 procent (adjusted 28 procent). Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Consequenties financiële lasten studerende kinderen voor bestedingspatroon ouders:

- de meest verklarende variabele voor de mate waarin ouders consequenties ervaren voor hun eigen bestedingspatroon is de ervaren draagkracht van ouders: ouders die minder draagkrachtig zijn, ervaren meer consequenties van de bijdrage aan studerende kinderen;
- naarmate ouders zowel meer studerende kinderen alsook meer kinderen jonger dan 18 jaar hebben, is de ervaren last groter;
- naargelang ouders een hoger bedrag aan ouderlijke bijdrage verstrekken, is de ervaren last ook groter;
- indien ouders de financiële situatie van hun studerend kind slechter beoordelen, ervaren zij mee consequenties voor het eigen bestedingspatroon;
- ouders die van mening zijn dat zij primair de verantwoordelijkheid dragen voor de kosten van de opleiding van hun kinderen, ervaren meer consequenties hiervan voor het eigen bestedingspatroon;
- naarmate ouders meer van mening zijn dat hun bijdrage is bedoeld voor studiedoeleinden, neemt het aantal ervaren consequenties voor het eigen bestedingspatroon af.

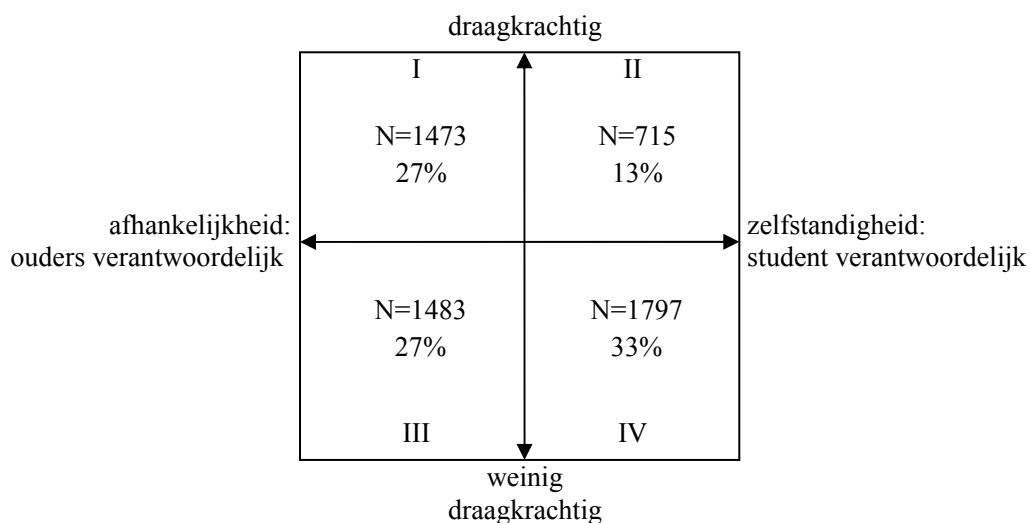
3 Leengedrag en leenaversie

3.1 Inleiding

Het nieuwe beleid op het gebied van studiefinanciering heeft onder andere een verruiming van leenmogelijkheden tot gevolg. Met de invoering van het collegegeldkrediet kan een student het volledige collegegeld lenen, ongeacht het inkomen van de ouders. Geconstateerd is echter dat studenten een zekere aversie hebben tegen lenen. Deze aversie kan mede veroorzaakt worden door de opvatting van ouders over lenen. De tweede onderzoeksvraag heeft dan ook betrekking op de rol of de invloed van ouders bij het al dan niet aangaan van een studielening. Deze algemene vraagstelling is uitgesplitst in drie subvragen, namelijk:

- a Welke opvattingen hebben ouders over een studielening en welke argumentatie ligt ten grondslag aan deze opvattingen?
- b Hebben ouders invloed gehad bij het besluit al dan geen studielening af te sluiten en wat was de aard van deze invloed?
- c In welke mate houden opvattingen over lenen verband met gezinskenmerken enerzijds en opvattingen en kennis over studiefinanciering en studieleningen anderzijds?

We gaan na of deze leenaversie bij ouders aanwezig is en of deze kan leiden tot het afraden van een lening door ouders. De overheid is van oordeel dat deze leenaversie mede ingegeven is door het feit dat de huidige regeling voor het terugbetalen van de studieschuld onvoldoende rekening houdt met de omstandigheden van de voormalige student. Vandaar de plannen tot verruiming van de leenmogelijkheden en versoepeling van de terugbetalingsregelingen. Uitgangspunt van het nieuwe kabinetsbeleid is het stimuleren van jongeren om in de eigen toekomst te investeren en eigen verantwoordelijkheden te nemen ten aanzien van de financiering van de studie. Omdat naar het oordeel van de overheid gemaakte studiekosten doorgaans later ruim terugverdiend worden, kan lenen voor een studie dan ook beschouwd worden als een verantwoorde investering. Dit hoofdstuk hanteert als uitgangspunt de indeling van ouders in vier typen, zoals weergegeven in hoofdstuk 1. De aantallen studenten met ouders in de vier kwadranten zijn weergegeven in Figuur 3.

Figuur 3: Indeling ouders in vier typen op basis van pedagogische en financiële dimensie

De verdeling naar typen ouders verschilt significant per onderwijssoort en per SES-groep (Tabel 26). De verschillen manifesteren zich vooral tussen het mbo en het wo. De verdeling van ouders van hbo-studenten is nagenoeg gelijk aan de verdeling in de totale groep. Ouders van wo-studenten zijn vooral oververtegenwoordigd in type I; ouders van deelnemers in het mbo zijn ondervertegenwoordigd in type I en vooral oververtegenwoordigd in type IV.

De hogere SES-groepen treffen we vooral aan in type I en II; de lagere SES-groepen in type III en IV. Opvallend is dat er ouders zijn die volgens de indicatoren opleiding, inkomen en beroepsniveau gerekend kunnen worden tot de hoge SES-groep, maar tegelijkertijd aangeven weinig draagkracht te hebben (respectievelijk 19 en 16 procent).

Tabel 26: Typen ouders naar onderwijssoort en SES

	onderwijssoort				SES			
	mbo	hbo	wo	totaal	laag	midden	hoog	totaal
I draagkracht hoog/ouders verantwoordelijk	20	27	37	27	12	25	46	28
II draagkracht hoog/student verantwoordelijk	9	14	16	13	9	13	18	13
III draagkracht laag/ouders verantwoordelijk	31	26	24	27	30	32	19	27
IV draagkracht laag/student verantwoordelijk	40	33	24	33	49	29	16	32

Percentages. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

De gemiddelde bijdrage van ouders aan hun studerende kinderen bedraagt voor type I € 354; voor type II € 276; voor type III € 281 en voor type IV € 199 per maand.

Over het geheel genomen zijn de ouders van mening dat de inkomsten van studerenden moeten worden besteed aan levensonderhoud; de ouderlijke bijdrage moet deels aan de studie en deels aan levensonderhoud worden besteed. De bijdrage van de overheid (basisbeurs) is naar de mening van ouders vooral bedoeld voor opleidingsdoeleinden.

Zoals eerder vermeld hebben 693 studerenden in de steekproef een rentedragende lening (12 procent).

Het percentage lenende kinderen is nagenoeg hetzelfde voor de onderscheiden typen ouders. De perceptie van de draagkracht van ouders is grotendeels gelijk voor de leners en niet-leners. Wel zijn er significante verschillen in leengedrag als we kijken naar de pedagogische dimensies. Ouders van studerenden die lenen leggen meer de nadruk op de eigen verantwoordelijkheid van de student dan ouders van studenten die niet lenen.

Verschillen tussen leners en niet-leners:

- van de lenende studenten in de steekproef ontvangt 84 procent ook een ouderlijke bijdrage, 48 procent heeft naast de lening een basisbeurs, 23 procent heeft een aanvullende beurs en 65 procent verdient geld met betaalde arbeid;
- in vergelijking met de groep niet-leners verrichten iets meer leners betaalde arbeid;
- leners besteden niet meer of minder tijd aan betaalde arbeid dan niet-leners;
- iets minder leners dan niet-leners ontvangen een ouderlijke bijdrage;
- de hoogte van de ouderlijke bijdrage is gelijk voor leners en voor niet-leners;
- veel minder leners dan niet-leners ontvangen een aanvullende beurs of een basisbeurs; lenen komt het vaakst voor na de nominale fase, als het recht op een basisbeurs is verbruikt (in de populatie is dit 52 procent van alle leners);
- de financiële situatie van lenende kinderen wordt door ouders iets minder gunstig beoordeeld dan van niet-lenende kinderen.

3.2 Opvattingen van ouders over studielening

Ongeveer 20 procent is fervent tegenstander van een studielening (Tabel 27). In de groep tegenstanders zijn relatief veel laag-draagkrachtige ouders vertegenwoordigd die van mening zijn dat ouders meer dan studenten verantwoordelijk zijn voor de kosten van de opleiding. In de andere extreme groep (hoge draagkracht en studenten meer verantwoordelijk voor de opleiding) zitten naar verhouding iets meer voorstanders van lenen. Ouders met weinig draagkracht komen meer voor in de groep tegenstander; ouders die voorstander zijn van lenen, zijn meer van mening dat studenten zelf verantwoordelijk zijn voor hun opleidingskosten.

Tabel 27: Opvattingen van ouders over een studielening naar type ouders

	draagkracht hoog ouders verantwoordelijk		draagkracht hoog student verantwoordelijk		draagkracht laag ouders verantwoordelijk		draagkracht laag student verantwoordelijk		totaal	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
voorstander onder voorwaarde	149	10	100	14	92	6	202	11	542	10
tegenstander	1.106	75	492	69	1.000	68	1.239	70	3.838	71
totaal	211	14	122	17	382	26	339	19	1.054	19
	1.466	100	715	100	1.474	100	1.780	100	5.434	100

Afgeronde percentages. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Verder zien we duidelijke verschillen in de opvattingen over lenen tussen de ouders van niet- en wel-lenende studenten (Tabel 28). Bijna een kwart van de ouders van lenende studenten is voorstander van een studielening. Van ruim 20 procent van de studenten die niet lenen zijn de ouders tegenstander van lenen. Zo'n 70 procent van de ouders van niet-lenende studenten is onder bepaalde voorwaarden wel voorstander van een studielening.

Tabel 28: Lenende en niet-lenende studenten naar opvattingen van ouders over studielening

	voorstander	onder voorwaarde	tegenstander	totaal
geen lening	8	71	21	100
wel lening	23	68	9	100
totaal	10	71	19	100

Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Opvattingen en rol ten aanzien studielening:

- ruim 70 procent van de ouders is voorstander van een studielening onder bepaalde voorwaarde; dit geldt vooral zowel ouders van lenende als van niet-lenende studenten;
- van een kwart van de lenende studenten zijn de ouders ook voorstander van een studielening;
- ouders met weinig draagkracht zijn vaker tegenstander van een studielening;
- ouders die vinden dat studenten verantwoordelijkheid moeten dragen voor de opleidingskosten zijn vaker voorstander van een studielening;

3.3 Rol van ouders bij studielening

De rol die ouders hebben gespeeld bij het al dan niet aangaan van een studielening is weergegeven in Tabel 29. Ongeveer een derde van de ouders geeft aan in de beslissing lenen of niet lenen geen rol te (willen) spelen, omdat lenen een verantwoordelijkheid van de studerende is. Een deel van de ouders daarentegen heeft duidelijk een rol gespeeld bij het al dan niet aangaan van een studielening. Bij ruim de helft van de studenten zonder lening, hebben de ouders afgeraden een lening te nemen. In totaal 89 procent van de ouders (van studerenden zonder lening) die tegen een studielening zijn, hebben hun kinderen afgeraden een lening te nemen. In totaal 45 procent van de ouders van studenten met een lening, heeft hun kinderen een lening aangeraden. Bij de voorstanders van een lening is dit 65 procent. Van een kleine groep ouders die tegenstander zijn van een lening (N=57) hebben de kinderen wel een studielening. In totaal heeft 13 procent van de studenten een lening genomen tegen het (negatieve) advies van hun ouders in.

Het effect van afraden door tegenstanders van een lening is groter dan dat van aanraden door voorstanders. In totaal 86 procent van de *tegenstanders* van een studielening raden hun kinderen af een lening aan te gaan (N=634); 96 procent van deze groep (N=607) heeft dan ook geen studielening. Zo'n 55 procent van de *voorstanders* van een studielening adviseert hun kinderen een lening te nemen (N=252); van deze groep heeft 37 procent daadwerkelijk een studielening (N=94).

Tabel 29: Rol die ouders hebben gespeeld bij het al dan niet aangaan van en studielening

	voorstander		onder voorwaarde		tegenstander		totaal	
	N	%	N	%	N	%		
<i>geen lening</i>								
afgeraden	20	6	995	48	607	89	1.622	53
geen rol	138	44	719	35	54	8	911	30
aangeraden	158	50	345	17	22	3	525	17
totaal	316	100	2.059	100	684	100	3.058	100
<i>lening</i>								
afgeraden	1	1	54	13	27	48	82	13
geen rol	49	34	196	47	14	24	259	42
aangeraden	94	65	168	40	16	28	278	45
totaal	144	100	418	100	57	100	619	100
<i>totaal</i>								
afgeraden	21	5	1.049	42	634	86	1.704	46
geen rol	187	41	915	37	68	9	1.170	32
aangeraden	252	55	513	21	38	5	803	22
totaal	460	100	2.477	100	741	100	3.677	100

Alleen weergegeven zijn die ouders die een lening hebben afgeraden, aangeraden of expliciet geen rol daarbij hebben gespeeld. Ouders die aangaven dat lenen niet aan de orde is, zijn achterwege gelaten. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Rol van ouders bij studielening

- een derde van de ouders speelt hierin geen rol;
- de helft heeft een lening afgeraden;
- één op de vijf ouders adviseert hun kind een lening af te sluiten;
- veel voorstanders raden een lening aan; tegenstanders raden het hun kinderen af om te gaan lenen;
- niet alle studerenden geven gevolg aan het advies van hun ouders;
- het effect van afraden door tegenstanders is echter groter dan het effect van aanraden door voorstanders.

3.4 Argumentatie voor opvattingen over studielening

Aan elk van de drie groepen ouders (voorstanders, tegenstanders en voorstanders onder voorwaarden) is gevraagd aan de hand van een aantal mogelijke argumenten aan te geven welke voor hen de belangrijkste zijn. Tabel 30 laat de argumenten per onderscheiden groep zien.

Tabel 30: Voorstanders, voorstanders onder voorwaarden en tegenstanders van lenen en hun argumentatie

	geen lening		lening		totaal		
	gem	% eens	gem	% eens	gem	% eens	
<i>voorstanders</i>	(N=394)		(N=146)		(N=540)		
volwassen kinderen moeten voor zichzelf zorgen	4,0	73	4,2	79	4,0	75	n.s.
kinderen moeten zelf investeren in studie	3,9	72	4,1	78	4,0	74	n.s.
leenvoorwaarden IB-Groep gunstig	3,8	62	4,0	73	3,8	65	n.s.
studielening later gemakkelijk terug te betalen	3,7	65	3,8	66	3,7	65	n.s.
door lenen meer tijd over om aan studie te besteden	3,5	55	3,7	62	3,6	57	n.s.
financiële afhankelijkheid van ouders niet goed	3,3	46	3,5	57	3,4	49	n.s.
niet in staat bij te dragen	2,7	28	2,7	28	2,7	28	n.s.
lenen is normaal	2,5	25	2,6	26	2,5	25	n.s.
<i>onder voorwaarde</i>	(N=3.379)		(N=444)		(N=3.823)		
alleen als echt nodig	4,4	87	4,4	85	4,4	86	n.s.
als ouders niet kunnen bijdragen	4,3	80	4,1	73	4,3	79	n.s.
bij voldoende kansen op arbeidsmarkt	3,9	68	4,0	67	3,9	68	n.s.
indien geen recht meer op beurs	3,9	66	4,1	75	3,9	67	*
voor stage	3,9	66	4,0	74	3,9	67	*
voor studiegerelateerde producten	3,7	63	3,9	68	3,7	64	n.s.
voor studie in buitenland	3,7	61	3,9	69	3,7	62	*
voor extra luxe	1,6	6	1,7	8	1,6	6	*

(vervolg op volgende pagina)

Tabel 30 (vervolg): Voorstanders, voorstanders onder voorwaarden en tegenstanders van lenen en hun argumentatie

	geen lening		lening		totaal		
	gem	% eens	gem	% eens	gem	% eens	
<i>tegenstanders</i>	(N=992)		(N=61)		(N=1.054)		
onverstandig op jonge leeftijd schulden maken	4,8	97	4,9	98	4,8	97	n.s.
overheid verantwoordelijk kosten opleiding	4,6	90	4,6	92	4,6	90	n.s.
sparen, niet lenen	4,5	90	4,5	88	4,5	90	n.s.
gevolgen niet overzien	4,4	86	4,5	89	4,4	86	n.s.
helemaal tegenstander van lenen	4,5	86	4,6	86	4,5	86	n.s.
studielening is duur	4,1	67	4,2	74	4,1	67	n.s.
baankansen zijn slecht	3,7	56	3,7	62	3,7	56	n.s.
ouders verantwoordelijk kosten opleiding kinderen	3,5	53	3,2	50	3,5	53	n.s.
werken om extra geld te verdienen	3,0	40	2,5	26	2,9	39	n.s.
leenvoorwaarden IB-Groep ongunstig	3,4	32	3,5	42	3,4	33	n.s.
studiebeurs is voldoende	2,0	14	1,7	10	2,0	14	n.s.

Absoluut mee oneens (1); helemaal mee eens (5). Gemiddelden en percentages zeer eens met getoonde argumenten (score 4 en 5). Significanties ouders van lenende en niet lenende kinderen: $p < 0,001$. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Driekwart van de voorstanders heeft als belangrijkste argument de zelfstandigheid van studenten. Er zijn geen verschillen tussen ouders van lenende en niet-lenende studenten. Voor tweederde van de voorstanders geldt bovendien dat zij zich niet zoveel zorgen maken over het kunnen terugbetalen van de lening; de leenvoorwaarden worden als gunstig beschouwd. Voor 57 procent van de voorstanders van lenen geldt dat studerende met een lening in staat zijn meer tijd aan hun opleiding te besteden. Voor een minderheid (iets meer dan een kwart van de ouders) is de eigen (onvoldoende) draagkracht een reden om aanhanger te zijn van een studielening. Een kwart vindt lenen normaal.

Ouders die lenen acceptabel vinden onder bepaalde voorwaarden, hanteren vooral financiële argumenten als belangrijkste (alleen als het echt noodzakelijk is, als ouders niet kunnen bijdragen, bij gunstige arbeidscondities of indien het recht op een basisbeurs is vervallen).

Ruim 60 procent vindt lenen acceptabel voor studiedoeleinden (stages, buitenland of de aanschaf van studiegerelateerde producten). Deze studiegerelateerde zaken (ook het vervallen van het recht op een beurs) kunnen op iets meer bijval rekenen van ouders van lenende als van niet-lenende studenten. Lenen voor extra luxe kan slechts reken op de bijval van zes procent van de ouders (acht procent in de groep leners en zes procent in de groep niet-leners).

Het belangrijkste argument van nagenoeg alle tegenstanders van lenen (97 procent) is dat onverstandig is om op jonge leeftijd al schulden te hebben. Van de groep tegenstanders is 86 procent van mening dat jongeren de gevolgen van een lening niet kunnen overzien.

Verder blijkt uit correlatie-analyses dat de felle tegenstanders van lenen (86 procent) voor een groot deel dezelfde ouders zijn als de voorstanders van sparen (90 procent).

De hoge kosten van een studielening is voor 67 procent van de ouders een argument om tegen een lening te zijn; ongunstige leenvoorwaarden is voor 33 procent een belangrijk motief. Opvallend aan deze groep is, dat 90 procent van de tegenstanders de overheid verantwoordelijk acht voor de opleiding van studenten; 53 procent vindt dat de ouders verantwoordelijk zijn. Van deze ouders die de overheid en/of de ouders verantwoordelijk achten, vindt de helft dat zowel overheid alsook ouders verantwoordelijk zijn; de andere helft legt de verantwoordelijkheid vooral de bij de overheid. Ongeveer 40 procent vindt dat studenten moeten gaan werken om bij te verdienen; slechts 14 procent is van mening dat de studiebeurs toereikend is. Er zijn geen opvallende verschillen tussen ouders van lenende en niet-lenende studenten.

Voorstanders van lenen:

- hanteren vooral opvoedkundige argumenten (zelfstandigheid) en argumenten die te maken hebben met de gunstige voorwaarde de mogelijkheden tot terugbetaling;
- er is geen onderscheid tussen ouders van niet-leners en leners in hun argumentatie;
- de eigen draagkracht is slechts voor een minderheid (28 procent) een argument.

Voorstanders van lenen onder voorwaarde:

- hanteren vooral argumenten die te maken hebben met de financiële noodzaak (bijvoorbeeld basisbeurs afgelopen, onvoldoende draagkracht bij ouders);
- voor 60 procent is een lening acceptabel voor studiegerelateerde uitgaven.

Tegenstanders van lenen:

- vinden massaal dat mensen niet op jonge leeftijd al schulden moeten maken;
- zijn obstinate tegenstanders blijkens de oordelen op nagenoeg alle argumenten die hun opvattingen nader duiden;
- er is geen onderscheid tussen ouders van niet-leners en leners in hun argumentatie.

3.5 Oordeel studiefinancieringsstelsel en kennis studielening

In deze paragraaf staat centraal in hoeverre de opvattingen over lenen verband houden met gezinskenmerken, opvattingen over studiefinanciering en kennis over aspecten van lenen. Aangezien het nieuwe beleid ten aanzien van lenen vooral betrekking heeft op het hoger onderwijs, beperken we ons hierbij tot ouders van studenten in het hbo en wo.

Tabel 31 toont het oordeel van ouders over studiefinanciering. Het meest positief zijn ouders over de OV-jaarkaart (87 procent). Ook de prestatiebeurs (75 procent positief), de terugbetalingsregeling (62 procent positief) en de studielening (61 procent positief) kunnen op voldoende support rekenen. Ongeveer de helft van de ouders is positief over de overige aspecten (wijziging voorwaarden terugbetaling, hoogte leenbedrag, aanvullende beurs en de verruiming van mogelijkheden tot lenen). De hoogte van de basisbeurs wordt door de ouders negatief beoordeeld.

Ouders van lenende studenten zijn doorgaans positiever over aspecten van studiefinanciering dan ouders van niet-lenende studenten. Dit geldt niet voor de hoogte van de basisbeurs; daarover oordelen ouders van lenende studenten (nog) negatiever dan ouders van studenten zonder lening.

Tabel 31: Oordeel van ouders over aspecten van studiefinanciering

	geen lening		lening		totaal		N	
	gem	% positief	gem	% positief	gem	% positief		
OV-kaart	4,3	87	4,4	88	4,3	87	4.311	n.s.
prestatiebeurs	3,9	77	3,8	73	3,9	75	4.296	n.s.
voorwaarden terugbetaling	3,5	58	3,7	67	3,6	62	2.857	*
studielening	3,4	52	3,8	71	3,6	61	4.221	*
wijziging voorwaarden terugbetaling	3,4	51	3,6	58	3,5	54	2.557	*
hoogte leenbedrag	3,4	47	3,5	60	3,5	54	2.875	*
aanvullende beurs	3,5	58	3,4	56	3,4	57	4.229	n.s.
verruiming mogelijkheden lenen	3,2	46	3,5	57	3,3	51	3.473	*
hoogte basisbeurs	2,4	18	2,3	16	2,4	17	4.225	*

Heel slecht (1); heel goed (5). Gemiddelden en percentages goed (score 4 en 5). Significanties ouders van lenende en niet lenende kinderen: $p < 0,001$. Betreft alleen ouders van studerenden in hoger onderwijs. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

De kennis van ouders over aspecten van een studielening is onder de maat (Tabel 32). De tabel toont de percentages ouders die *onbekend* zijn met de weergegeven aspecten van een studielening. De kennis van het recht op een lening en de hoogte en duur van een lening is bij respectievelijk 27, 40 en 43 procent van de ouders onvoldoende of zelfs geheel afwezig.

Over de periode van terugbetaling, de aanvang van de aflossing, de duur en termijnen van aflossing weet ongeveer de helft van de ouders helemaal niets of zeer weinig.

Ruim 60 procent van de ouders is nagenoeg niet op de hoogte van de rente, de vaststelling van de draagkracht of de kwijtschelding van de schuld.

Het slechtst is het gesteld met de kennis op het gebied van achterstallige schuld. Acht van de tien ouders is hier niet tot bijna niet van op de hoogte.

Tabel 32: Kennis van ouders over aspecten van studielening

	geen lening		lening		totaal		N	
	gem	% on-bekend	gem	% on-bekend	gem	% on-bekend		
recht lening	2,9	36	3,4	16	3,1	27	1.185	*
hoogte lening	2,5	53	3,2	25	2,8	40	1.746	*
duur lening	2,4	55	3,1	28	2,7	43	1.865	*
periode terugbetaling	2,3	60	2,9	37	2,6	50	2.144	*
aanvang aflossing	2,2	63	2,8	43	2,5	54	2.344	*
duur aflossing	2,2	65	2,7	45	2,4	56	2.419	*
termijn terugbetaling	2,2	65	2,7	45	2,4	56	2.428	*
hoogte rente	2,1	68	2,5	52	2,3	61	2.640	*
vaststelling draagkracht	2,1	69	2,5	54	2,3	62	2.704	*
kwijtschelding schuld	2,0	74	2,2	64	2,1	69	2.998	*
achterstallige schuld	1,7	83	2,0	77	1,8	80	3.483	*

Helemaal niet mee bekend (1); zeer goed mee bekend (5). Gemiddelden en percentages onbekend (score 1 en 2). Significanties ouders van lenende en niet lenende kinderen: $p < 0,001$. Betreft alleen ouders van studerenden in hoger onderwijs. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Door middel van factoranalyses zijn de scores ingedikt in drie factoren: oordeel over de beurs, oordeel over een studielening en de kennis over kenmerken van de studielening.

Uit correlatie-analyses blijkt dat naarmate ouders meer bekend zijn met de aspecten van lenen, zij ook *positiever* oordelen over de studielening, de hoogte van het leenbedrag, de voorwaarden voor terugbetaling en de verruiming mogelijkheden lenen en *negatiever* over de hoogte van de basisbeurs.

Verder verschillen de oordelen van ouders over studiefinanciering (beurs, lening) en de kennis over de studielening significant als we onderscheid maken tussen de opvattingen over lenen (voorstander van studielening, voorstander onder voorwaarde en tegenstander van studielening). Tabel 33 toont de gemiddelde scores op de geconstrueerde factoren.

Tabel 33: Gemiddelde factorscores op de factoren oordeel beurs, oordeel studielening, kennis over studielening, onderscheiden naar opvattingen over studielening

	onder			totaal	F	
	voorstander	voorwaarde	tegenstander			
oordeel beurs	0,26	0,06	-0,44	0,02	87,08	*
oordeel studielening	0,64	0,11	-1,43	0,00	552,33	*
kennis kenmerken studielening	0,38	-0,04	-0,03	0,03	54,65	*

Gewogen factorscores. Significanties: $p < 0,001$. Betreft alleen ouders van studerenden in hoger onderwijs. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

De voorstanders van een studielening oordelen doorgaans positiever over beurs en lening en hebben ook meer kennis van kenmerken van de studielening. De kennis van een studielening is voor de voorstanders onder voorwaarden en de tegenstanders ongeveer gelijk. De tegenstanders onderscheiden zich door een negatiever oordeel over studiefinanciering alsook door een negatiever oordeel over een studielening.

In een slotanalyse is nagegaan welke aspecten een rol spelen bij het oordeel van ouders over een studielening. De afhankelijke variabele is de samenstelde factor¹³ gebaseerd op:

- oordeel over principe van studielening (0,80);
- oordeel over hoogte leenbedrag (0,72);
- oordeel over verruiming mogelijkheden lenen (0,70);
- oordeel over voorwaarden terugbetaling (0,70);
- oordeel over wijziging voorwaarden terugbetaling (0,65).

¹³ Afhankelijke variabele is de variabele waarvan de verschillen verklaard worden door de aangegeven factoren. Tussen haakjes de factorladingen – gewichten – van de afzonderlijke items in de factor: $\alpha = 0,76$.

Met deze afhankelijke variabele is een regressie-analyse uitgevoerd waarin aanvankelijk de volgende predictoren zijn opgenomen:

- *Gezinskenmerken:*
 - a sociaal-economische status;
 - b aantal kinderen, aantal overige studerenden, aantal kinderen 18 jaar en ouder, aantal kinderen jonger dan 18, aantal kinderen in po en/of vo;
 - c gezinstype: type 1 (0) versus overig (1);
 - d gezinstype: type 2 (0) versus overig (1).
- *Studentkenmerken:*
 - a studerenden zonder (0) of met (1) lening;
 - b thuiswonend (0) versus uitwonend (1);
 - c leeftijd studerenden;
 - d hbo (0) versus wo (1).
- *Opvattingen ouders:*
 - a perceptie ouders draagkracht: 1=laag; 10=hoog;
 - b verantwoordelijkheid kosten opleiding: 1=student; 10=ouders;
 - c mate waarin studerenden, ouders of overheid verantwoordelijk zijn voor studiekosten;
 - d oordeel beurs, kennis lening;
 - e ingevuld door moeder (0) of vader (1).

De resultaten van deze regressie-analyse zijn weergegeven in Tabel 34. Allereerst zijn alle predictoren gelijktijdig ingevoerd in de analyse. Met behulp van de methode ‘backward’ zijn vervolgens de verklarende factoren met onvoldoende inbreng verwijderd. De weergegeven variabelen verklaren 34 procent (adjusted 15 procent) van de verschillen in het oordeel een studielening.

Tabel 34: Ongestandaardiseerde (B) en gestandaardiseerde (β) regressiecoëfficiënten voor de invloed van studentkenmerken, gezinskenmerken en opvattingen van ouders op het oordeel over een studielening (N=1345)

	B	β	t	sig
(gecorrigeerd gemiddelde)	-0,17		-1,73	0,08 n.s.
<i>gezinskenmerken</i>				
sociaal-economische status	0,09	0,09	2,96	0,00 **
<i>studentkenmerken</i>				
studerenden zonder (0) of met (1) lening	0,36	0,15	6,02	0,00 **
<i>opvattingen ouders</i>				
perceptie ouders draagkracht: 1=laag; 10=hoog	0,02	0,05	1,83	0,07 n.s.
inkomsten studerenden (1=voor levensonderhoud; 10=voor studie)	-0,02	-0,05	-2,07	0,04 *
ouderlijke bijdrage (1=voor levensonderhoud; 10=voor studie)	-0,02	-0,05	-1,82	0,07 n.s.
oordeel beurs	0,31	0,32	12,49	0,00 **
kennis lening	0,09	0,08	3,15	0,00 **

Betreft alleen ouders van studerenden in hoger onderwijs. * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$. Coëfficiënten geven de unieke inbreng van predictoren weer. Variantie verklaard: 34 procent (adjusted 15 procent). Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Uit de resultaten blijkt dat vooral kennis en oordeel over het stelsel van studiefinanciering en studieleningen in het bijzonder een invloed uitoefenen. Ouders die positief zijn over de beurs, zijn doorgaans ook positief over een studielening. Het al dan niet hebben van een lening bepaalt ook de opvattingen over een studielening: ouders van lenende studenten oordelen positiever dan ouders van niet-lenende studenten. Ouders met veel kennis over een studielening, oordelen hierover ook doorgaans gunstiger.

Daarenboven komt nog het effect van sociaal milieu: in de hogere milieus is men een studielening gunstiger gezind dan in de lagere milieus.

Een matige inbreng zien we bij ouders die van mening zijn dat de inkomsten van studenten meer gebruikt moet worden voor levensonderhoud; zij oordelen gunstiger over een studielening. De overige gezinskenmerken en studentkenmerken hebben geen noemenswaardige invloed op het oordeel over een studielening.

Oordeel over studiefinancieringsstelsel:

- ouders hebben een positieve attitude ten aanzien van studiefinanciering en de mogelijkheden van lenen daarbinnen;
- minder positief is men over de hoogte van de basisbeurs;
- ouders van kinderen die lenen zijn doorgaans positiever dan ouders van kinderen die niet lenen.

Kennis van studielening:

- de kennis bij ouders van een studielening is over het algemeen slecht en zeer slecht op het gebied van rente, vaststelling van de draagkracht en de kwijtschelding van de schuld;
- hebben studerende kinderen een studielening, dan zijn ouders beter op de hoogte.

Oordeel over lenen:

- ouders met een positieve attitude ten aanzien van lenen zijn beter geïnformeerd over een studielening dan ouders met een negatieve attitude ten aanzien van lenen;
- ouders die lenen onder voorwaarde acceptabel vinden, hebben doorgaans een (matig) positieve attitude ten aanzien van het fenomeen 'studielening';
- de kennis van ouders over een studielening is matig voor de ouders met een negatieve attitude ten aanzien van lenen, maar ook voor ouders die lenen onder bepaalde voorwaarden acceptabel achten.

Relatie oordeel lenen met studentkenmerken, gezinskenmerken en ouderopvattingen:

- ouders met een positief oordeel over de beurs en ouders van lenende studenten, oordelen doorgaans positief over de studielening;
- het kennishiaat is verder een belangrijke negatieve factor in het oordeel over een studielening;
- naast draagkracht, draagt ook de sociaal-economische status van het gezin bij aan de attitude ten aanzien van een studielening (meer draagkracht en een hoger milieu oordelen positiever).

3.6 Kwalitatieve verdieping

In het onderzoek is voorzien in de selectie van tien cases (ouders) die benaderd zijn voor een kwalitatieve verdieping. Doel van deze kwalitatieve verdieping is het krijgen van achterliggende informatie over het al dan niet aanwezig zijn van leenaversie en het verzamelen van suggesties voor het ontcrachten van deze weerstanden. De volgende vragen zijn relevant:

- 1 Welke dominante beelden en vooroordelen treffen we aan bij mensen met en zonder leenaversie?
- 2 Welke argumenten kunnen we ontlenen aan de gesprekken om deze leenaversie te minimaliseren of te ontcrachten?

In deze paragraaf wordt verslag gedaan van deze interviews. We starten met een verantwoording over de selectie van cases.

Selectie van cases

De selectie van cases is in een aantal stappen gebeurd en heeft in overleg met de opdrachtgever plaatsgevonden. Uitgegaan is van de groep ouders die in de enquête heeft aangegeven bereid te zijn telefonisch verder over dit onderwerp van gedachten te wisselen. Ongeveer een kwart van de ouders was hier toe bereid.

In de webenquête is ouders gevraagd wat hun mening is over het feit dat de meeste studenten in Nederland een lening kunnen afsluiten bij de IB-Groep. Ouders konden kiezen uit drie antwoordcategorieën:

- echte voorstander van een studielening;
- geen voorstander, maar ook geen tegenstander, maar onder bepaalde voorwaarde moet dit mogelijk zijn;
- fel tegen het afsluiten van een studielening.

Besloten is alle cases voor de interviews te werven uit de middencategorie: een studielening is onder bepaalde voorwaarden acceptabel. Overwegingen die hierbij hebben gespeeld is dat ouders die hebben aangegeven voorstander van lenen te zijn geen ‘probleem’ vormen. Ouders die zich een fel tegenstander van lenen tonen zijn naar alle waarschijnlijkheid niet of nauwelijks beïnvloedbaar voor argumenten vóór het afsluiten van een studielening.

Uit deze middencategorie zijn twee categorieën ouders geselecteerd:

- ouders die kinderen hebben die naast een basisbeurs een lening hebben (fase 1);
- ouders waarvan de kinderen in de Studentenmonitor hebben aangegeven in een slechte financiële situatie te zitten, maar geen lening zijn aangegaan (fase 2).

De cases in deze categorieën zijn vervolgens ingedeeld naar sociaal economische status aan de hand van de variabelen ‘hoogte opleiding’ en ‘hoogte van het inkomen’. Dit resulteerde in drie klasse: hoog, midden en laag. De verdeling van de interviews over de verschillende klassen staat in Tabel 35.

Tabel 35: Interviews naar SES-groep, fase en geslacht

SES	fase 1 met lening		fase 2 geen lening		totaal
	vrouw	man	vrouw	man	
laag	1		2		3
midden	1	1	1		3
hoog	1	1	1	1	4

Van te voren was door de projectmanagementassistente een afspraak gemaakt. De interviews duurden gemiddeld 25 minuten. In zeven cases was het de moeder die het woord deed, in drie de vader. Aan het eind van dit rapport is een geanonimiseerde samenvatting per interview opgenomen.

Fase 1: Resultaten interviews

Binnen deze eerste groep zitten ouders die studerende kinderen hebben met een studielening bij de IB-Groep. In Tabel 36 zijn de belangrijkste bevindingen uit de interviews opgenomen. De redenen voor het afsluiten van een studielening zijn uiteenlopend: de draagkracht van de ouders is niet toereikend (SES laag), de lening is aangegaan zonder wetenschap van de ouders (SES midden) en wordt met name besteed aan luxe activiteiten en spullen; de lening is afgesloten vanwege hoge kosten van de benodigde hulpmiddelen en materialen voor de opleiding (SES midden), bij aanvang van de studie van het tweede kind hebben de ouders besloten (SES hoog) voor beide kinderen alleen nog maar het collegegeld te financieren en in de laatste situatie ten slotte duurde de studie langer dan 6 jaar en is de afspraak dat de ouders 6 jaar de studie financieren.

De meeste studerenden in deze groep hebben een (klein) bijbaantje. Alle ouders zijn het er over eens dat het bijbaantje niet ten koste mag gaan van de studie. De studie is een investering voor de toekomst, de leuke en luxe dingen komen later.

Alle vijf ouders zien de studielening als een investering in de toekomst. Lenen met een doel zoals een studie of stage is geen probleem, lenen voor luxe zaken wel. In een tweetal situaties was in eerste instantie de weerstand om te lenen groot. In één situatie (SES laag) heeft men (ouders en kind) zich goed geïnformeerd over allerlei mogelijke leningen om de studie te financieren. De voorwaarden voor een studielening van de IB-Groep vond men uiteindelijk het meest betrouwbaar en haalbaar. Door thuis te blijven wonen wordt getracht de lening tot een minimum te beperken. In de tweede situatie had het kind en niet de ouders (SES hoog) moeite om geld te lenen en hebben de ouders beloofd dat, indien nodig, zij te zijner tijd met afbetalen bij zullen springen.

De ouders in deze groep hebben zich allen (met kinderen) geïnformeerd over de studiefinancieringsregeling van de IB-Groep en berekeningen gemaakt over de hoogte en de gevolgen daarvan voor de afbetaling. Men vindt de voorwaarden alleszins acceptabel en heeft het vertrouwen dat de afbetalingsregeling geen probleem gaat worden. In een enkel geval waar een kind uit het gezin geen studieschuld heeft en het andere kind straks wel, hebben de ouders nu al toegezegd mee af te betalen.

Op een enkele situatie na is de communicatie met de kinderen over de studie en studiefinanciering open. Er worden zoals gezegd gezamenlijk berekeningen gemaakt over de hoogte van de lening en de gevolgen daarvan voor de afbetaling straks. Ook wordt er soms creatief gezocht naar fiscale aftrekposten.

De meeste respondenten zijn het er over eens dat zowel ouders als de overheid verantwoordelijk zijn voor de financiering van de studie van kinderen. In een enkel geval is men van mening dat de overheid de kosten op de ouders afwentelt en meer moet investeren in de financiering van de studie.

Tabel 36: Kort verslag gesprekken: ouders van studerende met lening

resp	SES*	aantal studerende kinderen	studiefinanciering	bijbaantje	houding ouders t.o.v. lenen	houding ouders werken / studeren	ouders versus overheid
1	2	1 Uitwonend	Basisbeurs, aanvullende beurs, lening, ouderbijdrage (volgens indicatie IB-Groep.	Nee	Lenen met een doel (studie, stage of rijbewijs) geen probleem. Vooraf goed geïnformeerd	Voor luxe zaken eerst werken. Geld moet niet voor het grijpen liggen.	Ouders verantwoordelijk en hebben plicht studie te ondersteunen en financieren.
2	1	1 Uitwonend	Basisbeurs, aanvullende beurs, lening, ouderbijdrage: € 100 p.m.	1 dag per week (zaterdag)	Eerst weerstand, maar door goede info van IB-Groep vertrouwen toe- genomen	Meer werken i.p.v. lenen geen optie; nu investeren in de toekomst. Leuke dingen komen later.	Dubbel: bij succesvolle afronding de lening kwijt-schelden, maar dan betaalt de werkende bevolking. Lening is een persoonlijke investering in de toekomst
3	3	2 Uitwonend	Basisbeurs, lening, ouderbijdrage € 123 (collegegeld). Oudste had gedurende twee jaar geen lening, toen twee- de kind ging studeren is ouderbijdrage gestopt. Beiden lenen nu.	Oppasbaantje Studiere- la- teerd baantje	Beter lenen dan werken. Terugbeta- ling (indien nodig) met hulp ou- ders, maar vertrouwt dat dat lukt. Kind moeite met lenen.	Niet werken, maar studie- ren en wat sociale zaken voor algemene ontwikke- ling.	Overheid moet meer inves- teren. Willen kennismaat- schappij maar wentelen dit op ouders af.
4	3	3 Uitwonend	Basisbeurs en bijdrage van ouders voor 6 jaar. Oudste (eenmaal ge- wisseld van studie) nu, na 6 jaar, lening.	Eén kind werkt veel.	Ouders financieren 6 jaar studie. Daarna lenen. Lenen kan als het nodig is. Voorwaarden IB-Groep acceptabel.	Werken geen probleem, mag niet ten koste gaan van de studie.	Ouders mede verantwoor- delijk. Overheid moet meer bijdragen, niet alleen fi- nancieel maar ook investe- ren in kwaliteit van onder- wijs.
5	2	1 Thuiswonend	Basisbeurs en lening vanwege hoge kosten materiaal en hulpmid- delen voor de studie. Ouders betalen colle- gegeld. Eenmaal ge- wisseld van studie.	Fokken van dieren voor verkoop.	Vroeger erg gemakkelijk met grote schulden tot gevolg. Nu meer re- serve. Lenen als investering in de toekomst is acceptabel. Ouders betalen straks mee af.	Geen probleem zolang de studie er niet onder lijdt.	Ouders moeten kinderen zoveel mogelijk faciliteren bij de studie.

* 1=laag; 2=midden; 3=hoog

Fase 2: Resultaten interviews

In deze fase zijn ouders geïnterviewd van kinderen met een (zeer) slechte financiële situatie (zie Tabel 37). Zij hebben allen een basisbeurs, soms een aanvullende beurs en een variërende wekelijkse of maandelijkse ouderbijdrage. Alle studenten hebben een bijbaan om wat bij te verdienen, minimaal één dag in de week. Bij alle ouders gaat de studie voor het werken. Maar er wordt ook opgemerkt dat werken ook een nuttige leerervaring is. In vier situaties is er met name door de kinderen zelf overwogen een studielening aan te gaan, maar dit is door de ouders sterk afgeraden. In de vijfde situatie kan het kind door meerdere bijbaantjes goed rondkomen en is lenen nooit een overweging geweest.

Lenen is voor deze ouders uit den boze. Van vroeger uit is hen al geleerd geen schulden te hebben; eerst geld sparen dan wel er voor werken, dan pas uitgeven. Het is zoals een respondent het verwoord: *‘Meer een principieel gevoel dan het iets met de werkelijkheid te maken heeft’*. Dit geven zij ook aan hun kinderen door. De studie is een investering in de toekomst, nu bepaalde zaken ontzeggen om *‘straks met een schone lei aan een nieuwe fase in hun leven te beginnen’*. Ook zijn er ouders die zelf of in de nabijheid negatieve ervaring hebben opgedaan met afbetalen van studieschulden of zelf gemakkelijk leningen hebben afgesloten en daardoor in de problemen zijn gekomen. Een tweetal ouders heeft niet echt vertrouwen in de betrouwbaarheid van de studieregelingen. Een andere regering, en de regeling kan zo maar weer veranderen.

Alle ouders kunnen open met hun kinderen over de studie en de financiële situatie praten. Ze hebben naar hun mening wel enige invloed: hun kinderen volgen het advies om niet of indien nodig zo beperkt mogelijk te lenen.

Geen van de vijf ouders heeft zich ooit echt serieus in de regelingen van de IB-Groep verdiept en geen van de ouders kan voorwaarden noemen waaronder lenen acceptabel zou zijn. Tenzij de nood aan de man komt en de studie anders niet afgerond kan worden. Liever nog de ouderbijdrage verhogen of zo nu en dan de kinderen helpen door ze in de nieuwe kleren te steken. In een enkele situatie waarin het laatste studiejaar alsnog een lening moet worden afgesloten, probeert men deze tot een minimum te beperken.

Zowel ouders als de overheid zijn verantwoordelijk voor de studie en studiefinanciering van kinderen. Ouders in eerste instantie, de overheid moet bijdragen als ouders niet kunnen en investeren in een goede kennis infrastructuur.

Tabel 37: Kort verslag gesprekken: ouders van studerende kinderen zonder lening

resp	SES*	aantal studerende kinderen	studiefinanciering	bijbaantje	houding ouders t.o.v. lenen	houding ouders werken / studeren	ouders versus overheid
6	3	1 Uitwonend	Basisbeurs en bijdrage ouders. Totaal € 500. Dubbelstudie gestart, mislukt met 1 verder, jaar achterstand.	12 uur per week	Financieel erg krap. Ageraden te lenen en de ouderlijke bijdrage verhoogd. Met een schone lei een nieuwe fase ingaan. Geen schulden is een principiële gevoel: niet zozeer te maken met de werkelijkheid en iemand gebukt gaat onder een studieschuldenlast. Regelingen kunnen iedere 4 jaar weer veranderen.	Studie moet centraal blijven staan. Tijdens werken doe je veel nuttige ervaringen op.	Beiden, maar ouders primaar verantwoordelijk. Overheid secundair: moet bijdrage als ouders niet kunnen en investeren in goede kennisinfrastructuur en studiekansen voor iedereen.
7	1	1 Thuiswonend	Basisbeurs, aanvullende beurs en € 25 p.w. ouderbijdrage. Volgt dag-en avondstudie.	Avond en nacht in discotheek.	Financieel erg krap, maar tegen leenen. Voorbeeld in omgeving van iemand die nog steeds afbetaalt. Geleerd eerste te sparen, alvorens geld uit te geven. Misschien toch in de toekomst omdat het bijbaantje te zwaar wordt. Nooit over regeling geïnformeerd.	Studie gaat voor werken.	Niet aan de orde geweest.
8	2	1 Uitwonend	Basisbeurs, aanvullende beurs € 200 p.m. ouderbijdrage. Totaal € 500 Via mbo, hbo nu universiteit (26 jaar).	Zaterdags, meer kan niet wegens studiedie.	Financieel erg krap, maar een lening ageraden. Nu zaken ontzegen om straks zonder schulden te starten. Onzeker wat de toekomst brengt. Respondent heeft zelf studieschulden gehad en afbetaald in een krappe periode met kleine kinderen. Laatste studiejaar moet geleend worden, ouders kunnen helaas niet meer bijdragen. Echter tot minimum beperken (max € 2000) door beurs voor buitenlandstage.	Studie gaat voor alles. Na 9 jaar investeren van de ouders zo snel mogelijk na afstuderen aan het werk.	Ouders in eerste instantie verantwoordelijk.

resp	SES*	aantal studerende kinderen	studiefinanciering	bijbaantje	houding ouders t.o.v. lenen	houding ouders werken / studeren	ouders versus overheid
9	3	1 Uitwonend	Basisbeurs en ouderbijdrage: collegegeld, ziektekosten en boeken. Niet meer wegens tijdelijke werkloosheid. Geen recht op aanvullende beurs omdat systeem een jaar achter loopt.	Schoonmaakwerk, zaterdagwinkel, Zondagsoppassen.	Komt financieel rond (net terug van wintersport.) Lening nooit een overweging geweest. Geen geld, niet uitgeven. Als de nood aan de man komt is lenen acceptabel.	Werken zonder dwang geen probleem. Is een leerervaring en geeft verantwoording voor eigen inkomen. Mag echter niet ten koste van de studie gaan.	Bij beiden. Logisch dat ouders (naar mogelijkheden) bijdragen in de studiekosten. Overheid moet ook investeren: groeien op in maatschappij. Dus overheid heeft er profijt van.
10	1	1 Uitwonend	Basisbeurs en aanvullende beurs.	Zaterdag.	Komt financieel moeilijk rond. Afgeraden lening aan te gaan. Lenen is uit den boze. Wil zelf ook niet, ziet anderen veel geld uitgeven en wil zich daarvoor behoeden.	Studie gaat voor, moet er hard voor werken. Daardoor kan hij er niet meer bijwerken.	

* 1=laag; 2=midden; 3=hoog

Aandachtspunten

Tijdens de tien gesprekken gaven de respondenten ook kritiek op de studiefinanciering.

Kritiek op studiefinanciering:

- ouders hebben geen inzage in (de hoogte van) de leningen die kinderen aangaan;
- studiefinanciering is éénrichtingverkeer: ouders er meer bij betrekken, meer overleg;
- de basisbeurs voor met name uitwonenden is te laag, kan geen kamerhuur van betaald worden;
- ouders financieren studie mee, maar hebben geen inzage in de vorderingen van de studie;
- leeftijdsgrens voor studiefinanciering van 27 jaar¹⁴, maakt dat laatbloeiers buiten de boot vallen. Soort strippenkaartsysteem invoeren;
- volwassen met 18, maar niet als je studeert;
- één OV-kaart, in plaats van twee, bij roosterverandering kun je de verkeerde kaart hebben;
- studiefinancieringsysteem reageert niet alert op veranderingen in het inkomen van ouders.

In deze kwalitatieve verdieping zijn tien interviews in twee fasen uitgevoerd. De gesprekken hebben een aantal aandachtspunten opgeleverd. Deze mogen echter niet als harde conclusies geïnterpreteerd worden. Hiervoor is het aantal interviews te gering. Wel levert het handvatten en aandachtspunten voor eventuele informatiecampagnes over (nieuwe) studiefinancieringsregelingen voor ouders en hun kinderen.

Over het algemeen valt op dat bij ouders uit de eerste fase geen dominante beelden heersen, maar meer praktische argumenten gehoord zijn om een studielening af te sluiten. Deze ouders hebben zich goed geïnformeerd en vinden over het algemeen de terugbetalingsregelingen ‘*alleszins acceptabel*’. Ouders uit in de tweede fase echter hebben veel meer dominante beelden over een studielening en leningen in het algemeen. Lenen, of beter gezegd, *schulden maken* moet zo veel mogelijk vermeden worden. Dit is van vroeger uit al meegegeven en soms versterkt door eigen negatieve ervaringen met afbetalen van leningen. Hier tegen zijn moeilijker argumenten tegen in te brengen omdat het ‘*meer een principieel gevoel*’, zoals een respondent het omschreef, ‘*dan met de werkelijkheid te maken heeft*’. Deze ouders verdiepen zich niet of nauwelijks in de mogelijkheden voor studiefinanciering, pas als de nood aan de man komt.

Dominante beelden

- communicatie tussen ouders en kinderen is belangrijk;
- goede toegankelijke informatie over studiefinanciering en terugbetalingsregelingen;
- vertrouwen in de haalbaarheid van de terugbetalingsregeling is belangrijk, maar ook de zekerheid dat deze niet veranderen;
- lenen lijkt vanzelfsprekender als ouders de overtuiging zijn aangedaan dat de overheid in eerste instantie verantwoordelijk is voor de studiefinanciering;
- investeren in je studie voor de toekomst is een belangrijk argument om te lenen;
- houding van ouders ten opzichte van lenen belangrijk;
- ouders met leenaversie zijn moeilijk over te halen en informeren zich ook niet.

¹⁴ De leeftijdsgrens ligt bij 30 jaar. Kennelijk was deze ouder hiervan niet op de hoogte.

Tabellenboek

Tabel 38: Samenstelling gezinnen naar gezinsinkomen, aantal kinderen en leeftijd kinderen

	gemid- deld in- komen ouders	aantal kinderen in po-vo	aantal kinderen in mbo	aantal kinderen in hbo	aantal kinderen in wo	aantal kinderen overig	aantal kinderen totaal	gemid- delde leeftijd kinderen	N
<i>SES</i>									
laag	1831	0,4	0,4	0,6	0,5	0,6	2,5	21,2	1398
midden	2646	0,4	0,3	0,6	0,7	0,6	2,6	21,6	1391
hoog	4020	0,5	0,2	0,6	0,9	0,5	2,7	21,6	1342
<i>arbeidssituatie gezin</i>									
niet werkend	1609	0,2	0,4	0,4	0,6	0,9	2,5	23,2	107
eenverdiener	2439	0,5	0,3	0,5	0,7	0,7	2,8	21,5	716
tweeverdieners	3306	0,4	0,3	0,6	0,7	0,5	2,6	21,3	2431
<i>woonsituatie ouder</i>									
alleen	1991	0,1	0,2	0,4	0,7	0,6	2,1	23,2	199
met kinderen	1764	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	2,5	21,1	491
met partner en kin- deren	2850	0,5	0,4	0,6	0,6	0,5	2,8	20,8	3082
met partner	3300	0,0	0,1	0,5	0,9	0,7	2,3	24,1	991
<i>bezigheden kinderen</i>									
mbo	2351	0,0	1,2	0,0	0,0	0,8	2,2	21,3	369
ho	2909	0,0	0,0	0,7	0,8	0,7	2,3	23,2	2355
mbo+ho	2677	0,0	1,1	0,7	0,5	0,4	2,7	21,2	533
po/vo+mbo	2378	1,3	1,3	0,0	0,0	0,4	3,0	18,3	226
po/vo+ho	2867	1,4	0,0	0,6	0,8	0,3	3,1	19,2	947
po/vo+mbo+ho	2541	1,4	1,1	0,7	0,5	0,2	3,9	19,1	214
<i>aantal studerende kinderen</i>									
1	2677	0,4	0,3	0,4	0,5	0,7	2,4	21,6	2518
2	2895	0,4	0,4	0,8	0,9	0,3	2,8	21,2	1475
3>	2967	0,3	0,5	1,2	1,4	0,2	3,7	21,5	277
<i>studielening IBG</i>									
geen kinderen SF-rl	2855	0,4	0,4	0,6	0,6	0,5	2,6	21,0	2092
minimaal één kind SF-rl	2706	0,4	0,3	0,6	0,7	0,5	2,7	21,8	2178
<i>steekproef</i>									
totaal	2780	0,4	0,3	0,6	0,7	0,6	2,6	21,6	4763

Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 39: Percentage gezinnen met studerende kinderen met getoonde inkomstenbronnen

	% bijdrage ouder	% lening ouder	% bijdrage ex	% lening ex	% basis- beurs	% aanvul- lende beurs	% studie- lening	% lening overig	% arbeid	% uitke- ring	% overige inkom- sten
<i>SES</i>											
laag	73	8	4	1	82	55	46	1	66	1	7
midden	83	8	5	0	85	37	49	2	68	1	8
hoog	89	8	3	0	87	15	47	1	69	1	9
<i>arbeidssituatie gezin</i>											
niet werkend	61	13	3	1	78	54	46	1	55	1	8
eenverdiener	79	8	1	0	84	44	50	2	66	1	7
tweeverdieners	85	7	3	0	86	29	46	1	71	1	8
<i>woonsituatie ouder</i>											
alleen	54	8	17	2	70	38	50	4	55	6	12
met kinderen	70	10	20	2	82	49	52	1	63	5	7
met partner en kinderen	81	6	1	0	85	37	42	1	67	0	7
met partner	75	10	3	0	73	27	52	1	57	1	7
<i>bezigheden kinderen</i>											
mbo	68	8	6	1	84	37	35	1	53	2	8
ho	77	7	3	0	76	30	47	1	61	2	7
mbo+ho	89	12	5	0	95	51	50	2	81	1	14
po/vo+mbo	77	9	7	1	89	41	34	0	60	1	5
po/vo+ho	85	8	4	0	91	41	52	2	71	0	6
po/vo+mbo+ho	84	4	5	1	93	59	45	0	81	1	13
<i>aantal studerende kinderen</i>											
1	84	7	4	0	87	36	47	1	63	1	6
2	90	10	5	1	96	45	54	2	83	2	11
3>	88	10	3	0	96	53	72	3	87	1	16
<i>studielening IBG</i>											
geen kinderen											
SF-rl	90	5	4	0	97	37	0	1	72	2	9
minimaal één kind SF-rl	83	12	5	1	85	43	100	2	70	1	8
<i>steekproef</i>											
totaal	77	7	4	0	81	36	46	1	64	1	7

Weergegeven zijn de inkomstenbronnen van studerende kinderen; de percentages representeren gezinnen waarbij ten minste één studerend kind inkomsten uit de betreffende bron genereert (totale N=4994). Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 40: Hoogte bijdrage gezinnen aan studerende kinderen (alleen voor gezinnen waar bijdrage wordt verstrekt)

	bijdrage ouder (gem. studerende kinderen)	bijdrage ouder (totaal studerende kinderen)	bijdrage natura ouder (gem. studerende kinderen)	bijdrage natura ouder (totaal studerende kinderen)	lening ouder (gem. studerende kinderen)	lening ouder (totaal studerende kinderen)
<i>SES</i>						
laag	111	138	280	375	108	114
midden	152	205	316	442	106	119
hoog	198	300	372	557	116	157
<i>arbeidssituatie gezin</i>						
niet werkend	227	286	245	290	93	198
eenverdiener	157	203	321	430	91	99
tweeverdieners	164	238	350	517	120	144
<i>woonsituatie ouder</i>						
alleen	197	245	234	289	107	120
met kinderen	130	166	315	414	115	147
met partner en kinderen	140	197	339	489	102	124
met partner	222	315	314	437	130	137
<i>bezigheden kinderen</i>						
mbo	134	144	302	375	81	81
ho	182	256	343	492	131	155
mbo+ho	125	209	306	517	77	99
po/vo+mbo	128	136	283	299	86	86
po/vo+ho	149	201	305	398	119	138
po/vo+mbo+ho	137	214	382	562	100	100
<i>aantal studerende kinderen</i>						
1	166	166	336	336	118	118
2	157	277	323	594	104	139
3>	152	401	286	746	104	186
<i>studielening IBG</i>						
geen kinderen						
SF-rl	160	216	360	500	111	147
minimaal één kind SF-rl	163	234	296	430	112	123
<i>steekproef</i>						
totaal	161	225	327	464	112	131

De gemiddelden (in € per maand) zijn berekend op basis van valide scores: alleen voor die gezinnen waar de bijdrage ook daadwerkelijk verstrekt wordt. Aantal varieert per categorie; voor het exacte aantal valide scores zie tabel 2. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 41: Hoogte bijdrage gezinnen aan studerende kinderen (alle gezinnen: N=4663)

	bijdrage ouder (gem. studerende kinderen)	bijdrage ouder (totaal studerende kinderen)	bijdrage natura ouder (gem. studerende kinderen)	bijdrage natura ouder (totaal studerende kinderen)	lening ouder (gem. studerende kinderen)	lening ouder (totaal studerende kinderen)
<i>SES</i>						
laag	53	66	147	198	5	6
midden	97	131	215	300	5	6
hoog	148	223	291	436	5	7
<i>arbeidsituatie gezin</i>						
niet werkend	109	137	111	131	9	19
eenverdiener	89	115	210	281	4	5
tweeverdieners	110	160	243	359	5	6
<i>woonsituatie ouder</i>						
alleen	109	136	144	178	7	7
met kinderen	56	71	172	226	7	9
met partner en kinderen	84	118	214	308	4	5
met partner	165	235	241	336	9	9
<i>bezigheden kinderen</i>						
mbo	63	68	149	185	6	6
ho	120	168	241	346	6	7
mbo+ho	74	123	197	332	5	6
po/vo+mbo	64	68	137	145	3	3
po/vo+ho	90	121	192	251	6	7
po/vo+mbo+ho	79	124	236	347	1	1
<i>aantal studerende kinderen</i>						
1	95	95	205	205	6	6
2	104	184	227	418	5	7
3>	100	265	204	532	6	11
<i>studielening IBG</i>						
geen kinderen						
SF-rl	98	133	230	319	3	4
minimaal één kind SF-rl	99	142	195	284	7	8
<i>steekproef</i>						
totaal	98	137	213	301	5	6

De gemiddelden (in € per maand per gezin) zijn berekend voor alle gezinnen; indien een bijdrage niet wordt verstrekt, is de waarde '0' toegekend. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 42: Hoogte bijdrage ex-partner aan studerende kinderen (betreft alle gescheiden gezinnen)

	aantal gescheiden gezinnen	% ex-partner draagt bij	bijdrage ex-partner (gemiddeld € per studerend kind)	bijdrage andere ouder (gemiddeld € per studerend kind)	bijdrage ex-partner (totaal € studerende kinderen)	bijdrage andere ouder (totaal € studerende kinderen)
<i>SES</i>						
laag	182	32	42	131	53	144
midden	153	48	69	166	94	217
hoog	87	48	72	318	89	391
<i>arbeidssituatie gezin</i>						
niet werkend	10	30	12	82	24	115
eenverdiener	36	28	3	166	6	181
tweeverdieners	136	54	60	218	78	271
<i>woonsituatie ouder</i>						
alleen	100	35	58	166	71	206
met kinderen	274	36	51	150	66	181
met partner en kinderen	65	46	57	186	72	216
met partner	58	47	48	210	74	276
<i>bezigheden kinderen</i>						
mbo	66	32	54	107	59	119
ho	224	37	50	208	66	250
mbo+ho	49	49	65	168	110	271
po/vo+mbo	38	42	82	92	98	99
po/vo+ho	93	39	43	164	48	191
po/vo+mbo+ho	27	44	41	45	65	61
<i>aantal studerende kinderen</i>						
1	317	34	42	182	42	182
2	161	47	74	134	116	230
3>	19	42	49	130	104	292
<i>studielening IBG</i>						
geen kinderen						
SF-rl	189	47	65	162	81	186
minimaal één kind SF-rl	308	33	46	166	61	211
<i>steekproef</i>						
totaal	497	38	53	165	69	202

De gemiddelden (in € per maand per gezin) zijn berekend op basis van alle scores van gescheiden gezinnen: indien ex-partner niet bijdraagt is de waarde '0' toegekend. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 43: Hoogte bijdrage ex-partner aan studerende kinderen (betreft alleen gescheiden gezinnen waar ex-partner bijdraagt)

	aantal gescheiden ge- zinnen waar ex-partner bijdraagt	% ex-partner draagt bij	bijdrage ex- partner (gemiddeld € per studerend kind)	bijdrage andere ouder (gemiddeld € per studerend kind)	bijdrage ex-partner (totaal € studerende kinderen)	bijdrage andere ouder (totaal € studerende kinderen)
<i>SES</i>						
laag	58	100	133	144	165	160
midden	74	100	143	140	195	199
hoog	42	100	149	232	185	293
<i>arbeidssituatie gezin</i>						
niet werkend	3	100	40	111	80	222
eenverdiener	10	100	10	167	20	167
tweeverdieners	74	100	110	174	143	242
<i>woonsituatie ouder</i>						
alleen	35	100	167	201	202	234
met kinderen	99	100	141	146	183	187
met partner en kinderen	30	100	123	146	156	167
met partner	27	100	103	160	158	267
<i>bezigheden kinderen</i>						
mbo	21	100	170	163	186	190
ho	82	100	138	191	181	241
mbo+ho	24	100	134	137	224	262
po/vo+mbo	16	100	194	78	232	94
po/vo+ho	36	100	112	170	124	185
po/vo+mbo+ho	12	100	92	38	147	60
<i>aantal studerende kinderen</i>						
1	107	100	125	164	125	164
2	76	100	158	160	247	261
3>	8	100	117	57	247	194
<i>studielening IBG</i>						
geen kinderen						
SF-rl	89	100	137	159	172	188
minimaal één kind SF-rl	102	100	138	158	184	218
<i>steekproef</i>						
totaal	191	100	138	158	179	204

De gemiddelden (in € per maand per gezin) zijn berekend op basis van gescheiden gezinnen: waar ex-partner daadwerkelijk bijdraagt. Gezinnen waar ex-partner niet bijdraagt zijn in deze tabel achterwege gelaten. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 44: Percentage dat ex-partner bijdraagt aan het totale inkomen van studerende kinderen en percentage dat andere (natuurlijke) ouder bijdraagt aan inkomen van studerende kinderen

	aantal gescheiden gezinnen waar ex-partner bijdraagt	% ex-partner draagt bij	bijdrage ex-partner (gemiddeld € per studerend kind)	bijdrage andere ouder (gemiddeld € per studerend kind)
<i>SES</i>				
laag	58	100	36	44
midden	74	100	37	51
hoog	42	100	36	52
<i>arbeidssituatie gezin</i>				
niet werkend	3	100	26	74
eenverdiener	10	100	24	92
tweeverdieners	74	100	30	51
<i>woonsituatie ouder</i>				
alleen	35	100	48	50
met kinderen	99	100	31	44
met partner en kinderen	30	100	30	53
met partner	27	100	46	60
<i>bezigheden kinderen</i>				
mbo	21	100	36	56
ho	82	100	40	53
mbo+ho	24	100	40	49
po/vo+mbo	16	100	34	43
po/vo+ho	36	100	26	43
po/vo+mbo+ho	12	100	36	27
<i>aantal studerende kinderen</i>				
1	107	100	29	49
2	76	100	45	50
3>	8	100	25	41
<i>studielening IBG</i>				
geen kinderen SF-rl	89	100	45	51
minimaal één kind SF-rl	102	100	29	48
<i>steekproef</i>				
totaal	191	100	36	49

Betreft alleen gescheiden gezinnen waar ex-partner bijdraagt. De percentages (in € per maand per gezin) zijn berekend op basis van gescheiden gezinnen: waar ex-partner daadwerkelijk bijdraagt. Bedragen kunnen vanwege wisselende aantallen niet worden opgeteld. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 45: Overige inkomsten studerende kinderen (alleen indien inkomstenbron van toepassing is)

	basisbeurs	aanvullende beurs	studielening	studielening overig	arbeid	uitkering	overige in- komsten
<i>SES</i>							
laag	127	177	281	717	189	267	144
midden	144	158	281	836	193	338	186
hoog	163	142	276	189	197	276	175
<i>arbeidssituatie gezin</i>							
niet werkend	164	195	269		234		142
eenverdiener	146	175	303	830	200	290	151
tweeverdieners	146	152	272	593	187	367	186
<i>woonsituatie ouder</i>							
alleen	221	193	335	190	211	327	137
met kinderen	108	200	271	105	200	229	176
met partner en kinderen	130	162	257	450	186	336	175
met partner	228	190	346	1047	223	334	151
<i>bezigheden kinderen</i>							
mbo	113	213	256	150	152	437	299
ho	164	161	308	384	206	253	157
mbo+ho	123	168	308	435	197	441	168
po/vo+mbo	107	188	228		160	177	143
po/vo+ho	149	159	236	917	189	20	146
po/vo+mbo+ho	137	191	221		181	468	164
<i>aantal studerende kinderen</i>							
1	142	177	273	743	192	256	154
2	149	164	286	254	194	282	184
3>	157	158	301	1050	203	776	167
<i>studielening IBG</i>							
geen kinderen							
SF-rl	141	173		278	184	287	180
minimaal één kind SF-rl	152	167	280	725	205	301	158
<i>steekproef</i>							
totaal	146	170	280	555	194	293	169

De gemiddelden (in € per maand per gezin) zijn berekend op basis van valide scores: alleen die gezinnen waar de inkomstenbron ook daadwerkelijk ten minste voor één studerend kind van toepassing is. Voor het exacte aantal valide scores zie tabel 5. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 46: Overige inkomsten studerende kinderen (alle gezinnen)

	basisbeurs	aanvullende beurs	studielening	studielening overig	arbeid	uitkering	overige in- komsten
<i>SES</i>							
laag	87	67	91	5	96	3	6
midden	97	30	91	7	93	4	11
hoog	115	9	85	2	98	2	12
<i>arbeidssituatie gezin</i>							
niet werkend	110	77	100	0	115	0	10
eenverdiener	91	41	99	6	97	2	8
tweeverdieners	105	26	85	5	98	2	11
<i>woonsituatie ouder</i>							
alleen	111	40	139	4	76	28	16
met kinderen	69	50	94	0	102	10	11
met partner en kinderen	96	38	78	3	97	1	10
met partner	118	21	113	10	84	3	7
<i>bezigheden kinderen</i>							
mbo	87	50	67	1	63	10	19
ho	100	26	100	3	94	4	8
mbo+ho	91	48	91	2	113	4	16
po/vo+mbo	88	52	60	0	82	3	7
po/vo+ho	105	35	84	11	94	0	5
po/vo+mbo+ho	97	65	59	0	108	3	10
<i>aantal studerende kinderen</i>							
1	92	33	80	4	83	2	7
2	107	38	94	3	109	4	13
3>	111	46	139	13	108	6	12
<i>studielening IBG</i>							
geen kinderen							
SF-rl	108	40	0	2	93	4	10
minimaal één kind SF-rl	89	32	177	7	95	3	8
<i>steekproef</i>							
totaal	98	36	89	4	94	3	9

De gemiddelden (in € per maand per gezin) zijn berekend voor alle gezinnen; indien een inkomstenbron niet van toepassing is, is de waarde '0' toegekend. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 47: Inkomsten studerende kinderen per gezin geclusterd en totale inkomsten (alleen indien inkomstenbron van toepassing is)

	bijdrage ouders (gem studerende kinderen)	bijdrage ouders (totaal studerende kinderen)	studie-financiering	arbeid	overige inkomsten	totale inkomsten studerende kinderen (gem)
<i>SES</i>						
laag	298	395	285	189	238	529
midden	376	534	269	193	291	606
hoog	474	728	243	197	183	710
<i>arbeidssituatie gezin</i>						
niet werkend	381	482	353	234	142	611
eenverdiener	376	502	295	200	249	599
tweeverdieners	412	621	247	187	245	638
<i>woonsituatie ouder</i>						
alleen	391	488	399	211	219	659
met kinderen	364	491	264	200	205	557
met partner en kinderen	372	546	244	186	214	578
met partner	450	639	350	223	317	722
<i>bezigheden kinderen</i>						
mbo	347	412	236	152	320	508
ho	428	618	286	206	204	659
mbo+ho	336	593	241	197	200	547
po/vo+mbo	344	369	227	160	152	504
po/vo+ho	355	473	274	189	335	596
po/vo+mbo+ho	368	618	249	181	190	564
<i>aantal studerende kinderen</i>						
1	402	402	270	192	233	612
2	379	721	261	194	208	605
3>	342	957	292	203	347	584
<i>studielening IBG</i>						
geen kinderen						
SF-rl	412	578	184	184	209	569
minimaal één kind SF-rl	368	544	356	205	254	647
<i>steekproef</i>						
totaal	389	560	268	194	231	608

De gemiddelden (in € per maand per gezin) zijn berekend voor die gezinnen waar de inkomstenbron ten minste op één studerende van toepassing is. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 48: Inkomsten studerende kinderen per gezin geclusterd en totale inkomsten (alle gezinnen: N=4994)

	bijdrage ouders (gem studerende kinderen)	bijdrage ouders (totaal studerende kinderen)	studie- financiering	arbeid	overige in- komsten	totale inkom- sten studeren- de kinderen (gem)
<i>SES</i>						
laag	209	278	231	96	15	529
midden	316	449	202	93	22	606
hoog	438	673	189	98	15	710
<i>arbeidssituatie gezin</i>						
niet werkend	230	290	280	115	10	611
eenverdiener	300	401	217	97	15	599
tweeverdieners	352	530	197	98	17	638
<i>woonsituatie ouder</i>						
alleen	301	375	264	76	45	659
met kinderen	264	356	199	102	20	557
met partner en kinderen	295	433	198	97	14	578
met partner	413	585	229	84	20	722
<i>bezigheden kinderen</i>						
mbo	231	273	201	63	30	508
ho	367	529	208	94	15	659
mbo+ho	269	473	199	113	22	547
po/vo+mbo	219	235	197	82	10	504
po/vo+ho	288	384	216	94	17	596
po/vo+mbo+ho	286	480	201	108	13	564
<i>aantal studerende kinderen</i>						
1	311	311	205	83	14	612
2	327	622	206	109	19	605
3>	292	816	235	108	31	584
<i>studielening IBG</i>						
geen kinderen						
SF-rl	331	465	146	93	16	569
minimaal één kind SF-rl	300	444	267	95	18	647
<i>steekproef</i>						
totaal	316	454	207	94	17	608

De gemiddelden (in € per maand per gezin) zijn berekend voor alle gezinnen; indien een inkomstenbron niet van toepassing is, is de waarde '0' toegekend. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 49: Percentage gezinnen waarin afspraken zijn gemaakt over verdeling ouderlijke bijdrage en wenselijke verdeling over verschillende uitgavenposten (totaal aantal gezinnen met afspraken over verdeling=1492)

	gezinnen met afspraken over verdeling ouderlijke bijdrage		% gewenste besteding aan diverse posten			
	aantal	% van totaal	% levenson- derhoud	% woon- lasten	% college- geld	% overige studiekosten
<i>SES</i>						
laag	398	28	31	21	32	16
midden	491	35	28	23	33	16
hoog	498	37	23	29	32	16
<i>arbeidssituatie gezin</i>						
niet werkend	23	21	34	18	32	16
eenverdiener	231	32	30	24	33	13
tweeverdieners	870	36	26	25	33	17
<i>woonsituatie ouder</i>						
alleen	42	21	32	23	30	15
met kinderen	126	26	36	24	27	13
met partner en kinderen	1028	33	29	22	33	17
met partner	296	30	21	32	32	15
<i>bezigheden kinderen</i>						
mbo	121	33	41	21	23	16
ho	678	29	25	27	33	16
mbo+ho	209	39	28	22	33	16
po/vo+mbo	84	37	31	22	24	23
po/vo+ho	332	35	28	24	32	15
po/vo+mbo+ho	68	32	31	19	36	14
<i>aantal studerende kinderen</i>						
1	839	33	28	25	30	16
2	605	41	27	23	35	15
3>	48	17	27	30	29	15
<i>studielening IBG</i>						
geen kinderen SF-rl	760	36	28	24	31	17
minimaal één kind SF-rl	732	34	27	25	33	15
<i>steekproef</i>						
totaal	1492	31	28	25	32	16

Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 50: Aantal ouders dat geld leent aan studerende kinderen en condities lenen (%)

	aantal gezinnen met lening aan stu- derenden	% geen voor- waarden	% geen tijd voor werk	% alle tijd voor studie	% zelf bij- verdie- nen	% bin- nen be- paalde tijd af- stude- ren	% meteen na af- studen terug- betalen	% rente	% ren- teloos	% te- rug- betalen indien betaald werk	% ande- re voor- waarden
<i>SES</i>											
laag	106	25	2	8	30	17	8	0	45	43	9
midden	115	23	1	7	31	19	3	1	55	39	22
hoog	102	25	0	3	17	9	3	3	56	44	21
<i>arbeidssituatie gezin</i>											
niet werkend	14	29	0	14	21	7	0	0	43	50	7
eenverdiener	58	34	3	5	24	17	10	0	43	34	14
tweeverdieners	175	21	1	3	29	15	5	1	61	47	18
<i>woonsituatie ouder</i>											
alleen	16	44	0	13	19	6	6	13	25	31	13
met kinderen	51	29	0	12	29	18	4	0	47	25	29
met partner en kinderen	192	21	1	4	28	14	6	1	54	45	17
met partner	95	26	1	7	21	15	3	2	51	49	11
<i>bezigheden kinderen</i>											
mbo	29	21	3	7	21	17	10	3	41	41	21
ho	160	29	0	6	27	14	2	2	47	43	16
mbo+ho	62	21	0	10	26	15	6	0	61	47	16
po/vo+mbo	20	25	5	5	40	10	5	0	50	35	10
po/vo+ho	74	19	1	4	20	16	9	1	53	43	20
po/vo+mbo+ho	9	33	0	0	22	0	0	0	67	22	22
<i>aantal studerende kinderen</i>											
1	182	24	2	9	27	18	3	2	46	46	17
2	144	25	0	5	26	9	8	0	58	40	17
3>	28	25	0	0	18	18	0	7	50	32	21
<i>studielening IBG</i>											
geen kinderen											
SF-rl	101	24	1	5	27	10	5	3	49	40	18
minimaal één kind SF-rl	253	24	1	7	25	16	5	1	52	44	17
<i>steekproef</i>											
totaal	354	24	1	6	26	14	5	1	51	43	17

Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 51: Aantal ouders dat geld geeft aan studerende kinderen en condities financiële bijdrage (%)

	aantal gezinnen met financiële bijdrage aan studerenden	% geen voorwaarden	% geen tijd voor werk	% alle tijd voor studie	% zelf bij- verdienen	% binnen bepaalde tijd afstuderen	% andere voorwaarden
<i>SES</i>							
laag	1026	51	0	12	31	17	10
midden	1156	52	1	8	28	23	13
hoog	1189	54	2	8	24	28	12
<i>arbeidssituatie gezin</i>							
niet werkend	65	57	0	5	20	17	12
eenverdiener	568	52	1	10	23	24	13
tweeverdieners	2065	52	1	8	30	24	11
<i>woonsituatie ouder</i>							
alleen	109	56	1	7	20	21	9
met kinderen	342	49	1	11	27	18	14
met partner en kinderen	2489	52	1	9	29	22	12
met partner	741	55	1	10	23	27	10
<i>bezigheden kinderen</i>							
mbo	251	47	0	12	29	16	13
ho	1804	55	1	9	24	24	11
mbo+ho	473	52	1	11	35	25	11
po/vo+mbo	173	46	1	12	32	11	16
po/vo+ho	801	51	1	8	26	24	12
po/vo+mbo+ho	179	55	1	8	30	21	13
<i>aantal studerende kinderen</i>							
1	2113	49	1	9	25	21	11
2	1324	56	1	9	30	24	13
3>	244	61	1	10	30	29	12
<i>studielening IBG</i>							
geen kinderen							
SF-rl	1875	52	1	8	26	22	12
minimaal één kind SF-rl	1806	53	1	10	28	24	11
<i>steekproef</i>							
totaal	3681	53	1	9	27	23	12

Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 52: Aantal gezinnen met studerenden die bijverdienen en oordeel ouders (gemiddelden) over bijbaan

	aantal gezinnen met stude- renden die bijverdienen	stimuleren werken voor werk- ervaring	stimuleren werken voor inkomsten	zelf verant- woordelijk voor studie- kosten	naast werken ook voldoende tijd voor studie	werken naast studie noodzakelijk kwaad	werken naast studie onverstandig
<i>SES</i>							
laag	923	3,1	3,1	2,9	4,7	3,8	2,0
midden	952	3,0	2,9	2,6	4,7	3,5	2,0
hoog	924	3,0	2,7	2,3	4,6	3,1	1,9
<i>arbeidssituatie gezin</i>							
niet werkend	59	3,1	2,9	3,1	4,7	3,5	2,3
eenverdiener	472	3,0	2,9	2,7	4,6	3,4	2,1
tweeverdieners	1720	3,1	2,9	2,5	4,7	3,5	1,9
<i>woonsituatie ouder</i>							
alleen	110	2,9	2,9	2,7	4,6	3,6	2,3
met kinderen	309	3,1	3,1	2,8	4,6	3,7	2,1
met partner en kinderen	2061	3,1	3,0	2,6	4,7	3,4	1,9
met partner	565	2,9	2,7	2,7	4,6	3,5	2,2
<i>bezigheden kinderen</i>							
mbo	195	3,1	3,1	2,7	4,6	3,4	2,0
ho	1433	3,0	2,8	2,6	4,6	3,5	2,1
mbo+ho	431	3,2	3,1	2,6	4,7	3,6	2,0
po/vo+mbo	136	3,3	3,3	2,6	4,8	3,5	1,8
po/vo+ho	676	3,0	2,9	2,7	4,6	3,4	2,0
po/vo+mbo+ho	174	3,2	3,2	2,9	4,6	3,4	2,0
<i>aantal studerende kinderen</i>							
1	1582	3,1	3,0	2,6	4,7	3,5	2,0
2	1223	3,0	2,9	2,6	4,6	3,5	2,0
3>	240	3,0	3,0	2,9	4,7	3,4	2,1
<i>studiesituatie IBG</i>							
geen kinderen							
SF-rl	1511	3,0	2,8	2,4	4,7	3,4	1,9
minimaal één kind SF-rl	1534	3,1	3,0	2,8	4,6	3,6	2,1
<i>steekproef</i>							
totaal	3045	3,0	2,9	2,6	4,7	3,5	2,0

Oordeel ouders over bijbaan: gemiddelden: 1=absoluut mee oneens; 5=absoluut mee eens. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 53: Aantal gezinnen met studerenden die bijverdienen en oordeel ouders (% eens) over bijbaan

	aantal gezinnen met stude- renden die bijverdienen	stimuleren werken voor werk- ervaring	stimuleren werken voor inkomsten	zelf verant- woordelijk voor studie- kosten	naast werken ook voldoende tijd voor studie	werken naast studie noodzakelijk kwaad	werken naast studie onverstandig
<i>SES</i>							
laag	923	42	41	35	92	64	11
midden	952	41	38	28	93	58	10
hoog	924	40	32	19	92	44	9
<i>arbeidssituatie gezin</i>							
niet werkend	59	34	34	37	93	49	20
eenverdiener	472	41	41	31	92	52	12
tweeverdieners	1720	41	36	25	93	55	9
<i>woonsituatie ouder</i>							
alleen	110	39	40	33	92	59	14
met kinderen	309	43	41	31	89	62	11
met partner en kinderen	2061	41	38	26	93	54	9
met partner	565	37	32	31	92	56	15
<i>bezigheden kinderen</i>							
mbo	195	41	46	30	91	55	11
ho	1433	39	34	27	93	55	12
mbo+ho	431	43	39	25	91	56	10
po/vo+mbo	136	47	51	25	96	60	9
po/vo+ho	676	40	37	30	92	55	8
po/vo+mbo+ho	174	45	43	36	91	52	8
<i>aantal studerende kinderen</i>							
1	1582	42	40	29	93	58	11
2	1223	39	35	25	91	53	10
3>	240	39	37	34	95	47	10
<i>studiesituatie IBG</i>							
geen kinderen							
SF-rl	1511	39	34	22	93	52	10
minimaal één kind SF-rl	1534	42	41	33	92	59	11
<i>steekproef</i>							
totaal	3045	41	38	28	92	55	10

Oordeel ouders over bijbaan: percentage ouders dat aspecten over betaalde arbeid door studenten onderschrijft. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 54: Aantal gezinnen met studerenden die bijverdienen, verdienen, aantal uren werk en oordeel ouders over financiële situatie studerende kinderen

	aantal gezin- nen met stude- renden die bij- verdienen	inkomsten uit arbeid (€ per maand)	uren werk per week	financiële situatie kinderen		
				overwegend slecht	redelijk	overwegend goed
<i>SES</i>						
laag	923	96	10,7	31	67	1
midden	952	93	10,9	27	71	2
hoog	924	98	10,8	20	76	3
<i>arbeidssituatie gezin</i>						
niet werkend	59	115	12,8	43	57	0
eenverdiener	472	97	11,0	34	64	2
tweeverdieners	1720	98	10,5	23	75	2
<i>woonsituatie ouder</i>						
alleen	110	76	11,8	39	60	1
met kinderen	309	102	12,1	43	56	1
met partner en kinderen	2061	97	10,3	24	74	3
met partner	565	84	12,1	28	71	1
<i>bezigheden kinderen</i>						
mbo	195	63	11,0	36	64	0
ho	1433	94	11,2	25	73	2
mbo+ho	431	113	11,2	31	65	4
po/vo+mbo	136	82	10,5	33	66	1
po/vo+ho	676	94	10,3	25	73	2
po/vo+mbo+ho	174	108	10,3	29	67	3
<i>aantal studerende kinderen</i>						
1	1582	83	11,0	25	75	0
2	1223	109	10,8	30	67	4
3>	240	108	11,0	28	60	13
<i>studielening IBG</i>						
geen kinderen						
SF-rl	1511	93	10,5	21	77	2
minimaal één kind SF-rl	1534	95	11,3	33	65	2
<i>steekproef</i>						
totaal	3045	94	10,9	27	71	2

Oordeel ouders financiële situatie kinderen gebaseerd op gemiddelden over alle studerende kinderen per gezin: slecht (score 1-2,5), redelijk (score 2,5-3,5) en goed (score 3,5-5). Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 55: Aantal gezinnen met ten minste één studerend kind van ex-partner, percentage ex-partners dat bijdraagt, bijdrage ex-partner gemiddeld per kind en totaal alle kinderen en tevredenheid over financiële regeling

	aantal gescheiden gezinnen	% ex- partner draagt bij	bijdrage ex- partner (ge- middeld € per stude- rend kind)	bijdrage ex-partner (totaal € stu- derende kin- deren)	tevredenheid financiële regeling ex-partner		
					overwegend ontevreden	redelijk tevreden	tevreden
<i>SES</i>							
laag	182	19	188	234	47	31	21
midden	153	29	234	321	46	22	33
hoog	87	24	209	258	41	22	37
<i>arbeidssituatie gezin</i>							
niet werkend	10	11	120	240	40	20	40
eenverdiener	36	12	100	200	47	31	22
tweeverdieners	136	24	169	221	41	18	40
<i>woonsituatie ouder</i>							
alleen	100	26	292	353	45	21	34
met kinderen	274	31	203	262	49	29	22
met partner en kinderen	65	9	167	213	51	17	32
met partner	58	14	232	355	38	25	38
<i>bezigheden kinderen</i>							
mbo	66	20	324	355	58	20	22
ho	224	16	217	286	41	27	32
mbo+ho	49	44	178	299	63	14	22
po/vo+mbo	38	31	310	372	37	21	42
po/vo+ho	93	30	149	166	52	27	22
po/vo+mbo+ho	27	44	220	353	41	44	15
<i>aantal studerende kinderen</i>							
1	317	34	203	203	49	26	25
2	161	47	235	368	45	22	33
3>	19	42	156	329	47	32	21
<i>studielening IBG</i>							
geen kinderen							
SF-rl	189	47	230	289	38	29	34
minimaal één kind SF-rl	308	33	201	269	53	23	24
<i>steekproef</i>							
totaal	497	19	214	277	47	25	27

Bijdrage ex-partners betreft alleen de bijdrage aan studerende kinderen in € per maand. Tevredenheid: ontevreden (score 1-2,5), redelijk tevreden (score 2,5-3,5) en tevreden (score 3,5-5). Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 56: Gemiddeld gezinsinkomen, vaste lasten, percentage bijdrage aan studerende kinderen, totale bijdrage aan studerende kinderen en inkomsten studerenden (N=4172)

	gezamenlijk inkomen ouders	totaal vaste lasten	percentage in- komen naar studerende kin- deren	bijdrage ouders (totaal studerende kinderen)	totale inkomsten stu- derende kinde- ren (gem)
<i>SES</i>					
laag	1831	1323	19	278	529
midden	2646	1631	20	449	606
hoog	4020	2230	19	673	710
<i>arbeidssituatie gezin</i>					
niet werkend	1609	1335	18	290	611
eenverdiener	2439	1675	18	401	599
tweeverdieners	3306	1847	20	530	638
<i>woonsituatie ouder</i>					
alleen	1991	1213	19	375	659
met kinderen	1764	1345	21	356	557
met partner en kinderen	2850	1776	20	433	578
met partner	3300	1755	18	585	722
<i>bezigheden kinderen</i>					
mbo	2351	1506	18	273	508
ho	2909	1681	19	529	659
mbo+ho	2677	1670	23	473	547
po/vo+mbo	2378	1674	21	235	504
po/vo+ho	2867	1827	19	384	596
po/vo+mbo+ho	2541	1851	21	480	564
<i>aantal studerende kinderen</i>					
1	2677	1631	18	311	612
2	2895	1791	21	622	605
3>	2967	1925	24	816	584
<i>studielening IBG</i>					
geen kinderen SF-rl	2855	1678	20	465	569
minimaal één kind SF-rl	2706	1737	19	444	647
<i>steekproef</i>					
totaal	2780	1702	19	454	608

Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 57: Consequenties studie kinderen voor eigen bestedingspatroon ouders

	aantal gezinnen met financiële bijdrage aan studerende kinderen	geen consequenties	gespaard	meer werken	partner meer werken	bezuiniging levensonderhoud	bezuiniging luxe	bezuiniging uitstapjes	geleend voor studie kinderen	minder sparen	geleend voor eigen levensonderhoud
<i>SES</i>											
laag	1038	8	13	23	17	22	59	60	6	62	8
midden	1167	7	15	22	18	21	58	56	7	65	6
hoog	1195	14	20	17	16	13	45	44	5	59	5
<i>arbeidssituatie gezin</i>											
niet werkend	65	15	20	1	3	32	53	52	8	45	17
eenverdiener	573	11	15	14	8	23	59	59	7	59	8
tweeverdieners	2080	9	17	25	24	15	50	49	5	64	4
<i>woonsituatie ouder</i>											
alleen	113	8	18	22	1	26	57	50	7	55	6
met kinderen	353	10	9	20	2	33	65	64	8	53	14
met partner en kinderen	2503	9	17	21	19	18	54	55	6	63	6
met partner	749	13	17	16	16	15	47	42	4	60	3
<i>bezigheden kinderen</i>											
mbo	256	15	9	21	13	22	52	48	5	51	5
ho	1818	12	18	18	15	16	50	48	5	61	5
mbo+ho	477	7	15	24	19	21	57	60	8	65	8
po/vo+mbo	177	8	11	28	13	23	57	55	7	60	10
po/vo+ho	810	7	19	20	18	20	56	57	6	63	7
po/vo+mbo+ho	180	5	15	23	21	34	69	65	11	64	10
<i>aantal studerende kinderen</i>											
1	2135	11	15	19	14	18	50	51	5	59	5
2	1337	8	18	22	19	20	57	57	7	66	7
3>	246	7	14	25	25	27	67	64	9	62	13
<i>studielening IBG</i>											
geen kinderen											
SF-rl	1889	11	20	20	16	16	51	50	3	62	4
minimaal één kind SF-rl	1829	7	13	21	17	23	58	58	8	62	9
<i>steekproef</i>											
totaal	3718	10	16	20	16	19	53	53	6	61	6

Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 58: Oordeel over draagkracht ouders en verantwoordelijkheid voor financiering opleiding en kosten levensonderhoud studerenden (N=4162)

	clustering ouders op basis van draagkracht en oordeel verantwoordelijkheid voor studie (rij%)					
	draagkracht ouders (gemiddelden: onvoldoende vs. voldoende)	verantwoordelijkheid kosten (gemiddelden: student vs. ouders)	draagkracht hoog/ ouders verantwoordelijk	draagkracht hoog/ student verantwoordelijk	draagkracht laag/ ouders verantwoordelijk	draagkracht laag/ student verantwoordelijk
<i>SES</i>						
laag	4,1	5,6	13	8	30	49
midden	4,9	6,0	23	14	29	33
hoog	6,3	6,4	44	18	19	18
<i>arbeidssituatie gezin</i>						
niet werkend	3,8	5,2	13	15	17	56
eenverdiener	4,7	5,9	22	12	28	38
tweeverdieners	5,5	6,1	31	15	25	29
<i>woonsituatie ouder</i>						
alleen	3,9	5,8	19	7	30	45
met kinderen	3,8	5,8	15	7	33	45
met partner en kinderen	5,1	6,0	26	13	26	35
met partner	5,6	6,0	33	17	20	29
<i>bezigheden kinderen</i>						
mbo	4,5	5,7	22	9	25	44
ho	5,3	6,0	29	16	24	31
mbo+ho	4,7	5,8	19	13	28	39
po/vo+mbo	4,6	6,2	22	6	34	38
po/vo+ho	4,8	6,0	26	11	27	35
po/vo+mbo+ho	4,2	5,9	19	8	30	43
<i>aantal studerende kinderen</i>						
1	5,0	6,0	26	13	26	35
2	4,9	5,9	25	14	26	36
3>	4,5	5,8	19	13	29	38
<i>studielening IBG</i>						
geen kinderen						
SF-rl	5,4	6,2	32	14	26	28
minimaal één kind SF-rl						
SF-rl	4,5	5,7	19	12	27	42
<i>steekproef</i>						
totaal	5,0	6,0	26	13	26	35

Eerste twee kolommen: gemiddelde scores op schaal (1-10); laatste vier kolommen: clustering ouders in vier groepen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 59: Oordeel van ouders over verdeling inkomsten studenten (1=vooral voor levensonderhoud; 10=vooral bedoeld voor studie: N=4237)

	inkomsten studerenden (lenen, werken)	% inkomsten studerenden bedoeld voor studie	bijdrage ouders (financiële bijdrage, natura)	% bijdrage ouders bedoeld voor studie	bijdrage overheid (SF)	% bijdrage overheid bedoeld voor studie
<i>SES</i>						
laag	5,0	26	4,7	22	8,4	77
midden	4,4	20	4,9	25	8,4	76
hoog	4,1	18	5,3	28	8,0	70
<i>arbeidssituatie gezin</i>						
niet werkend	4,6	20	4,8	23	7,6	64
eenverdiener	4,7	24	4,6	22	8,2	72
tweeverdieners	4,4	20	5,1	27	8,3	75
<i>woonsituatie ouder</i>						
alleen	4,4	16	5,4	29	8,0	68
met kinderen	4,9	26	4,6	21	8,3	77
met partner en kinderen	4,6	23	4,9	24	8,3	76
met partner	4,1	17	5,1	27	8,0	69
<i>bezigheden kinderen</i>						
mbo	4,9	26	4,6	21	8,2	74
ho	4,4	21	5,1	27	8,2	73
mbo+ho	4,3	18	4,8	24	8,4	78
po/vo+mbo	4,7	24	4,6	17	8,4	77
po/vo+ho	4,5	22	4,9	24	8,3	75
po/vo+mbo+ho	5,0	28	4,7	23	8,3	75
<i>aantal studerende kinderen</i>						
1	4,6	22	4,9	24	8,3	75
2	4,4	20	5,0	26	8,2	73
3>	4,5	22	4,7	22	8,3	75
<i>studiesituatie IBG</i>						
geen kinderen						
SF-rl	4,3	19	5,0	26	8,3	76
minimaal één kind SF-rl	4,7	23	4,8	24	8,2	73
<i>steekproef</i>						
totaal	4,5	22	4,9	25	8,3	74

Gemiddelden op schalen 1-10 (levensonderhoud vs. studie). Percentages bijdrage/inkomsten bedoeld voor studie: score 7 en hoger.

Tabel 60: Oordeel van ouders afsluiten studielening bij IB-Groep (percentages: N=4234)

	voorstander		voorstander onder voorwaarde		tegenstander	
	N	%	N	%	N	%
<i>SES</i>						
laag	168	12	951	71	228	17
midden	196	15	928	70	209	16
hoog	223	17	876	68	195	15
<i>arbeidssituatie gezin</i>						
niet werkend	20	20	58	57	24	24
eenverdiener	92	13	469	68	132	19
tweeverdieners	355	15	1628	70	347	15
<i>woonsituatie ouder</i>						
alleen	34	20	109	64	28	16
met kinderen	64	15	288	67	78	18
met partner en kinderen	396	14	1910	70	437	16
met partner	137	15	614	69	139	16
<i>bezigheden kinderen</i>						
mbo	32	10	220	72	54	18
ho	307	15	1386	69	323	16
mbo+ho	63	13	348	71	82	17
po/vo+mbo	25	12	137	66	47	22
po/vo+ho	159	18	631	70	111	12
po/vo+mbo+ho	31	15	135	67	36	18
<i>aantal studerende kinderen</i>						
1	326	15	1538	69	360	16
2	217	15	982	70	213	15
3>	51	19	179	67	38	14
<i>studielening IBG</i>						
geen kinderen						
SF-rl	108	6	1358	72	423	22
minimaal één kind SF-rl	486	24	1341	67	188	9
<i>steekproef</i>						
totaal	631	15	2921	69	682	16

Tabel 61: Belangrijkste argumenten voorstanders studielening IB-Groep (N=631)

	investeren in eigen toekomst	onvol- doende draag- kracht	kinderen voor zich- zelf zorgen	lenen is normaal	lening ge- makkelijk terug betalen	meer tijd voor studie	leenvoor- waarden gunstig	afhanke- lijkheid ouders niet goed
<i>SES</i>								
laag	70	54	81	19	68	60	69	58
midden	79	38	78	26	73	59	72	56
hoog	79	16	75	22	67	62	69	53
<i>arbeidssituatie gezin</i>								
niet werkend	45	70	65	25	60	55	40	70
eenverdiener	75	42	80	25	65	68	68	60
tweeverdieners	77	28	77	22	68	58	70	52
<i>woonsituatie ouder</i>								
alleen	65	47	76	6	44	50	62	41
met kinderen	66	58	68	19	63	55	63	44
met partner en kinderen	75	35	76	24	67	59	68	56
met partner	84	25	82	21	74	65	72	60
<i>bezigheden kinderen</i>								
mbo	59	47	69	28	50	56	53	47
ho	78	30	78	21	71	61	72	55
mbo+ho	79	29	76	29	62	54	65	59
po/vo+mbo	76	40	80	24	44	52	48	36
po/vo+ho	72	44	76	17	68	58	70	59
po/vo+mbo+ho	71	48	68	39	71	58	68	55
<i>aantal studerende kinderen</i>								
1	75	36	76	18	66	59	69	53
2	76	34	72	24	69	58	69	57
3>	76	39	88	35	67	61	73	57
<i>studielening IBG</i>								
geen kinderen								
SF-rl	70	23	69	20	66	51	56	41
minimaal één kind SF-rl	76	38	77	23	67	60	72	57
<i>steekproef</i>								
totaal	75	36	77	22	67	60	68	55

Percentages ouders die weergegeven argumenten voor lenen onderschrijven (score 4 en 5).

Tabel 62: Belangrijkste argumenten voorstanders studielening IB-Groep onder bepaalde voorwaarden (N=2921)

	indien voldoende baan-kansen	indien echt nodig	bij onvoldoende draagkracht ouders	indien geen recht op beurs	voor stage	voor extra luxe	voor studie buitenland	voor studierelaterde producten
<i>SES</i>								
laag	68	85	81	61	61	6	55	60
midden	69	87	79	69	72	7	63	66
hoog	70	82	72	70	71	8	67	69
<i>arbeidssituatie gezin</i>								
niet werkend	79	91	89	65	70	9	61	70
eenverdiener	67	85	79	65	69	7	60	69
tweeverdieners	69	84	78	67	68	6	62	65
<i>woonsituatie ouder</i>								
alleen	62	86	77	72	76	8	73	66
met kinderen	70	85	78	68	67	8	62	64
met partner en kinderen	69	85	79	65	65	6	59	64
met partner	70	84	76	70	75	7	69	70
<i>bezigheden kinderen</i>								
mbo	66	81	79	50	59	5	60	65
ho	70	85	78	71	71	7	65	67
mbo+ho	67	86	78	67	67	6	59	64
po/vo+mbo	67	88	86	52	54	2	49	62
po/vo+ho	70	84	76	67	69	7	62	65
po/vo+mbo+ho	72	85	79	67	64	4	55	59
<i>aantal studerende kinderen</i>								
1	69	85	79	64	67	7	60	65
2	69	84	78	70	70	7	64	65
3>	74	92	72	74	69	5	66	69
<i>studielening IBG</i>								
geen kinderen								
SF-rl	68	86	82	65	67	6	60	62
minimaal één kind SF-rl	71	84	74	69	69	7	64	69
<i>steekproef</i>								
totaal	69	85	78	66	68	7	62	65

Percentages ouders die weergegeven argumenten voor lenen onder voorwaarden onderschrijven (score 4 en 5).

Tabel 63: Belangrijkste argumenten tegenstanders studielening IB-Groep (N=682)

	ouders verant- woor- delijk voor oplei- ding	over- heid verant- woorde- lijk	gevol- gen niet over- zien	tegen- stander van le- nen	werken voor extra geld	studie- lening duur	leenvoo- rwaar- den ongun- stig	schul- den on- ver- standig	baan- kansen slecht	studie- beurs vol- doende	
<i>SES</i>											
laag	45	85	92	89	89	41	76	37	99	57	21
midden	54	92	92	86	89	40	69	36	97	57	14
hoog	67	91	84	80	82	31	61	31	96	55	10
<i>arbeidsituatie gezin</i>											
niet werkend	46	92	96	75	83	38	75	38	92	58	13
eenverdiener	50	87	89	83	87	38	74	38	98	58	16
tweeverdieners	57	90	89	86	86	38	66	31	97	56	13
<i>woonsituatie ouder</i>											
alleen	61	86	75	89	79	36	61	32	96	61	25
met kinderen	55	88	88	85	86	36	81	42	99	64	17
met partner en kinderen	52	88	90	85	86	39	69	32	96	52	16
met partner	55	90	90	81	90	35	66	41	98	64	12
<i>bezigheden kinderen</i>											
mbo	59	87	89	91	89	46	72	33	96	67	17
ho	57	90	89	81	87	31	70	36	97	56	12
mbo+ho	45	84	89	82	87	34	71	32	94	55	20
po/vo+mbo	51	85	89	96	91	64	74	34	98	53	21
po/vo+ho	47	87	91	90	84	37	69	35	96	56	17
po/vo+mbo+ho	56	94	92	78	81	50	58	28	97	61	14
<i>aantal studerende kinderen</i>											
1	55	86	90	86	86	39	70	35	97	55	17
2	51	92	89	80	84	33	69	33	96	59	11
3>	45	95	84	89	92	34	63	45	100	61	11
<i>studielening IBG</i>											
geen kinderen											
SF-rl	56	89	91	85	87	40	67	31	97	54	16
minimaal één kind SF-rl	47	88	85	82	84	29	76	44	95	64	12
<i>steekproef</i>											
totaal	54	88	89	84	86	38	69	35	97	56	16

Percentages ouders die weergegeven argumenten tegen lenen onderschrijven (score 4 en 5).

Tabel 64: Invloed die ouders al dan niet hebben gehad bij het afsluiten van een studielening door hun studerende kinderen (percentages: N=4207)

	afgeraden	aangeraden	geen rol gespeeld	lenen is niet aan de orde	nooit ter sprake geweest
<i>SES</i>					
laag	25	23	26	12	14
midden	27	26	25	11	11
hoog	23	24	25	14	15
<i>arbeidssituatie gezin</i>					
niet werkend	31	21	28	12	9
eenverdiener	23	27	25	13	12
tweeverdieners	26	24	24	12	14
<i>woonsituatie ouder</i>					
alleen	20	21	40	8	11
met kinderen	24	26	31	10	9
met partner en kinderen	26	25	21	14	14
met partner	23	21	35	10	11
<i>bezigheden kinderen</i>					
mbo	27	17	20	14	22
ho	24	23	30	12	12
mbo+ho	26	25	26	13	11
po/vo+mbo	25	23	14	15	23
po/vo+ho	23	31	23	12	11
po/vo+mbo+ho	28	25	23	10	13
<i>aantal studerende kinderen</i>					
1	23	24	25	13	15
2	24	27	27	11	11
3>	24	30	34	6	7
<i>studielening IBG</i>					
geen kinderen SF-rl	36	5	14	22	23
minimaal één kind SF-rl	12	45	38	2	3
<i>steekproef</i>					
totaal	25	24	26	12	13

Tabel 65: Mening ouders over diverse aspecten van het studiefinancieringsstelsel (gemiddelden: N=4026)

	prestatie- beurs (N=4061)	hoogte basisbeurs (N=4026)	aanvul- lende beurs (N=4010)	OV-kaart (N=4138)	studie- lening (N=4003)	hoogte leen- bedrag (N=2677)	voor- waarden terug- betaling (N=2665)	verru- ming mo- gelijkhe- den lenen (N=2782)	wijziging voor- waarden terug- betaling (N=2051)
<i>SES</i>									
laag	3,8	2,5	3,5	4,4	3,4	3,4	3,5	3,3	3,4
midden	3,8	2,4	3,4	4,3	3,5	3,4	3,5	3,4	3,5
hoog	3,9	2,4	3,3	4,2	3,6	3,5	3,6	3,4	3,4
<i>arbeidsituatie gezin</i>									
niet werkend	3,6	2,5	3,8	4,4	3,4	3,0	3,4	3,4	3,3
eenverdiener	3,8	2,4	3,4	4,3	3,5	3,3	3,5	3,3	3,4
tweeverdie- ners	3,9	2,4	3,4	4,3	3,5	3,5	3,6	3,3	3,5
<i>woonsituatie ouder</i>									
alleen	3,7	2,4	3,6	4,2	3,5	3,4	3,7	3,4	3,6
met kinderen	3,7	2,4	3,5	4,5	3,4	3,3	3,4	3,3	3,4
met partner									
en kinderen	3,9	2,4	3,4	4,3	3,5	3,4	3,5	3,3	3,5
met partner	3,8	2,4	3,4	4,3	3,6	3,4	3,6	3,4	3,5
<i>bezigheden kinderen</i>									
mbo	3,5	2,4	3,3	4,3	3,3	3,2	3,2		
ho	3,8	2,4	3,5	4,3	3,5	3,5	3,6	3,3	3,5
mbo+ho	3,8	2,3	3,4	4,3	3,5	3,5	3,5	3,3	3,4
po/vo+mbo	3,6	2,5	3,3	4,4	3,2	3,3	3,3		
po/vo+ho	3,9	2,4	3,5	4,3	3,6	3,4	3,5	3,3	3,5
po/vo+mbo+ ho	3,9	2,6	3,5	4,4	3,4	3,4	3,6	3,3	3,4
<i>aantal studerende kinderen</i>									
1	3,8	2,4	3,4	4,3	3,5	3,4	3,5	3,4	3,5
2	3,9	2,4	3,4	4,4	3,5	3,5	3,6	3,3	3,5
3>	3,8	2,4	3,3	4,3	3,6	3,5	3,6	3,3	3,5
<i>studielening IBG</i>									
geen kinde- ren SF-rl	3,9	2,5	3,4	4,3	3,3	3,2	3,4	3,2	3,4
minimaal één kind SF-rl	3,8	2,4	3,4	4,3	3,7	3,5	3,6	3,5	3,5
<i>steekproef</i>									
totaal	3,8	2,4	3,4	4,3	3,5	3,4	3,5	3,3	3,5

Gemiddelden (1=heel slecht; 5=heel goed). Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 66: Mening ouders over diverse aspecten van het studiefinancieringsstelsel (percentages positief oordeel)

	prestatie- beurs (N=4061)	hoogte basisbeurs (N=4026)	aanvul- lende beurs (N=4010)	OV-kaart (N=4138)	studie- lening (N=4003)	hoogte leen- bedrag (N=2677)	voor- waarden terug- betaling (N=2665)	verrui- ming mo- gelijkhe- den lenen (N=2782)	wijziging voor- waarden terug- betaling (N=2051)
<i>SES</i>									
laag	73	21	58	89	53	53	58	46	49
midden	74	16	57	87	60	53	61	53	56
hoog	75	15	53	83	63	54	62	54	53
<i>arbeidssituatie gezin</i>									
niet werkend	65	22	69	89	54	32	52	55	49
eenverdiener	71	18	56	85	56	49	57	53	49
tweeverdie- ners	75	17	55	87	60	54	61	49	53
<i>woonsituatie ouder</i>									
alleen	65	17	65	80	58	48	66	54	55
met kinderen	69	15	55	89	52	48	51	49	49
met partner en kinderen	75	17	55	87	57	52	59	50	52
met partner	72	18	57	85	63	55	64	53	56
<i>bezigheden kinderen</i>									
mbo	59	17	49	84	50	36	43	0	0
ho	73	17	58	87	60	54	64	50	53
mbo+ho	75	16	52	87	55	57	59	52	51
po/vo+mbo	66	17	50	88	44	45	45	0	0
po/vo+ho	79	18	58	87	63	53	59	51	54
po/vo+mbo+ ho	79	20	58	86	54	50	62	52	47
<i>aantal studerende kinderen</i>									
1	73	17	55	86	57	50	58	52	52
2	75	17	57	88	60	56	63	50	54
3>	71	15	55	85	63	54	64	52	57
<i>studielening IBG</i>									
geen kinde- ren SF-rl	75	18	57	86	47	40	50	44	48
minimaal één kind SF-rl	72	17	55	87	69	59	66	56	57
<i>steekproef</i>									
totaal	73	17	56	87	58	52	60	51	53

Percentages positief oordeel (score 4 en 5). Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 67: Kennis ouders van leenvoorwaarden (gemiddelden: N=4151)

	recht lening	hoogte lening	duur lening	periode terug- betaling	termijn terug- betaling	hoogte rente	vast- stelling draag- kracht	aanvang aflos- sing	duur aflos- sing	achter- stallige schuld	kwijt- schel- ding schuld
<i>SES</i>											
laag	2,8	2,6	2,5	2,3	2,2	2,1	2,1	2,2	2,2	1,8	2,0
midden	3,1	2,8	2,7	2,6	2,4	2,3	2,2	2,5	2,4	1,8	2,1
hoog	3,1	2,7	2,7	2,6	2,4	2,3	2,3	2,5	2,5	1,8	2,1
<i>arbeidssituatie gezin</i>											
niet werkend	3,0	2,6	2,6	2,5	2,4	2,2	2,2	2,4	2,4	1,9	2,0
eenverdiener	3,0	2,7	2,6	2,5	2,3	2,2	2,2	2,3	2,3	1,8	2,0
tweeverdieners	3,0	2,7	2,7	2,5	2,4	2,3	2,2	2,4	2,4	1,8	2,0
<i>woonsituatie ouder</i>											
alleen	3,1	2,6	2,6	2,4	2,3	2,1	2,1	2,4	2,3	1,7	2,0
met kinderen	3,0	2,7	2,6	2,5	2,3	2,2	2,2	2,4	2,3	1,8	2,0
met partner en kinderen	3,0	2,7	2,6	2,5	2,3	2,2	2,2	2,4	2,3	1,8	2,0
met partner	3,0	2,7	2,7	2,5	2,3	2,2	2,2	2,4	2,4	1,8	2,1
<i>bezigheden kinderen</i>											
mbo	2,8	2,5	2,3	2,2	2,1	2,0	2,0	2,0	2,0	1,8	1,8
ho	3,0	2,7	2,7	2,5	2,4	2,2	2,2	2,4	2,4	1,8	2,1
mbo+ho	3,1	2,8	2,7	2,5	2,4	2,3	2,3	2,4	2,4	1,9	2,1
po/vo+mbo	2,6	2,3	2,3	2,2	2,2	2,1	2,1	2,1	2,1	1,8	1,7
po/vo+ho	3,2	2,8	2,7	2,5	2,4	2,3	2,3	2,5	2,4	1,8	2,1
po/vo+mbo+ho	2,9	2,6	2,5	2,4	2,2	2,2	2,1	2,3	2,3	1,8	2,0
<i>aantal studerende kinderen</i>											
1	3,0	2,7	2,6	2,5	2,3	2,2	2,2	2,4	2,3	1,9	2,0
2	3,1	2,7	2,6	2,5	2,3	2,2	2,2	2,4	2,4	1,8	2,0
3>	3,4	3,0	3,0	2,8	2,6	2,5	2,5	2,7	2,6	1,9	2,2
<i>studielening IBG</i>											
geen kinderen											
SF-rl	2,7	2,3	2,3	2,2	2,1	2,0	2,0	2,1	2,1	1,7	1,9
minimaal één kind SF-rl	3,3	3,1	3,0	2,8	2,6	2,5	2,4	2,7	2,6	1,9	2,2
<i>steekproef</i>											
totaal	3,0	2,7	2,6	2,5	2,3	2,2	2,2	2,4	2,3	1,8	2,0

Gemiddelden (1=heel slecht; 5=heel goed). Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 68: Kennis ouders van leenvoorwaarden (percentage ouders die helemaal niet of slecht op de hoogte zijn van deze aspecten: N=4151)

	recht lening	hoogte lening	duur lening	periode terug- betaling	termijn terug- betaling	hoogte rente	vast- stelling draag- kracht	aanvang aflos- sing	duur aflos- sing	achter- stallige schuld	kwijt- schel- ding schuld
<i>SES</i>											
laag	35	47	51	57	63	68	67	63	64	80	72
midden	27	41	44	50	56	62	63	55	57	80	69
hoog	30	43	45	49	56	58	61	53	55	81	71
<i>arbeidssituatie gezin</i>											
niet werkend	29	43	47	56	58	61	69	56	60	77	68
eenverdiener	30	43	47	53	60	65	65	60	61	81	72
tweeverdieners	31	44	46	52	57	61	64	56	57	80	71
<i>woonsituatie ouder</i>											
alleen	29	43	50	54	57	65	66	57	58	80	69
met kinderen	30	42	48	51	59	65	62	58	62	79	73
met partner en kinderen	31	44	48	54	58	63	64	58	59	79	71
met partner	31	44	44	51	59	63	65	55	58	82	69
<i>bezigheden kinderen</i>											
mbo	36	51	60	61	65	72	72	71	73	80	78
ho	31	43	45	51	58	63	64	55	57	80	68
mbo+ho	29	42	45	51	56	62	60	56	58	78	71
po/vo+mbo	43	56	58	62	63	68	68	67	67	80	82
po/vo+ho	25	39	44	50	57	61	63	54	56	80	70
po/vo+mbo+ho	35	50	54	58	62	62	65	55	61	78	72
<i>aantal studerende kinderen</i>											
1	31	43	46	52	58	62	63	57	59	78	70
2	29	43	46	53	59	64	64	57	58	82	71
3>	20	33	35	41	49	54	56	48	48	79	68
<i>studielening IBG</i>											
geen kinderen											
SF-rl	41	57	60	64	69	71	71	67	69	83	75
minimaal één kind SF-rl	19	29	32	40	47	54	56	46	48	76	65
<i>steekproef</i>											
totaal	31	44	47	53	58	63	64	57	59	80	71

Percentages niet/nauwelijks mee bekend (score 1 en 2). Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 69: Typering steekproef studentniveau

	mbo		hbo		wo		totaal	
	N	%	N	%	N	%	N	%
<i>gezinstype</i>								
2,4 kind-21 jr.	1491	76,3	1913	79,4	1218	82,1	4621	79,1
4,1 kind-19 jr.	275	14,1	265	11,0	138	9,3	678	11,6
4,7 kind-23 jr.	188	9,6	230	9,6	127	8,6	546	9,3
<i>gezinsleden in po-vo</i>								
alleen po	56	2,9	43	1,8			99	1,7
po en vo	113	5,8	75	3,1	50	3,4	238	4,1
alleen vo	800	40,9	1061	44,0	1433	96,6	3294	56,3
n.v.t.	985	50,4	1229	51,0			2214	37,9
<i>SES</i>								
laag	852	48,2	714	32,0	265	19,3	1831	34,1
midden	569	32,2	764	34,2	429	31,3	1762	32,8
hoog	346	19,6	754	33,8	679	49,4	1778	33,1
<i>woonsituatie</i>								
thuiswonend	1368	70,0	1290	53,6	453	30,5	3110	53,2
uitwonend	586	30,0	1118	46,4	1030	69,5	2735	46,8
<i>overige gezinsleden met sf</i>								
geen	736	37,7	867	36,0	581	39,2	2184	37,4
één	976	49,9	1205	50,0	705	47,5	2886	49,4
twee of meer	242	12,4	336	14,0	197	13,3	775	13,3
<i>aard studiefinanciering</i>								
alleen bb	832	42,6	1389	57,7	840	56,7	3060	52,4
bb+ab	1073	54,9	855	35,5	164	11,1	2092	35,8
bb+(ab)+rl	50	2,6	149	6,2	131	8,9	330	5,6
rl			16	0,7	347	23,4	363	6,2
<i>steekproef</i>								
totaal	1954	100,0	2408	100,0	1483	100,0	5845	100,0

Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 70: Aard studiefinanciering

	mbo			hbo			wo			totaal		
	% bb	% ab	% rl	% bb	% ab	% rl	% bb	% ab	% rl	% bb	% ab	% rl
<i>gezinstype</i>												
2,4 kind-21 jr.	100	54	3	99	35	7	76	14	33	93	36	12
4,1 kind-19 jr.	100	63	2	100	51	7	88	25	26	97	50	9
4,7 kind-23 jr.	100	60	3	99	49	8	74	20	36	94	46	12
<i>gezinsleden in po-vo</i>												
alleen po	100	67	3	100	53	8				100	61	5
po en vo	100	68	1	100	50	6	90	25	25	98	54	8
alleen vo	100	60	2	99	38	6	76	15	33	89	33	17
n.v.t.	100	51	3	99	37	8				100	43	6
<i>SES</i>												
laag	100	73	2	99	63	7	75	33	37	96	63	9
midden	100	51	3	99	37	7	75	18	35	94	37	12
hoog	100	17	2	99	13	6	78	5	29	91	11	14
<i>woonsituatie</i>												
thuiswonend	100	57	2	100	38	5	90	17	18	98	44	6
uitwonend	100	54	3	99	38	9	71	14	38	89	33	19
<i>overige gezinsleden met sf</i>												
geen	100	49	4	99	34	8	78	14	31	94	34	13
één	100	60	2	99	39	6	78	15	30	94	40	11
twee of meer	100	64	1	99	49	7	68	17	42	92	45	14
<i>aard studiefinanciering</i>												
alleen bb	100			100			100			100		
bb+ab	100	100		100	100		100	100		100	100	
bb+(ab)+rl	100	50	100	100	47	100	100	47	100	100	47	100
rl						100			100			100
<i>steekproef</i>												
totaal	100	56	3	99	38	7	77	15	32	94	38	12

Betreft alleen studiefinancieringsgerechtigde kinderen. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 71: Inkomstenbronnen anders dan studiefinanciering

	mbo			hbo			wo			totaal		
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
	ouders	arbeid	overig	ouders	arbeid	overig	ouders	arbeid	overig	ouders	arbeid	overig
<i>gezinstype</i>												
2,4 kind-21 jr.	89	64	11	90	73	8	92	66	7	90	68	9
4,1 kind-19 jr.	81	73	8	89	74	4	90	77	7	86	74	6
4,7 kind-23 jr.	78	66	7	82	74	7	86	66	4	81	69	6
<i>gezinsleden in po-vo</i>												
alleen po	81	68	7	91	80	1				85	74	4
po en vo	70	63	5	90	80	2	87	77	7	80	71	5
alleen vo	87	66	10	88	71	7	92	66	7	89	68	8
n.v.t.	89	66	12	90	75	9				89	71	10
<i>SES</i>												
laag	83	69	11	83	77	8	86	67	6	83	72	9
midden	92	63	10	91	73	8	92	71	7	92	69	8
hoog	97	66	12	96	71	8	95	64	7	96	67	8
<i>woonsituatie</i>												
thuiswonend	89	68	8	92	77	7	94	67	6	91	72	7
uitwonend	82	60	15	85	69	9	91	67	7	87	66	10
<i>overige gezinsleden met sf</i>												
geen	87	64	8	89	73	6	92	68	8	89	69	7
één	88	69	12	90	76	8	93	66	7	90	71	9
twee of meer	82	59	12	84	63	8	85	64	4	84	62	8
<i>aard studiefinanciering</i>												
alleen bb	95	66	10	94	75	8	96	68	7	95	71	8
bb+ab	80	65	11	83	73	7	85	65	11	82	68	9
bb+(ab)+rl	78	60	10	83	65	7	85	61	4	83	63	6
rl				86	72	10	87	67	6	87	67	7
<i>steekproef</i>												
totaal	87	66	11	89	73	8	92	67	7	89	69	8

De inkomsten van ouders betreffen zowel inkomsten van ouder alsook van ex-partner. Betreft alleen studiefinancieringsgerechtigde kinderen. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 72: Nadere specificatie van inkomstenbronnen verstrekt door ouders (of ex-partner)

	mbo		hbo		wo		totaal	
	% ouders (financiële bijdrage)	% ouders (lening)	% ouders (financiële bijdrage)	% ouders (lening)	% ouders (financiële bijdrage)	% ouders (lening)	% ouders (financiële bijdrage)	% ouders (lening)
<i>gezinstype</i>								
2,4 kind-21 jr.	90	6	91	5	92	5	91	5
4,1 kind-19 jr.	81	10	90	5	90	4	86	7
4,7 kind-23 jr.	81	8	81	9	87	6	82	8
<i>gezinsleden in po-vo</i>								
alleen po	81	17	91	5			85	12
po en vo	73	12	91	6	88	6	82	9
alleen vo	88	4	89	4	92	5	90	5
n.v.t.	89	8	91	6			90	7
<i>SESr</i>								
laag	83	7	84	5	86	7	84	6
midden	93	7	92	5	92	5	92	6
hoog	98	6	96	6	94	4	96	5
<i>woonsituatie</i>								
thuiswonend	90	6	93	5	94	3	92	5
uitwonend	82	8	86	6	90	6	87	6
<i>overige gezinsleden met sf</i>								
geen	89	7	90	6	93	6	90	6
één	88	7	91	5	92	5	90	6
twee of meer	83	5	84	6	85	4	84	5
<i>aard studiefinanciering</i>								
alleen bb	96	7	94	5	96	4	95	5
bb+ab	81	6	84	5	86	4	83	6
bb+(ab)+rl	80	15	84	11	85	8	84	10
rl			86	17	87	9	87	9
<i>steekproef</i>								
totaal	88	7	90	6	92	5	90	6

De ouderlijke bijdrage betreft het percentage ouders of ex-partner dat bijdraagt. Om deze reden vallen de percentage sin deze tabel hoger uit dan in overige tabellen in dit rapport. Betreft alleen studiefinancieringsgerechtigde kinderen. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 73: Inkomsten uit diverse bronnen (gemiddeld in € per maand)

	mbo			hbo			wo			totaal						
	ouders (totaal)	studiefinanciering arbeid	overig (totaal)	ouders (totaal)	studiefinanciering arbeid	overig (totaal)	ouders (totaal)	studiefinanciering arbeid	overig (totaal)	ouders (totaal)	studiefinanciering arbeid	overig (totaal)				
<i>gezinstype</i>																
2,4 kind-21 jr.	164	184	75	7	232	190	106	4	307	275	106	7	230	212	96	6
4,1 kind-19 jr.	123	198	103	4	225	204	97	2	277	241	103	10	194	210	101	5
4,7 kind-23 jr.	132	209	102	4	215	238	125	7	265	343	106	3	199	258	112	5
<i>gezinsleden in po-vo</i>																
alleen po	125	213	81	0	118	211	74	9					122	212	79	4
po en vo	85	205	102	0	208	199	106	0	218	263	138	14	152	217	111	3
alleen vo	153	174	86	5	235	196	101	4	304	278	105	7	245	228	99	5
n.v.t.	166	196	76	9	230	193	113	6					202	195	96	7
<i>SES</i>																
laag	108	210	85	6	152	235	110	4	211	307	103	5	140	234	97	5
midden	172	177	75	5	232	187	107	6	276	289	107	7	224	210	96	6
hoog	279	142	91	12	322	168	107	7	367	254	103	8	331	196	102	8
<i>woonsituatie</i>																
thuiswonend	133	157	84	5	199	136	114	5	227	130	110	7	174	144	100	6
uitwonend	206	271	78	10	265	278	98	5	333	345	104	7	278	305	95	7
<i>overige gezinsleden met sf</i>																
geen	161	183	83	4	212	203	110	5	305	256	108	6	220	211	100	5
één	149	190	86	8	249	183	109	6	312	270	104	8	231	208	100	7
twee of meer	158	197	60	9	206	221	92	3	249	367	105	6	202	257	85	6
<i>aard studiefinanciering</i>																
alleen bb	217	110	87	8	280	143	112	5	346	168	102	6	281	140	102	6
bb+ab	106	260	78	6	154	263	100	6	169	285	88	9	131	263	88	6
bb+(ab)+rl	138	355	72	5	188	377	91	4	223	418	80	3	195	389	84	4
rl					217	380	147	9	284	445	131	9	281	442	132	9
<i>steekproef</i>																
totaal	155	188	82	6	230	195	107	5	301	277	106	7	223	215	98	6

Betreft alleen studiefinancieringsgerechtigde kinderen. Indien niet van toepassing is de waarde '0' toegekend. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 74: Inkomsten uit diverse bronnen (gemiddeld in € per maand)

	mbo				hbo				wo				totaal			
	ouders (totaal)	studiefinanciering	arbeid	overig (totaal)	ouders (totaal)	studiefinanciering	arbeid	overig (totaal)	ouders (totaal)	studiefinanciering	arbeid	overig (totaal)	ouders (totaal)	studiefinanciering	arbeid	overig (totaal)
<i>gezinstype</i>																
2,4 kind-21 jr.	269	184	148	137	323	190	173	143	376	275	201	136	324	212	173	139
4,1 kind-19 jr.	256	198	160	106	323	204	162	108	356	241	157	166	311	210	160	127
4,7 kind-23 jr.	275	209	184	200	345	238	203	170	345	343	220	91	326	258	200	155
<i>gezinsleden in po-vo</i>																
alleen po	208	213	149		207	211	160	207					207	212	152	207
po en vo	228	205	204	50	307	199	153		299	263	202	138	279	217	186	135
alleen vo	259	174	159	116	325	196	171	121	374	278	197	137	336	228	179	128
n.v.t.	281	196	144	147	329	193	180	158					310	195	164	152
<i>SES</i>																
laag	228	210	153	126	270	235	168	149	299	307	190	118	258	234	164	131
midden	259	177	152	129	302	187	180	147	338	289	185	137	299	210	173	139
hoog	336	142	155	165	384	168	177	141	419	254	199	140	389	196	180	147
<i>woonsituatie</i>																
thuiswonend	244	157	149	116	291	136	169	157	313	130	191	145	276	144	164	135
uitwonend	316	271	167	172	362	278	184	130	394	345	201	133	367	305	187	142
<i>overige gezinsleden met sf</i>																
geen	276	183	155	104	319	203	180	158	388	256	192	123	328	211	175	128
één	262	190	156	143	338	183	168	134	371	270	199	150	327	208	171	141
twee of meer	268	197	135	179	293	221	194	149	327	367	211	133	296	257	181	156
<i>aard studiefinanciering</i>																
alleen bb	309	110	152	149	360	143	176	121	401	168	185	130	360	140	172	132
bb+ab	221	260	154	124	259	263	171	194	256	285	178	151	241	263	163	148
bb+(ab)+rl	256	355	158	121	288	377	186	140	309	418	179	113	293	389	179	126
rl					305	380	231	223	361	445	239	146	359	442	238	148
<i>steekproef</i>																
totaal	268	188	153	136	325	195	175	143	372	277	198	137	323	215	173	139

Betreft alleen studiefinancieringsgerechtigde kinderen. Bedragen weergegeven alleen indien van toepassing. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 75: Aandeel inkomstenbronnen ten opzichte van totale inkomsten

	mbo				hbo				wo				totaal			
	ouders	studiefinanciering	arbeid	overig	ouders	studiefinanciering	arbeid	overig	ouders	studiefinanciering	arbeid	overig	ouders	studiefinanciering	arbeid	overig
<i>gezinstype</i>																
2,4 kind-21 jr.	41	41	15	2	50	33	16	1	53	34	12	1	48	36	15	1
4,1 kind-19 jr.	32	45	24	1	49	36	15	1	51	36	12	2	43	39	17	1
4,7 kind-23 jr.	41	34	25	1	51	31	17	1	51	37	11	1	48	34	18	1
<i>gezinsleden in po-vo</i>																
alleen po	37	47	17	0	53	37	8	3					43	43	13	1
po en vo	31	45	24	0	51	29	20	0	47	32	19	2	42	36	21	1
alleen vo	42	40	17	2	51	32	16	1	53	34	12	1	50	35	14	1
n.v.t.	40	42	16	2	49	33	16	1					45	37	16	2
<i>SES</i>																
laag	30	49	19	3	38	41	20	1	44	42	14	1	35	45	19	2
midden	45	39	15	1	53	31	15	1	51	36	12	1	50	35	14	1
hoog	56	26	16	2	58	28	14	1	58	30	11	1	57	28	13	1
<i>woonsituatie</i>																
thuiswonend	38	42	19	2	47	33	20	1	50	30	18	2	43	36	19	2
uitwonend	46	39	13	2	55	33	12	1	54	36	9	1	53	35	11	1
<i>overige gezinsleden met sf</i>																
geen	39	43	17	2	46	36	17	1	52	33	13	1	45	38	16	1
één	40	40	18	2	53	30	17	1	55	33	11	1	49	34	16	1
twee of meer	46	39	14	2	52	34	13	1	47	42	11	1	49	38	13	1
<i>aard studiefinanciering</i>																
alleen bb	49	32	17	2	56	27	16	1	62	25	13	1	56	28	15	1
bb+ab	32	49	17	2	41	40	18	1	46	39	13	2	37	44	17	2
bb+(ab)+rl	30	56	14	1	43	44	12	1	48	41	10	1	43	45	11	1
rl					30	53	17	1	36	52	11	2	36	52	11	2
<i>steekproef</i>																
totaal	40	41	17	2	50	33	16	1	53	34	12	1	48	36	15	1

Betreft alleen studiefinancieringsgerechtigde kinderen. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 76: Aandeel componenten ouderbijdrage ten opzichte van totale ouderbijdrage

	mbo			hbo			wo			totaal		
	finan- cieel	natura	lening	finan- cieel	natura	lening	finan- cieel	natura	lening	finan- cieel	natura	lening
<i>gezinstype</i>												
2,4 kind-21 jr.	42	57	1	39	59	1	45	53	1	42	57	1
4,1 kind-19 jr.	45	54	1	37	62	1	41	57	2	40	58	1
4,7 kind-23 jr.	30	59	10	38	56	6	46	52	2	38	56	6
<i>gezinsleden in po-vo</i>												
alleen po	64	36	1	26	67	7				48	49	4
po en vo	34	66	0	30	69	1	35	63	2	33	66	1
alleen vo	42	58	0	40	58	2	45	53	1	43	56	1
n.v.t.	40	57	3	39	60	1				39	59	2
<i>SES</i>												
laag	38	59	3	39	59	2	42	56	2	39	59	2
midden	42	56	1	38	60	1	42	57	1	40	58	1
hoog	44	55	1	38	60	1	47	52	1	43	56	1
<i>woonsituatie</i>												
thuiswonend	40	59	2	34	65	2	37	63	0	36	62	2
uitwonend	44	53	2	45	54	1	48	50	2	46	52	2
<i>overige gezinsleden met sf</i>												
geen	44	53	2	44	54	2	44	54	2	44	54	2
één	40	58	2	36	63	1	45	54	1	40	59	1
twee of meer	38	62	0	38	59	3	48	51	1	41	57	2
<i>aard studiefinanciering</i>												
alleen bb	43	56	1	39	60	1	46	54	1	42	57	1
bb+ab	39	58	3	39	58	3	44	55	1	40	58	3
bb+(ab)+rl	42	54	4	42	56	2	43	54	2	42	55	3
rl				38	58	4	44	53	3	44	54	3
<i>steekproef</i>												
totaal	41	57	2	39	59	2	45	54	1	41	57	2

Betreft alleen studiefinancieringsgerechtigde kinderen. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 77: Percentage studenten van gescheiden ouders, bijdrage andere ouder en tevredenheid

	mbo				hbo				wo				totaal			
	% gescheiden ouders		% tevreden over regeling echtscheiding waarvan % lening waarvan % gift		% gescheiden ouders		% tevreden over regeling echtscheiding waarvan % lening waarvan % gift		% gescheiden ouders		% tevreden over regeling echtscheiding waarvan % lening waarvan % gift		% gescheiden ouders		% tevreden over regeling echtscheiding waarvan % lening waarvan % gift	
<i>gezinstype</i>																
2,4 kind-21 jr.	13	50	5	32	8	51	5	38	9	53	5	44	10	51	5	37
4,1 kind-19 jr.	7	75	29	55	5	42		26	7	44	2	8	6	57	16	34
4,7 kind-23 jr.	7	36		38	7	16		11	6	6		25	7	22		24
<i>gezinsleden in po-vo</i>																
alleen po	36	68	21	37	18	59		23					28	66	15	33
po en vo	12	28	24	38	5	95		82	11	51		33	10	46	15	44
alleen vo	11	50	3	40	7	45	3	42	9	49	5	41	9	48	4	41
n.v.t.	10	51	4	28	8	45	5	26					9	48	5	27
<i>SES</i>																
laag	12	45	7	23	8	45	4	33	16	42	10	40	11	44	7	29
midden	10	68	12	49	9	53	4	35	8	55		40	9	59	6	41
hoog	5	84		86	4	41	6	34	6	64	4	48	5	60	4	51
<i>woonsituatie</i>																
thuiswonend	10	47	9	30	6	50	2	29	11	50	6	41	9	48	7	32
uitwonend	15	58	3	40	9	44	5	38	8	48	3	40	10	50	4	39
<i>overige gezinsleden met sf</i>																
geen	12	51	6	34	10	49	6	30	9	47	5	27	10	49	6	31
één	12	53	9	36	7	51	2	40	10	49	5	49	9	51	6	41
twee of meer	6	33		21	4	6		30	4	63		51	5	31		31
<i>aard studiefinanciering</i>																
alleen bb	10	67	7	38	6	65	5	46	8	61	5	49	8	65	6	44
bb+ab	11	42	7	33	10	32	3	28	10	35	3	28	11	38	5	31
bb+(ab)+rl	24	24	5	19	13	38	2	20	12	30	1	27	14	32	2	22
rl					13	13		6	7	36	7	33	8	34	7	31
<i>steekproef</i>																
totaal	11	51	7	34	8	47	4	34	9	49	5	41	9	49	5	36

Betreft alleen studiefinancieringsgerechtigde kinderen. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 78: Hoogte bijdrage gescheiden ouder

	mbo		hbo		wo		totaal	
	€ per maand: alle studenten met gescheiden ouders	% bijdrage gescheiden ouder t.o.v. totale ouderbijdrage	€ per maand: alle studenten met gescheiden ouders	% bijdrage gescheiden ouder t.o.v. totale ouderbijdrage	€ per maand: alle studenten met gescheiden ouders	% bijdrage gescheiden ouder t.o.v. totale ouderbijdrage	€ per maand: alle studenten met gescheiden ouders	% bijdrage gescheiden ouder t.o.v. totale ouderbijdrage
<i>gezinstype</i>								
2,4 kind-21 jr.	74	194	56	57	237	62	55	206
4,1 kind-19 jr.	37	115	21	64	104	36	57	148
4,7 kind-23 jr.	49	181	66	63	138	6	52	132
<i>gezinsleden in po-vo</i>								
alleen po	45	138	51					
po en vo				43	67	34	100	260
alleen vo	70	190	64	76	279	68	54	201
n.v.t.	76	201	52	46	190	49		
<i>SES</i>								
laag	72	142	34	60	163	44	55	172
midden	68	208	68	55	253	86	56	229
hoog	68	210	160	69	237	35	54	203
<i>woonsituatie</i>								
thuiswonend	72	183	44	58	171	44	53	177
uitwonend	67	194	69	59	267	63	56	217
<i>overige gezinsleden met sf</i>								
geen	79	222	41	56	166	35	49	200
één	67	175	66	59	260	80	60	207
twee of meer	50	200	29	75	174	9	69	173
<i>aard studiefinanciering</i>								
alleen bb	68	211	90	53	193	60	55	202
bb+ab	72	152	30	67	295	50	77	299
bb+(ab)+rl	72	210	28	60	173	53	49	152
rl				69	200	13	50	183
<i>steekproef</i>								
totaal	70	188	53	58	222	54	55	203

Betreft alleen studiefinancieringsgerechtigde kinderen met gescheiden ouders. Gewogen voor steekproefafwijkingen.
Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 79: Percentage studenten met afspraken over verdeling ouderlijke bijdrage

	mbo	hbo	wo	totaal
	% afspraken over besteding	% afspraken over besteding	% afspraken over besteding	% afspraken over besteding
<i>gezinstype</i>				
2,4 kind-21 jr.	36	36	32	35
4,1 kind-19 jr.	32	32	31	32
4,7 kind-23 jr.	32	25	37	30
<i>gezinsleden in po-vo</i>				
alleen po	34	25		30
po en vo	11	33	37	23
alleen vo	34	32	33	33
n.v.t.	39	37		37
<i>SES</i>				
laag	31	29	27	30
midden	37	38	33	37
hoog	50	40	35	40
<i>woonsituatie</i>				
thuiswonend	34	34	30	33
uitwonend	37	35	34	35
<i>overige gezinsleden met sf</i>				
geen	41	34	34	36
één	33	37	32	34
twee of meer	28	26	30	28
<i>aard studiefinanciering</i>				
alleen bb	41	38	35	38
bb+ab	31	28	29	30
bb+(ab)+rl	34	33	31	32
rl		35	29	29
<i>steekproef</i>				
totaal	35	34	33	34

Totaal aantal studenten met afspraken over verdeling=1965. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 80: Verdeling ouderlijke bijdrage over verschillende posten

	mbo				hbo				wo				totaal			
	leven	wonen	collegegeld	studie	leven	wonen	collegegeld	studie	leven	wonen	collegegeld	studie	leven	wonen	collegegeld	studie
<i>gezinstype</i>																
2,4 kind-21 jr.	37	21	23	19	25	21	37	18	23	32	31	13	28	24	31	17
4,1 kind-19 jr.	35	29	18	17	33	18	36	13	28	19	39	15	33	22	30	15
4,7 kind-23 jr.	30	14	39	17	27	14	44	15	21	33	36	10	26	20	40	14
<i>gezinsleden in po-vo</i>																
alleen po	45	19	13	24	18	4	68	10					33	13	35	18
po en vo	36	27	21	16	26	17	42	15	34	15	40	11	30	18	37	14
alleen vo	35	23	24	18	26	19	36	19	23	32	32	13	27	25	31	16
n.v.t.	37	20	24	19	26	21	37	16					31	21	31	17
<i>SES</i>																
laag	41	20	19	21	27	17	40	15	31	24	33	12	34	19	29	17
midden	35	22	26	17	24	19	39	18	27	24	35	15	28	21	34	17
hoog	29	24	30	17	26	23	34	17	19	37	31	13	24	28	32	16
<i>woonsituatie</i>																
thuiswonend	39	18	23	20	31	13	38	18	35	16	32	18	35	16	31	19
uitwonend	31	27	26	16	21	27	36	16	20	36	32	12	23	30	32	15
<i>overige gezinsleden met sf</i>																
geen	34	24	21	20	26	21	35	18	27	29	31	13	29	24	29	18
één	38	18	27	18	27	18	38	17	21	29	35	14	28	21	34	16
twee of meer	40	25	22	14	23	24	37	16	24	46	22	8	28	30	28	13
<i>aard studiefinanciering</i>																
alleen bb	32	21	28	18	25	20	38	17	23	30	32	15	26	23	34	17
bb+ab	40	22	19	19	28	20	36	16	30	27	33	10	34	21	27	17
bb+(ab)+rl	36	21	25	18	28	21	34	17	26	30	28	15	29	24	31	17
rl					24	30	34	12	22	35	34	9	22	35	34	9
<i>steekproef</i>																
totaal	36	21	24	18	26	20	37	17	24	31	32	13	29	23	32	17

Alleen studenten waarmee afspraken zijn gemaakt over deze verdeling en waarvan de verdeling bekend is (N=1441). Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 81: Percentage studenten met afspraken over verdeling ouderlijke bijdrage

	mbo	hbo	wo	totaal
	% afspraken over besteding	% afspraken over besteding	% afspraken over besteding	% afspraken over besteding
<i>gezinstype</i>				
2,4 kind-21 jr.	36	36	32	35
4,1 kind-19 jr.	32	32	31	32
4,7 kind-23 jr.	32	25	37	30
<i>gezinsleden in po-vo</i>				
alleen po	34	25		30
po en vo	11	33	37	23
alleen vo	34	32	33	33
n.v.t.	39	37		37
<i>SES</i>				
laag	31	29	27	30
midden	37	38	33	37
hoog	50	40	35	40
<i>woonsituatie</i>				
thuiswonend	34	34	30	33
uitwonend	37	35	34	35
<i>overige gezinsleden met sf</i>				
geen	41	34	34	36
één	33	37	32	34
twee of meer	28	26	30	28
<i>aard studiefinanciering</i>				
alleen bb	41	38	35	38
bb+ab	31	28	29	30
bb+(ab)+rl	34	33	31	32
rl		35	29	29
<i>steekproef</i>				
totaal	35	34	33	34

Totaal aantal studenten met afspraken over verdeling=1965. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 82: Voorwaarden die ouders stellen aan lening (%)

	mbo	hbo	wo	totaal
renteloos	56	51	53	53
terugbetalen indien betaald werk	45	43	39	43
zelf bijverdienen	17	29	21	23
binnen bepaalde tijd afstuderen	10	9	9	9
meteen na afstuderen terugbetalen	5	6	6	6
alle tijd besteden aan studie	8	4	1	5
rente	2	4	2	3
geen tijd besteden aan werk	2	0	0	1
andere voorwaarden	13	18	10	15
geen voorwaarden	26	25	23	25

Totaal aantal studenten met afspraken over verdeling=1965. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 83: Voorwaarden die ouders stellen aan gift (%)

	mbo	hbo	wo	totaal
zelf bijverdienen	28	28	20	26
binnen bepaalde tijd afstuderen	15	22	24	20
alle tijd besteden aan studie	10	7	7	8
geen tijd besteden aan werk	1	1	1	1
andere voorwaarden	13	11	9	11
geen voorwaarden	47	48	54	49

Totaal aantal studenten met lening bij ouders=5106 (90 procent van de studenten). Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 84: Oordeel van ouders van studerenden over betaalde arbeid (%)

	mbo	hbo	wo	totaal
naast werken ook voldoende tijd voor studie	92	93	93	93
werken naast studie noodzakelijk kwaad	55	56	51	54
stimuleren werken voor werkervaring	43	42	38	42
stimuleren werken voor inkomsten	43	38	31	38
zelf verantwoordelijk voor studiekosten	28	27	25	27
werken naast studie onverstandig	12	10	12	11
geen van deze aspecten belangrijk	2	1	1	2

Totaal aantal studenten met betaalde baan=3600 (69 procent van de studenten). Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 85: Percentage studerenden met baan, aantal uren werk en percentage met slechte financiële situatie

	mbo				hbo				wo				totaal			
	inkomsten arbeid (€ per maand)		% financiële situatie slecht		inkomsten arbeid (€ per maand)		% financiële situatie slecht		inkomsten arbeid (€ per maand)		% financiële situatie slecht		inkomsten arbeid (€ per maand)		% financiële situatie slecht	
	uren werk per week		% arbeid		uren werk per week		% arbeid		uren werk per week		% arbeid		uren werk per week		% arbeid	
<i>gezinstype</i>																
2,4 kind-21 jr.	64	84	10,7	28	73	118	10,9	25	66	116	10,5	20	68	106	10,7	25
4,1 kind-19 jr.	73	103	9,6	27	74	112	9,8	26	77	116	10,0	20	74	109	9,8	25
4,7 kind-23 jr.	66	108	11,2	37	74	133	10,1	36	66	129	10,8	29	69	124	10,6	35
<i>gezinsleden in po-vo</i>																
alleen po	68	81	9,0	32	80	186	11,1	31					74	116	10,0	32
po en vo	63	102	10,1	41	80	149	9,4	21	77	138	8,7	27	71	124	9,5	32
alleen vo	66	89	11,5	27	71	110	10,8	26	66	116	10,6	20	68	107	10,9	24
n.v.t.	66	88	9,9	29	75	123	10,6	26					71	107	10,3	28
<i>SES</i>																
laag	69	96	10,3	31	77	115	10,5	31	67	113	10,7	23	72	106	10,4	30
midden	63	82	10,4	26	73	117	10,6	27	71	118	10,2	27	69	106	10,4	27
hoog	66	94	9,8	23	71	126	10,6	19	64	116	10,6	16	67	116	10,4	19
<i>woonsituatie</i>																
thuiswonend	68	92	10,0	28	77	122	10,3	23	67	114	10,3	17	72	108	10,2	24
uitwonend	60	83	12,0	33	69	114	11,1	29	67	118	10,6	22	66	108	11,1	27
<i>overige gezinsleden met sf</i>																
geen	64	91	10,8	28	73	119	11,0	23	68	121	10,3	15	69	110	10,7	23
één	69	94	10,6	31	76	124	10,6	27	66	110	10,4	25	71	111	10,5	27
twee of meer	59	60	9,5	25	63	96	10,1	30	64	126	11,5	23	62	93	10,3	27
<i>aard studiefinanciering</i>																
alleen bb	66	89	10,2	25	75	120	10,6	23	68	107	10,4	17	71	108	10,4	22
bb+ab	65	90	10,7	32	73	119	10,7	29	65	89	10,3	23	68	101	10,7	30
bb+(ab)+rl	60	72	12,1	49	65	99	11,2	36	61	84	10,6	30	63	89	11,1	35
rl					72	167	11,3	28	67	160	10,8	25	67	160	10,8	26
<i>steekproef</i>																
totaal	66	89	10,5	29	73	119	10,7	26	67	117	10,5	21	69	108	10,6	26

Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 86: Gemiddeld gezinsinkomen, vaste lasten, totale bijdrage aan studerende kinderen

	mbo				hbo				wo				totaal			
	gezamenlijk inkomen ouders	totaal vaste lasten	percentage inkomen naar studerende kinderen	bijdrage ouders (totaal studerende kinderen)	gezamenlijk inkomen ouders	totaal vaste lasten	percentage inkomen naar studerende kinderen	bijdrage ouders (totaal studerende kinderen)	gezamenlijk inkomen ouders	totaal vaste lasten	percentage inkomen naar studerende kinderen	bijdrage ouders (totaal studerende kinderen)	gezamenlijk inkomen ouders	totaal vaste lasten	percentage inkomen naar studerende kinderen	bijdrage ouders (totaal studerende kinderen)
<i>gezinstype</i>																
2,4 kind-21 jr.	2440	1560	21	480	2896	1672	21	678	3269	1797	21	694	2847	1669	21	627
4,1 kind-19 jr.	2358	1824	22	668	2910	2006	21	722	3204	2008	22	638	2740	1937	21	684
4,7 kind-23 jr.	2363	1693	21	871	2851	2059	21	1069	3329	2043	19	792	2784	1934	21	935
<i>gezinsleden in po-vo</i>																
alleen po	2322	1274	20	291	2438	1753	19	515					2370	1491	20	392
po en vo	1806	1617	16	392	2616	1763	17	585	2764	1952	16	560	2256	1743	16	517
alleen vo	2473	1690	23	580	2984	1767	22	817	3286	1835	21	702	2990	1777	22	713
n.v.t.	2461	1552	20	518	2848	1724	21	639					2674	1646	20	589
<i>SES</i>																
laag	1757	1318	20	434	1945	1361	21	510	1946	1297	21	509	1855	1331	20	478
midden	2684	1734	22	486	2701	1669	21	688	2685	1573	22	624	2692	1666	22	612
hoog	3843	2170	21	771	3948	2179	22	908	4149	2235	21	829	4004	2198	21	851
<i>woonsituatie</i>																
thuiswonend	2322	1581	21	520	2801	1715	22	689	3063	1781	22	631	2628	1666	21	613
uitwonend	2637	1663	21	566	2997	1781	20	748	3357	1865	21	722	3051	1788	21	703
<i>overige gezinsleden met sf</i>																
geen	2439	1526	20	339	2792	1577	18	409	3125	1749	18	444	2752	1606	18	399
één	2361	1600	21	590	2959	1817	22	793	3323	1871	22	802	2852	1758	22	737
twee of meer	2610	1885	26	846	2890	1889	26	1115	3442	1975	26	1001	2941	1911	26	1010
<i>aard studiefinanciering</i>																
alleen bb	3049	1817	21	660	3348	1868	21	815	3519	1890	22	779	3313	1860	21	766
bb+ab	1936	1432	21	403	2181	1538	21	540	2118	1474	19	492	2048	1478	21	471
bb+(ab)+rl	2257	1710	21	525	2687	1763	20	574	2870	1894	19	565	2699	1809	19	564
rl	2257	1710	21	525	2663	1640	19	546	3286	1863	22	614	3258	1854	21	611
<i>steekproef</i>																
totaal	2421	1606	21	535	2893	1746	21	717	3268	1839	21	697	2829	1723	21	659

Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 87: Consequenties studie kinderen voor eigen bestedingspatroon ouders

	SES			onderwijssoort			totaal
	laag	midden	hoog	mbo	hbo	wo	
minder sparen	63	65	64	63	63	63	63
bezuinigen op luxe	60	60	47	60	55	52	56
bezuinigen op uitstapjes	61	58	44	58	54	49	54
meer werken	24	24	19	27	20	18	22
bezuinigen op levensonderhoud	24	19	14	23	18	15	19
partner meer werken	17	21	17	15	19	19	18
gespaard	14	17	21	12	19	21	17
geleend voor studie kinderen	6	6	4	7	6	4	5
geleend voor eigen levensonderhoud	7	5	4	6	6	5	6
geen consequenties	7	7	13	8	9	11	9

Alleen studerenden die bijdrage van ouders ontvangen (N=5279). Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 88: Oordeel over draagkracht en verantwoordelijkheid kosten opleiding

	mbo		hbo		wo		totaal	
	draagkracht	verantwoordelijkheid kosten opleiding	draagkracht	verantwoordelijkheid kosten opleiding	draagkracht	verantwoordelijkheid kosten opleiding	draagkracht	verantwoordelijkheid kosten opleiding
<i>gezinstype</i>								
2,4 kind-21 jr.	4,6	6,0	5,2	6,1	5,7	6,3	5,2	6,1
4,1 kind-19 jr.	4,6	6,2	4,7	6,0	5,4	6,0	4,8	6,1
4,7 kind-23 jr.	4,6	5,4	4,7	5,7	5,6	6,0	4,9	5,7
<i>gezinsleden in po-vo</i>								
alleen po	4,5	6,2	4,6	5,7			4,6	6,0
po en vo	3,9	5,7	4,5	5,4	5,2	6,0	4,3	5,6
alleen vo	4,6	6,0	5,2	6,1	5,7	6,3	5,3	6,2
n.v.t.	4,8	5,9	5,2	6,1			5,0	6,0
<i>SES</i>								
laag	4,1	5,6	4,2	5,8	4,4	5,7	4,2	5,7
midden	4,9	6,2	5,0	6,1	5,1	6,3	5,0	6,2
hoog	6,1	6,5	6,3	6,5	6,6	6,5	6,4	6,5
<i>woonsituatie</i>								
thuiswonend	4,6	5,8	5,1	6,2	5,7	6,4	4,9	6,1
uitwonend	4,8	6,2	5,2	6,0	5,7	6,2	5,3	6,1
<i>overige gezinsleden met sf</i>								
geen	4,9	6,0	5,3	6,2	5,9	6,4	5,3	6,2
één	4,5	5,9	5,2	6,0	5,6	6,2	5,0	6,0
twee of meer	4,3	5,7	4,7	6,0	5,4	6,2	4,7	5,9
<i>aard studiefinanciering</i>								
alleen bb	5,5	6,4	5,8	6,4	6,2	6,5	5,8	6,4
bb+ab	4,0	5,6	4,2	5,7	4,5	5,7	4,1	5,6
bb+(ab)+rl	3,8	5,4	4,3	5,6	4,4	5,7	4,3	5,6
rl			4,9	5,9	5,5	6,1	5,5	6,1
<i>steekproef</i>								
totaal	4,6	5,9	5,1	6,1	5,7	6,3	5,1	6,1

Gemiddelden. Draagkracht: 1=onvoldoende; 10=ruim voldoende. Verantwoordelijkheid: 1=studenten; 10=ouders Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 89: Clusters typen ouders op basis van oordelen over draagkracht en verantwoordelijkheid kosten opleiding

	mbo				hbo				wo				totaal			
	ouders verantwoordelijk	student verantwoordelijk	ouders verantwoordelijk	student verantwoordelijk	ouders verantwoordelijk	student verantwoordelijk	ouders verantwoordelijk	student verantwoordelijk	ouders verantwoordelijk	student verantwoordelijk	ouders verantwoordelijk	student verantwoordelijk	ouders verantwoordelijk	student verantwoordelijk	ouders verantwoordelijk	student verantwoordelijk
<i>gezinstype</i>																
2,4 kind-21 jr.	20	10	32	39	28	15	27	30	38	15	24	23	28	13	28	31
4,1 kind-19 jr.	23	6	32	39	22	8	29	40	28	17	21	34	24	9	29	38
4,7 kind-23 jr.	16	13	20	51	24	12	19	45	32	23	23	22	23	15	20	42
<i>gezinsleden in po-vo</i>																
alleen po	14	13	48	25	23	13	26	38					18	13	38	31
po en vo	20	6	27	47	19	17	22	42	37	11	15	37	23	11	23	43
alleen vo	18	9	34	39	26	15	29	30	37	16	24	23	29	14	28	29
n.v.t.	22	10	27	41	28	14	24	34					25	12	26	37
<i>SES</i>																
laag	12	7	30	52	11	10	31	47	15	10	30	45	12	9	30	49
midden	19	12	38	31	26	15	29	30	32	13	30	25	25	13	32	29
hoog	46	13	21	20	44	19	20	18	49	20	18	13	46	18	19	16
<i>woonsituatie</i>																
thuiswonend	19	9	29	43	25	14	29	32	37	15	24	24	24	12	28	36
uitwonend	22	11	35	32	28	15	23	33	37	16	23	24	30	15	26	29
<i>overige gezinsleden met sf</i>																
geen	24	10	29	37	29	14	28	29	40	15	23	22	30	13	27	30
één	19	9	31	41	26	15	25	34	35	17	24	24	26	13	27	34
twee of meer	13	10	32	45	21	13	29	36	34	17	23	25	22	13	28	36
<i>aard studiefinanciering</i>																
alleen bb	35	10	30	25	37	16	25	21	45	17	22	17	39	15	25	21
bb+ab	9	9	31	51	11	11	29	48	16	12	30	43	10	10	30	49
bb+(ab)+rl	11	7	26	55	15	11	27	47	18	13	27	42	16	11	27	46
rl					29	8	23	39	33	18	24	25	33	17	24	26
<i>steekproef</i>																
totaal	20	9	31	40	27	14	26	33	37	16	24	24	27	13	27	33

Percentages studenten met ouders in de beschreven typen ouders (rijpercentage). Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 90: Mening van ouders over het aandeel van bijdragen en inkomsten bedoeld voor studie

	mbo			hbo			wo			totaal		
	% inkomsten student t.b.v. studie	% bijdrage ouders t.b.v. studie	% bijdrage overheid t.b.v. studie	% inkomsten student t.b.v. studie	% bijdrage ouders t.b.v. studie	% bijdrage overheid t.b.v. studie	% inkomsten student t.b.v. studie	% bijdrage ouders t.b.v. studie	% bijdrage overheid t.b.v. studie	% inkomsten student t.b.v. studie	% bijdrage ouders t.b.v. studie	% bijdrage overheid t.b.v. studie
<i>gezinstype</i>												
2,4 kind-21 jr.	23	22	77	18	28	75	18	29	72	19	26	75
4,1 kind-19 jr.	28	17	73	23	26	75	14	28	76	23	23	74
4,7 kind-23 jr.	20	15	66	15	20	72	15	18	77	17	18	71
<i>gezinsleden in po-vo</i>												
alleen po	35	28	75	15	33	53				25	31	65
po en vo	28	14	84	37	27	75	15	22	74	28	20	79
alleen vo	22	19	72	18	26	73	17	28	73	19	25	73
n.v.t.	23	23	78	17	28	76				20	26	77
<i>SES</i>												
laag	28	18	76	20	25	77	22	27	75	24	22	76
midden	17	18	78	17	30	77	18	28	77	17	26	77
hoog	19	32	70	18	27	70	15	28	69	17	28	70
<i>woonsituatie</i>												
thuiswonend	25	20	75	22	25	76	22	26	77	23	23	76
uitwonend	19	23	77	14	30	73	15	28	71	15	28	73
<i>overige gezinsleden met sf</i>												
geen	26	22	73	20	28	77	18	29	74	22	26	75
één	23	21	78	19	27	73	15	29	72	19	25	74
twee of meer	15	17	76	13	25	75	19	21	70	15	22	74
<i>aard studiefinanciering</i>												
alleen bb	19	26	77	17	32	75	15	29	74	17	29	75
bb+ab	26	17	75	19	20	74	21	18	75	23	19	74
bb+(ab)+rl	25	20	73	29	22	75	23	22	73	26	22	74
rl				19	30	74	17	31	68	17	31	69
<i>steekproef</i>												
totaal	23	21	76	18	27	74	17	28	73	20	25	74

Score 7 of hoger op schaal: 1=voor levensonderhoud; 10=voor opleidingsdoeleinden. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 91: Oordeel van ouders over studielening bij IB-Groep (aantallen)

	mbo			hbo			wo			totaal		
	voorzitter	voorzitter onder voorwaarde	tegenzitter	voorzitter	voorzitter onder voorwaarde	tegenzitter	voorzitter	voorzitter onder voorwaarde	tegenzitter	voorzitter	voorzitter onder voorwaarde	tegenzitter
<i>gezinstype</i>												
2,4 kind-21 jr.	116	977	306	160	1277	343	140	819	179	416	3073	827
4,1 kind-19 jr.	31	164	51	24	173	40	16	95	16	70	432	107
4,7 kind-23 jr.	11	119	44	28	124	58	17	89	17	57	333	119
<i>gezinsleden in po-vo</i>												
alleen po	6	30	14	3	31	9				9	61	22
po en vo	21	63	25	3	59	9	5	39	5	29	162	39
alleen vo	71	526	167	123	694	194	168	964	207	362	2184	568
n.v.t.	60	640	194	83	791	229				143	1431	424
<i>SES</i>												
laag	63	580	190	63	495	135	21	200	32	147	1275	357
midden	44	379	106	57	520	161	51	311	56	152	1211	323
hoog	31	238	68	82	512	126	96	451	115	209	1200	309
<i>woonsituatie</i>												
thuiswonend	116	892	263	113	832	236	52	295	75	281	2019	574
uitwonend	42	367	138	99	743	205	121	709	137	262	1819	480
<i>overige gezinsleden met sf</i>												
geen	51	441	166	41	554	166	58	374	80	150	1369	412
één	72	656	207	120	816	203	76	493	112	269	1965	521
twee of meer	35	162	27	50	205	72	39	136	21	124	503	120
<i>aard studiefinanciering</i>												
alleen bb	54	576	138	116	925	246	68	580	137	238	2081	521
bb+ab	93	653	257	54	552	183	11	106	32	158	1312	471
bb+(ab)+rl	11	30	6	39	88	10	35	80	10	85	197	26
rl				3	10	2	59	238	34	62	248	35
<i>steekproef</i>												
totaal	158	1259	401	212	1575	441	173	1004	212	542	3838	1054

Aantallen. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 92: Oordeel van ouders over studielening bij IB-Groep (percentages)

	mbo			hbo			wo			totaal		
	voorzitter	voorzitter onder voorwaarde	tegenstander	voorzitter	voorzitter onder voorwaarde	tegenstander	voorzitter	voorzitter onder voorwaarde	tegenstander	voorzitter	voorzitter onder voorwaarde	tegenstander
<i>gezinstype</i>												
2,4 kind-21 jr.	8	70	22	9	72	19	12	72	16	10	71	19
4,1 kind-19 jr.	12	67	21	10	73	17	12	75	13	11	71	18
4,7 kind-23 jr.	7	68	25	13	59	28	14	72	14	11	65	23
<i>gezinsleden in po-vo</i>												
alleen po	12	60	28	6	73	21				9	66	24
po en vo	19	58	23	4	83	12	10	80	11	13	70	17
alleen vo	9	69	22	12	69	19	13	72	15	12	70	18
n.v.t.	7	72	22	8	72	21				7	72	21
<i>SES</i>												
laag	8	70	23	9	71	20	8	79	13	8	72	20
midden	8	72	20	8	71	22	12	74	13	9	72	19
hoog	9	70	20	11	71	18	14	68	17	12	70	18
<i>woonsituatie</i>												
thuiswonend	9	70	21	10	70	20	12	70	18	10	70	20
uitwonend	8	67	25	9	71	20	12	73	14	10	71	19
<i>overige gezinsleden met sf</i>												
geen	8	67	25	5	73	22	11	73	16	8	71	21
één	8	70	22	11	72	18	11	72	16	10	71	19
twee of meer	16	72	12	15	63	22	20	70	10	17	67	16
<i>aard studiefinanciering</i>												
alleen bb	7	75	18	9	72	19	9	74	17	8	73	18
bb+ab	9	65	26	7	70	23	7	71	21	8	68	24
bb+(ab)+rl	23	65	13	29	64	8	28	64	8	27	64	8
rl				20	69	11	18	72	10	18	72	10
<i>steekproef</i>												
totaal	9	69	22	10	71	20	12	72	15	10	71	19

Percentages. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 93: Belangrijkste argumenten voorstanders studielening IB-Groep (N=542)

	mbo	hbo	wo	totaal
volwassen mensen moeten voor zichzelf zorgen	72	78	77	76
studenten moeten investeren in eigen toekomst	66	76	80	75
een studielening is later gemakkelijk terug te betalen	59	69	68	66
leenvoorwaarden IB-Groep zijn gunstig	55	69	71	66
door lening meer tijd voor studie, sneller afstuderen	55	55	62	57
financiële afhankelijkheid van ouders niet goed voor persoonsvorming jonge mensen	45	52	50	50
het is normaal te lenen wanneer je uitgaven wilt doen	29	24	25	25
geen van deze argumenten	6	2	3	3

Percentages ouders van studerenden die deze argumenten onderschrijven. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 94: Belangrijkste voorwaarden waaronder lenen bij IB-Groep acceptabel is (N=3838)

	mbo	hbo	wo	totaal
indien echt nodig	85	88	86	86
bij onvoldoende draagkracht ouders	80	80	76	79
indien voldoende baankansen	69	67	69	68
indien noodzakelijk voor stage	61	69	73	67
indien geen recht meer op beurs	61	68	73	67
voor de aanschaf van studiegerelateerde zaken (bijvoorbeeld pc)	63	63	67	64
indien noodzakelijk voor studie in buitenland	59	59	68	62
als studenten zich extra luxe willen permitteren	3	7	8	6
geen van deze argumenten	2	2	1	2

Percentages ouders van studerenden die deze argumenten onderschrijven. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 95: Belangrijkste argumenten tegenstanders studielening IB-Groep (N=1054)

	mbo	hbo	wo	totaal
onverstandig om op jonge leeftijd al schulden te hebben	97	97	97	97
overheid is verantwoordelijk voor opleiding van jong volwassenen	89	90	92	90
kinderen moeten leren sparen, niet lenen	90	88	91	89
jonge mensen kunnen de gevolgen van en lening niet overzien	90	85	80	86
tegenstander van lenen in het algemeen	86	85	87	86
een studielening is te duur	68	66	65	67
lenen onverstandig vanwege slechte baankansen	56	57	54	56
ouders zijn verantwoordelijk voor opleiding van hun kinderen	52	51	59	53
studerenden moeten werken voor extra geld	45	38	28	39
leenvoorwaarden IB-Groep zijn ongunstig	30	35	33	32
als studerenden zuinig leven is studiebeurs voldoende	17	14	10	14
geen van deze argumenten	1	0	0	0

Percentages ouders van studerenden die deze argumenten onderschrijven. Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 96: Invloed die ouders al dan niet hebben gehad bij het afsluiten van een studielening (aantallen)

	mbo		hbo		wo		totaal	
	af-geraden	aan-geraden	af-geraden	aan-geraden	af-geraden	aan-geraden	af-geraden	aan-geraden
<i>gezinstype</i>								
2,4 kind-21 jr.	502	155	556	240	302	217	1360	613
4,1 kind-19 jr.	60	50	70	35	34	15	164	101
4,7 kind-23 jr.	72	32	76	31	33	27	181	90
<i>gezinsleden in po-vo</i>								
alleen po	19	4	8	8			27	12
po en vo	25	21	26	9	17	7	69	38
alleen vo	274	102	316	169	352	252	942	523
n.v.t.	314	110	352	121			667	230
<i>SES</i>								
laag	292	102	235	82	54	44	581	228
midden	209	61	272	104	115	83	597	248
hoog	91	46	177	107	186	126	454	279
<i>woonsituatie</i>								
thuiswonend	446	167	378	162	122	62	947	390
uitwonend	187	70	324	145	247	198	758	413
<i>overige gezinsleden met sf</i>								
geen	246	42	252	74	144	71	642	187
één	307	143	352	178	180	132	839	454
twee of meer	80	51	98	55	45	56	223	163
<i>aard studiefinanciering</i>								
alleen bb	214	72	412	130	258	72	884	274
bb+ab	413	143	275	98	50	10	739	251
bb+(ab)+rl	6	22	12	73	12	66	30	162
rl			3	5	49	111	52	117
<i>steekproef</i>								
totaal	633	237	702	307	369	259	1704	633

Tabel 97: Invloed die ouders al dan niet hebben gehad bij het afsluiten van een studielening (percentages)

	mbo		hbo		wo		totaal	
	af-geraden	aan-geraden	af-geraden	aan-geraden	af-geraden	aan-geraden	af-geraden	aan-geraden
<i>gezinstype</i>								
2,4 kind-21 jr.	36	11	31	14	27	19	32	14
4,1 kind-19 jr.	24	20	30	15	27	12	27	17
4,7 kind-23 jr.	41	18	36	15	27	22	36	18
<i>gezinsleden in po-vo</i>								
alleen po	38	8	19	20			30	14
po en vo	23	19	37	13	35	15	30	16
alleen vo	36	13	31	17	26	19	30	17
n.v.t.	35	12	32	11			34	12
<i>SES</i>								
laag	35	12	34	12	21	17	33	13
midden	40	11	37	14	28	20	36	15
hoog	27	14	25	15	28	19	27	16
<i>woonsituatie</i>								
thuiswonend	35	13	32	14	29	15	33	14
uitwonend	34	13	31	14	26	21	30	16
<i>overige gezinsleden met sf</i>								
geen	37	6	33	10	28	14	33	10
één	33	15	31	16	27	20	31	17
twee of meer	35	23	31	17	23	29	30	22
<i>aard studiefinanciering</i>								
alleen bb	28	9	32	10	33	9	31	10
bb+ab	41	14	35	13	34	7	38	13
bb+(ab)+rl	13	48	9	54	9	54	10	53
rl			19	35	15	34	15	34
<i>steekproef</i>								
totaal	35	13	32	14	27	19	32	15

Tabel 98: Aantallen studenten (zonder en met lening) met ouders die positief oordelen over weergegeven aspecten van studiefinanciering

	mbo		hbo		wo		totaal	
	geen lening	lening	geen lening	lening	geen lening	lening	geen lening	lening
OV-kaart	1496	39	1763	133	780	401	4039	572
prestatiebeurs	1181	27	1500	107	717	330	3398	464
aanvullende beurs	933	21	1136	79	497	268	2567	368
studielening	778	27	1018	106	479	321	2275	454
voorwaarden terugbetaling	503	19	641	82	289	246	1433	348
hoogte leenbedrag	428	19	487	76	234	238	1149	333
verruiming mogelijkheden lenen			665	72	332	228	997	300
wijziging voorwaarden terugbetaling			545	55	268	190	812	245
hoogte basisbeurs	281	9	395	24	138	73	813	105
geen enkel positief oordeel	34	1	19	2	4	1	57	4

Aantallen zijn ouders met positief oordeel (score 4 en 5). Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 99: Percentages studenten (zonder en met lening) met ouders die positief oordelen over weergegeven aspecten van studiefinanciering

	mbo		hbo		wo		totaal	
	geen lening	lening	geen lening	lening	geen lening	lening	geen lening	lening
OV-kaart	86	85	87	88	86	90	86	89
prestatiebeurs	68	59	74	71	79	74	73	72
aanvullende beurs	53	45	56	53	55	60	55	57
studielening	45	60	50	70	53	72	49	71
voorwaarden terugbetaling	29	43	32	55	32	55	31	54
hoogte leenbedrag	25	42	24	51	26	53	25	52
verruiming mogelijkheden lenen			33	48	37	51	21	47
wijziging voorwaarden terugbetaling			27	37	30	43	17	38
hoogte basisbeurs	16	19	20	16	15	16	17	16
geen enkel positief oordeel	2	2	1	1	0	0	1	1

Percentages gebaseerd op aantallen met positief oordeel (score 4 en 5). Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 100: Aantallen studenten (zonder en met lening) met ouders die geen of zeer weinig kennis hebben van leenvoorwaarden

	mbo		hbo		wo		totaal	
	geen lening	lening	geen lening	lening	geen lening	lening	geen lening	lening
recht op een studielening	656	9	785	27	312	56	1753	92
hoogte van de studielening	932	12	1102	37	470	110	2504	159
duur van de studielening	1011	18	1156	45	482	121	2650	184
terugbetalingperiode	1069	19	1254	54	531	170	2853	243
tijdstip van aanvang van de aflossing	1159	23	1308	62	566	192	3033	277
terugbetalingstermijnen	1128	21	1341	67	580	207	3049	294
maximale duur van de aflossing	1182	25	1358	65	579	199	3120	290
hoogte van het rentepercentage	1205	24	1410	78	613	237	3228	339
wijze van draagkrachtvaststelling	1168	26	1406	82	636	256	3210	364
kwijtschelding van de schuld	1341	32	1530	97	666	265	3537	395
acties naar aanleiding van achterstallige schuld	1419	34	1714	112	759	350	3891	496
over geen enkel aspect van leenvoorwaarden onvoldoende kennis	238	8	246	27	131	76	615	111

Aantallen zijn ouders met positief oordeel (score 4 en 5). Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Tabel 101: Percentages studenten (zonder en met lening) met ouders die geen of zeer weinig kennis hebben van leenvoorwaarden

	mbo		hbo		wo		totaal	
	geen lening	lening	geen lening	lening	geen lening	lening	geen lening	lening
recht op een studielening	38	19	39	18	34	12	37	14
hoogte van de studielening	54	27	54	25	51	24	54	25
duur van de studielening	58	38	57	30	53	27	57	28
terugbetalingsperiode	62	42	62	36	58	38	61	38
tijdstip van aanvang van de aflossing	67	51	64	41	62	43	65	43
terugbetalingstermijnen	65	45	66	44	63	46	65	46
maximale duur van de aflossing	68	55	67	44	63	44	67	45
hoogte van het rentepercentage	70	53	69	52	67	53	69	53
wijze van draagkrachtvaststelling	67	57	69	54	70	57	69	56
kwijtschelding van de schuld	77	70	75	65	73	59	76	61
acties naar aanleiding van achterstallige schuld	82	73	84	75	83	78	83	77
over geen enkel aspect van leenvoorwaarden onvoldoende kennis	14	17	12	18	14	17	13	17

Percentages gebaseerd op aantallen met weinig tot geen kennis (score 1 en 2). Gewogen voor steekproefafwijkingen. Bron: OCW/ITS, De bijdrage van ouders in de studiefinanciering.

Uitwerking interviews

(1) SES: midden

Gezinssituatie

Drie kinderen, waarvan de jongste nog studeert. De andere twee zijn afgestudeerd. Allen zijn uitwonend. Ouders hebben altijd zelf mee gefinancierd in de studiekosten.

Studiefinanciering

Basisbeurs, aanvullende beurs, lening en ouderbijdrage (overeenkomstig indicatie van de IB-Groep).

Houding ten aanzien van lenen

Niet zomaar voor luxe activiteiten of materiële zaken te financieren. Geen probleem als het een doel heeft: studie, rijbewijs of stage. Ouders hebben zelf leningen aan de kinderen verstrekt lenen voor het behalen van een rijbewijs en een buitenlandse stage. Vooraf hebben de ouders zich goed geïnformeerd over beurzen en leningen van de IB-Groep.

Communicatie met kind(eren)

Met de oudste twee open communicatie. De jongste leent van de IB-Groep voornamelijk voor hobby en vakanties. Hier wordt niet over gecommuniceerd met de ouders. Zij hebben geen zicht op de hoogte van de leningen die de jongste aangaat.

Houding ten opzichte van werken-studeren

Voor luxe zaken moet gewerkt worden, geld moet niet zo maar voor het grijpen liggen.

Verantwoordelijkheid studiekosten bij overheid of ouders

Ouders hebben de verantwoordelijkheid en plicht de studie van hun kinderen mede te ondersteunen en financieren.

(2) SES: laag

Gezinssituatie

Twee kinderen. De oudste is tweedejaars student, woont op kamers. De jongste gaat komend studiejaar studeren. Door loting is de oudste gedwongen op kamers gaan wonen, dat was niet de eerste keus vanwege de hogere kosten die dat met zich mee brengt. Jongste wil dan ook thuis blijven wonen.

Studiefinanciering

Basisbeurs, aanvullende beurs, lening en een ouderlijke bijdrage van € 100 per maand (overeenkomstig het advies van de IB-Groep). Daarnaast op zaterdag bijbaantje voor extra's.

Houding ten aanzien van lenen

Aanvankelijk grote weerstand tegen lenen (ouders hebben zelf ook nooit geleend). Door zich goed te informeren over lenen en de leenvoorwaarden van de IB-Groep, maar ook bij commerciële banken is het vertrouwen in een lening bij de IB-Groep toegenomen. Ze hebben een informatieavond van de IB-Groep bezocht. De IB-Groep bleek het betrouwbaarst: gaf een veilig gevoel dat het goed mogelijk moet zijn de lening in de toekomst af te lossen. Op de langere termijn kunnen de ouders daarbij helpen door de verkoop van het eigen huis.

Communicatie met kind(eren)

Open communicatie over de financiële situatie tussen ouders en kind. Besluit tot lenen is in gezamenlijk overleg genomen. Ze hebben samen berekeningen gemaakt over de mogelijke hoogte van de maandelijkse terug te betalen bedragen.

Houding ten opzichte van werken-studeren

Meer werken in plaats van lenen is geen serieuze optie. Nu investeren in de toekomst, leuke dingen komen later wel.

Verantwoordelijkheid studiekosten bij overheid of ouders

Dubbel: enerzijds eventueel bij succesvolle afsluiting de lening kwijtschelden, maar dan financiert de werkende bevolking de studiekosten. Anderzijds: de lening is een investering in de toekomst.

(3) SES: hoog

Gezinssituatie

Twee studerende kinderen, derdejaars en eerstejaars. Beiden wonen op kamers.

Studiefinanciering

Basisbeurs, lening en de ouders betalen voor beiden kinderen het collegegeld (tweemaal € 123 per maand). Voor een aanvullende beurs komen de kinderen vanwege het inkomen van de ouders niet in aanmerking. Voor de oudste hebben de naast de basisbeurs alle kosten gefinancierd. Ze zijn daarmee gestopt toen het tweede kind ging studeren.

Houding ten aanzien van lenen

Doordat de ouders niet meer financierden, zijn de kinderen een lening aangegaan bij de IB-Groep. De ouders willen zelf, nu de kinderen uit huis zijn, leuke dingen gaan doen. De oudste heeft geen moeite met lenen, de jongste wel. Beiden hebben zich geïnformeerd bij de IB-Groep. De ouders maken zich geen zorgen over het terugbetalen van de lening. Bij eventuele problemen zullen de ouders helpen bij het terugbetalen.

Communicatie met kind(eren)

Er is een open communicatie met de kinderen over de financiële situatie.

Houding ten opzichte van werken-studeren

Meer werken is voor zowel de ouders als de kinderen geen optie. Slechts kleine bijbaantjes die niet al te veel tijd kosten. Volgens de ouders is deze periode voor studeren en sociale zaken/activiteiten voor de algemene ontwikkeling.

Verantwoordelijkheid studiekosten bij overheid of ouders

De overheid is verantwoordelijk voor de studiefinanciering van de jongeren. De overheid stimuleert een kennismaatschappij/economie, dan moeten ze ook investeren.

(4) SES: hoog

Gezinssituatie

Drie studerende kinderen. Alle drie wonen ze op kamers.

Studiefinanciering

Jongste twee kinderen: basisbeurs, aangevuld met ouderbijdrage. Afspraak is dat de ouders 6 jaar bijdragen in de studiekosten, daarna moeten ze zelf voor financiering zorgen. Voor aanvullende beurs komen kinderen niet in aanmerking. Het oudste kind heeft eenmaal gewisseld en zit nu in het vijfde jaar van de studie, maar ontvangt voor het zesde en laatste jaar financiering van zijn ouders. Voor het laatste jaar is een studielening nodig. Die zijn ze nu al aangegaan, om een soort buffer voor volgend jaar te hebben.

Houding ten opzicht van lenen

Als het voor de studie is prima, maar alleen als het nodig is. De voorwaarden voor een studielening zijn naar mening van de respondent alleszins acceptabel: zelfs bij volledige afhankelijkheid van studiefinanciering zijn de terugbetalingsvoorwaarden haalbaar.

Communicatie met kind(eren)

Er is een open communicatie met de kinderen over de financiële situatie. Respondent en het oudste kind zijn samen op zoek naar allerlei mogelijke aftrekposten.

Houding ten opzichte van werken-studeren

Werken geen probleem, wel als het ten koste gaat van de studie. Middelste kind werkt veel en heeft vergeleken met andere twee kinderen tweemaal zoveel inkomsten. Gaat nu echter nog niet ten koste van studie.

Verantwoordelijkheid studiekosten bij overheid of ouders

Ouders mede verantwoordelijk voor de studiefinanciering. De overheid zou wel meer mogen investeren: niet alleen in de studiefinanciering, maar ook de kwaliteit van het onderwijs. Studiefinanciering moet niet te gemakkelijk worden, dat motiveert niet. Respondent denkt dat doordat de ouders het grootste deel van de studie financieren, de kinderen gemotiveerder binnen de nominale studieduur af te studeren.

(5) SES: midden

Gezinssituatie

Twee kinderen, waarvan de oudste inmiddels een half jaar is afgestudeerd en de jongste voor het 3^e jaar studeert. De jongste is na het eerste jaar van studie gewisseld, zit nu in het tweede jaar van de nieuwe studie. Beiden kinderen wonen thuis.

Studiefinanciering

Het oudste kind: basisbeurs voor thuiswonenden, de ouders financierden het collegegeld en de benodigde boeken. Daarnaast altijd een parttime baan gehad, welke na het afstuderen is omgezet in een fulltime baan. Het jongste kind: basisbeurs voor thuiswonenden en een lening. De ouders financieren het collegegeld. Verder zijn er opbrengsten door het fokken van dieren. De studielening van het jongste kind was nodig voor de aanschaf van kostbare materialen, instrumenten en boeken. Dit konden de ouders niet financieren.

Houding ten aanzien van lenen

Respondent had vroeger een erg gemakkelijke houding ten aanzien van lenen. Dit liep uit in torenhoge schulden. Respondent is nu een stuk voorzichtiger en probeert dit ook aan de kinderen mee te geven. Lenen als investering voor de toekomst is acceptabel. De ouders zullen het jongste kind na het afstuderen helpen de lening terug te betalen. De terugbetalingsregeling van de IB-Groep is alleszins acceptabel, maar de het oudste kind heeft geen studielening en start dus zonder schulden op de arbeidsmarkt.

Communicatie met kind(eren)

Open communicatie over de studielening en de omvang van de lening.

Houding ten opzichte van werken-studeren

Werken naast de studie is alleen dan toegestaan als de studie er niet onder lijdt. De ouders hebben bij de oudste, die een parttime baan naast de studie had, altijd de 'vinger aan de pols' gehouden of het wel goed ging met de studie. "We geven de kans, pak die kans dan ook".

Verantwoordelijkheid studiekosten bij overheid of ouders

De ouders zijn van mening dat zij de kinderen zoveel mogelijk moeten faciliteren.

(6) SES: hoog, geen lening, slechte financiële situatie

Gezinssituatie

Twee kinderen, waarvan de oudste is afgestudeerd en de jongste voor het derde jaar studeert en in het tweede jaar van de studie zit. De jongste is met een dubbelstudie gestart wat niet goed ging en is daarna met één studie verder gegaan. De ouders zijn gescheiden, de communicatie tussen beide ouders gaat schriftelijk.

Studiefinanciering

Basisbeurs voor uitwonende en ouderbijdrage. Plus bijbaantje van 12 uur in de week. De jongste ontvangt bij elkaar maandelijks € 500. Dit is berekend met behulp van de richtlijnen van het Nibud, maar er is moeilijk van rond te komen.

Houding ten opzicht van lenen

Respondent heeft een studielening echter afgeraden. De beide ouders hebben de ouderlijke bijdrage verhoogd. Met een schuld starten op de arbeidsmarkt is geen goede start, de kinderen moeten starten met een schone lei. *Het is een principieel gevoel: heeft waarschijnlijk niets met de werkelijkheid te maken.* Terugbetalingsregelingen kunnen nu wel ordelijk zijn, maar wat gebeurt er over vier jaar? Er verandert veel en respondent heeft daar geen vertrouwen in. Lenen is alleen acceptabel als door onvoorziene financiële omstandigheden niet afgestudeerd kan worden.

Communicatie met kind(eren)

Er is een open communicatie over financiële zaken en een en ander gebeurt in goed overleg.

Houding ten opzichte van werken-studeren

Studie moet centraal blijven staan, de studie mag niet ten koste gaan van het werken. Het jongste kind had een tijdje twee bijbaantjes, maar heeft vanwege de studie een baan afgestoten.

Verantwoordelijkheid studiekosten bij overheid of ouders

Ouders zijn primair verantwoordelijk voor de (financiering van de) studie. Overheid is secundair verantwoordelijk. Bij geringe draagkracht moet de overheid zorgen voor een goed studiefinancieringssysteem.

(7) SES: laag, geen lening, slechte financiële situatie

Gezinssituatie

Twee kinderen. De oudste is afgestudeerd woont en werkt momenteel op de Antillen, maar gaat het komend studiejaar een tweede (academische) studie volgen. De jongste woont thuis en moet nog twee jaar studeren en volgt daarnaast nog een avondstudie.

Studiefinanciering

De oudste heeft nog recht op één maand financiering en zal komend studiejaar lenen en werken gaan combineren. Bij de eerste studie hebben de ouders ongeveer fl. 7000 per jaar bijgedragen.

De jongste heeft een basisbeurs, aanvullende beurs en een ouderlijke bijdrage van € 25 in de week. Het inkomen van de ouders is wegens ziekte dusdanig verminderd dat ze niet meer kunnen bijdragen in de studiekosten. De jongste werkt één avond en nacht in een discotheek.

Houding ten opzicht van lenen

Ondanks krappe financiële situatie is lenen nooit een overweging geweest. Schulden maken is een akelig idee. Eerst sparen, dan uitgeven. Respondent heeft een voorbeeld in haar omgeving, die nu nog steeds aan het af betalen is, dat wil ze de kinderen niet aan doen. Maar zo kan het ook niet door gaan, het is te zwaar en meer tijd om te werken is er niet. Misschien gaat ze toch samen haar jongste de regelingen van de IB-Groep door nemen. Is tot nu toe nooit gedaan.

Communicatie met kind(eren)

Er is een open communicatie met de kinderen over deze financiële zaken.

Houding ten opzichte van werken-studeren

De studie is het belangrijkste, maar de (financiële) situatie is dusdanig dat er wel gewerkt moet worden. Door het zware programma van de jongste wordt nu overwogen een lening aan te gaan.

(8) SES: midden, geen lening, slechte financiële situatie

Gezinssituatie

Twee kinderen, waarvan de jongste inmiddels zelfstandig woont en de oudste (26 jaar) studeert en op kamers woont. De oudste volgt nu, na het mbo en hbo, een universitaire studie.

Studiefinanciering

Basisbeurs, aanvullende beurs en maandelijkse ouderbijdrage van € 200. Ook wordt het collegegeld door de ouders betaald. Met zaterdag een bijbaantje komt maandelijks ongeveer € 500 binnen. Te weinig, maar door de drukke studie kan er niet meer bijgewerkt worden. Medio 2005 is het recht op studiefinanciering vervallen en moet er in principe een studielening worden afgesloten. De maandelijkse ouderlijke bijdrage kan niet verder omhoog. Geprobeerd wordt dit zo minimaal te houden door een beurs voor buitenlandstage aan te vragen en de mogelijkheden te verkennen op een uitkering. Gezamenlijk de regelingen van de IB-Groep bestudeerd. Ondanks de soepele terugbetalingsregeling moet een studielening beperkt blijven.

Houding ten opzicht van lenen

Een studielening afsluiten is door de ouders afgeraden. Argumenten hiervoor zijn: geen schulden maken want een schuld blijft een schuld, nu investeren in de toekomst en een aantal zaken/activiteiten ontzeggen, wat de toekomst brengt is onzeker en starten met schulden kan belemmerend werken (denk aan huis kopen). Respondent heeft zelf geen prettige ervaring met studieschulden, ze moesten 10 jaar afbetalen terwijl ze krap zaten en kleine kinderen hadden. Respondent heeft dat als erg belastend ervaren en wil dat de kinderen besparen. Buiten een hypotheek voor het huis hebben ze nooit schulden gemaakt.

Communicatie met kind(eren)

De financiële zaken met worden in goed overleg doorgesproken.

Houding ten opzichte van werken-studeren

De studie heeft absoluut de voorrang. Respondent vindt het ergerlijk dat in sommige studie dusdanig weinig contact uren zijn dat er gemakkelijk bijgewerkt kan worden. Voor haar zoon geldt dat niet.

(9) SES: hoog , geen lening, slechte financiële situatie

Gezinssituatie

Vier kinderen, waarvan de oudste werkt, de jongste twee op middelbare school zitten en de één na oudste voor het tweede jaar een studie volgt en op kamers woont.

Studiefinanciering

Basisbeurs voor uitwonende, De ouders betalen het collegegeld, de boeken en de ziektekosten. Het kind heeft drie bijbaantjes. Respondent is tijdelijk werkeloos geweest, maar het studiefinancieringssysteem is gebaseerd op het jaar ervoor en kwam het kind niet in aanmerking voor aanvullende beurs.

Houding ten opzicht van lenen

Een studielening afsluiten is nooit overwogen. Daar is ook geen reden toe zolang het kind zelf een wintersportvakantie kan financieren. Argumenten om geen studielening af te sluiten zijn: geen schulden maken, als je geen geld hebt moet het ook niet uitgeven. Mochten er financiële problemen zijn, kan het kind bij de ouders aankloppen.

Communicatie met kind(eren)

Er is een open communicatie met de kinderen zowel over studiefinanciering als studievorderingen.

Houding ten opzichte van werken-studeren

Werken tijdens de studie is geen probleem, zolang de studie er niet onder lijdt. Het werken mag niet onder dwang of pure noodzaak gebeuren.

Verantwoordelijkheid studiekosten bij overheid of ouders

Bij beiden. De ouders moeten naar draagkracht bijdragen, maar overheid ook. De maatschappij heeft profijt van goed opgeleide jongeren.

(10) SES: laag, geen lening, slechte financiële situatie

Gezinssituatie

Twee kinderen, waarvan de jongste werkt en de oudste (24) studeert in het 2^e jaar. Respondent (door ziekte werkeloos) is voor de tweede keer getrouwd, de eerste partner is door zelfdoding om het leven gekomen. De oudste is hierdoor later aan een studie begonnen.

Studiefinanciering

Basisbeurs voor uitwonende, aanvullende beurs, geen structurele maandelijkse ouderbijdrage. Zaterdags een bijbaantje. Te weinig, maar door de studie (krijgt het niet aangewaaid) kan er niet meer bijgewerkt worden.

Houding ten opzicht van lenen

Een studielening aan gaan is door de ouder afgeraden. Argumenten hiervoor zijn: lenen is uit den boze, alleen kopen wat je betalen kunt. Het kind wil, uit zelfbescherming, ook geen lening afsluiten. Andere studenten geven heel gemakkelijk geld uit: "als ik het niet heb kan ik het ook niet uitgeven". Voor een stage in het buitenland komend jaar zal wel een beurs of lening aangevraagd moeten worden. Dat wordt nu uitgezocht.

Communicatie met kind(eren)

In principe open communicatie, maar respondent heeft het gevoel dat het kind zijn financiële situatie rooskleuriger doet voorkomen dan het is. Respondent vermoedt dat, mocht het kind nu een studielening willen afsluiten, dat pas achteraf medegedeeld zal worden omdat anders respondent probeert dat tegen te houden.

Houding ten opzichte van werken-studeren

Studie heeft absoluut de voorrang.

Verantwoordelijkheid studiekosten bij overheid of ouders

In eerste instantie de ouders, maar bij geringe draagkracht van de ouders de overheid. Iedereen, ongeacht sociale afkomst, moet kunnen studeren.

Gebruikte termen en afkortingen

Basisbeurs

Gift die van overheidswege wordt verstrekt aan studenten in het hbo en wo en aan deelnemers van 18 jaar en ouder in het mbo (voltijd bol) gedurende de nominale fase van de opleiding. Om aanspraak te maken op een basisbeurs dient een student vóór het 30ste jaar te beginnen met de opleiding. Vanaf januari 2005 zijn de bedragen: € 75 voor thuiswonende studenten en € 233 voor uitwonenden studenten.

Prestatiebeurs

Studenten krijgen een basisbeurs en een inkomensafhankelijke aanvullende beurs voor de nominale duur van de opleiding als lening uitgekeerd. Deze lening wordt omgezet in een gift indien zij binnen 10 jaar het diploma halen.

Aanvullende beurs

De aanvullende beurs kent een maximum van € 221 voor thuiswonende studenten en € 240 voor uitwonenden studenten en is afhankelijk van de hoogte van het inkomen van de ouder en de samenstelling van het gezin.

OV-studentenkaart

Een student met recht op studiefinanciering (beurs of lening van de IB-Groep), heeft recht op een OV-studentenkaart, een jaarkaart voor openbaar vervoer. Een student kan kiezen tussen vrij reizen van maandag tot en met vrijdag (weekkaart) of in het weekend (weekendkaart).

Studielening

Een student kan naast de basis- en aanvullende beurs een lening afsluiten. Hierover wordt in 2004 3,35 procent rente berekend. Nadat het recht op een basisbeurs is afgelopen (voor de meeste opleidingen is dit vier jaar) kan een student nog 36 maanden uitsluitend lenen.

Hoogte van het leenbedrag

Studenten met een prestatiebeurs en/of aanvullende beurs kunnen bijlenen tot een totaalbedrag van € 555 voor thuiswonende studenten en € 730 voor uitwonenden studenten. Studenten die geen basisbeurs meer krijgen kunnen nog 36 maanden een bedrag van € 787 lenen.

Huidige terugbetalingsvoorwaarden

Studenten beginnen met terugbetalen maximaal twee jaar na hun afstuderen (aanloopfase). Het minimum bedrag dat een student terugbetaalt is vastgesteld op € 45,41 per maand. De terugbetalingstermijn is maximaal 15 jaar. Daarna vervalt de schuld. Studenten kunnen draagkrachtmeting aanvragen.

Verruiming van de leenmogelijkheden

De invoering van een zogenaamd ‘collegegeldkrediet’ maakt het in de toekomst mogelijk om naast de huidige lening ook het volledige collegegeld te lenen ongeacht de hoogte van het inkomen van de ouders.

Wijzigingen in de terugbetalingsvoorwaarden in het toekomstige stelsel

Studenten beginnen met terugbetalen maximaal twee jaar na hun afstuderen (aanloophase). De terugbetalingstermijn is maximaal 15 jaar. Daarna vervalt de schuld. Aflossing gebeurt op basis van een percentage van het inkomen. Dit percentage geldt alleen voor dat deel van het inkomen dat boven 84 procent van het wettelijk minimum loon voor alleenstaanden en 120 procent van het wettelijk minimum loon voor paren ligt. Mogelijkheid van een aflossingsvrije periode van maximaal vijf jaar.

AB	Aanvullende beurs
BB	Basisbeurs
BBP	Bruto Binnenlands Product
BOL	Beroeps Opleidende Leerweg
BVE	Beroepsgerichte Volwasseneneducatie
CRIHO	Centraal Register Opleiding Hoger Onderwijs
HAVO	Hoger Algemeen Vormend Onderwijs
HBO	Hoger Beroepsonderwijs
IB-Groep	Informatie Beheer Groep
MBO	Middelbaar Beroepsonderwijs
OCW	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OV-kaart	Openbaar Vervoer Kaart
PO	Primair Onderwijs
RL	Rentedragende Lening
SES	Sociaal-Economische Status
SF+	Studiefinancieringsgerechtigd
SF-	Niet-studiefinancieringsgerechtigd
SFB	Studiefinancieringsbeleid
SO	Speciaal Onderwijs
VMBO	Vorbereidend Middelbaar Beroepsonderwijs
VO	Voortgezet Onderwijs
VWO	Vorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs
WO	Wetenschappelijk Onderwijs